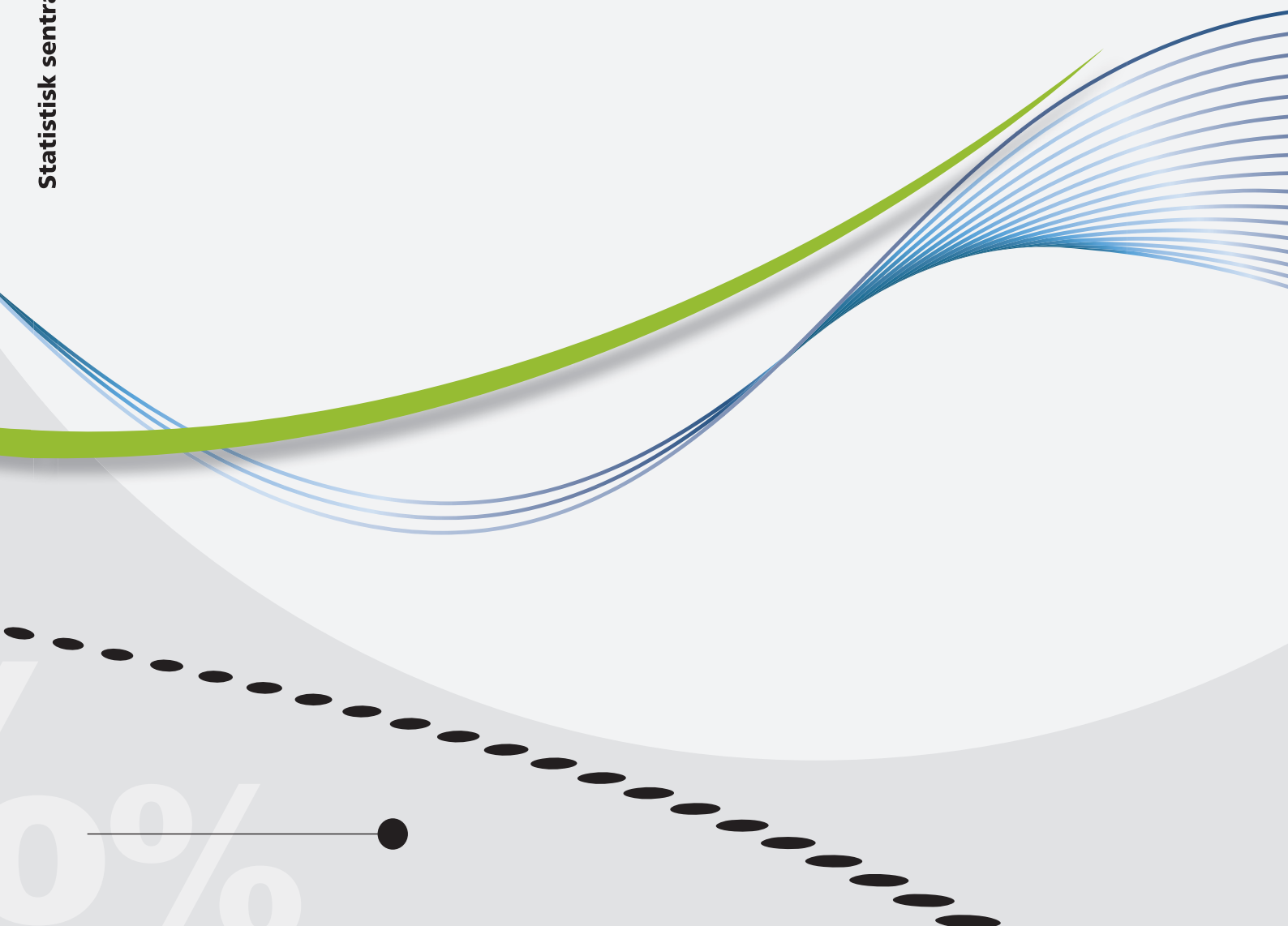

*Trude Nygård Evensen (red.), Kristian Gimming,
Jørn Ivar Hamre, Kornelie Korsnes og Harald Lunde*

Arbeidskraftregnskapet, lønns- og sysselsettingsstatistikk

Konsistens og kvalitet

*Trude Nygård Evensen (red.), Kristian Gimming,
Jørn Ivar Hamre, Kornelie Korsnes og
Harald Lunde*

**Arbeidskraftregnskapet, lønns- og
sysselsettingsstatistikk**

Konsistens og kvalitet

© Statistisk sentralbyrå Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Standardtegn i tabeller	Symbol
ISBN 978-82-537-8369-7 Trykt versjon	Tall kan ikke forekomme	.
ISBN 978-82-537-8370-3 Elektronisk versjon	Oppgave mangler	...
ISSN 1891-5906	Oppgave mangler foreløpig	...
Emne: 09.90	Tall kan ikke offentliggjøres	:
Publisert april 2012	Null	-
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Arbeidskraftregnskapet (AR) er en integrert del av nasjonalregnskapet som utarbeider tall for ulike variable knyttet til sysselsetting og lønn. I de senere årene har AR hatt problemer med manglende konsistens mellom statistikker på området lønn og sysselsetting. Høsten 2010 ble det opprettet en prosjektgruppe, der mandatet til prosjektet blant annet har vært å dokumentere de viktigste kildene og sammenhengene mellom dem, peke på manglende konsistens, og å avklare begrepet årslønn.

I etterkant har det blitt gjennomført en omfattende hovedrevisjon av nasjonalregnskapet, inklusive arbeidskraftregnskapet, med publisering i november 2011 (HR2011). Funn fra prosjektet om arbeidskraftregnskapet, ble innarbeidet i HR2011, og har blant annet medført et revidert beregningsopplegg og reviderte tallserier for AR. Notatet gir en kortfattet omtale av viktige endringer som er gjennomført i beregningsopplegget i AR i samband med HR2011, blant annet innføringen av påløpt årslønnsvekst som begrep.

Følgende personer har deltatt i prosjektgruppen: Roger Bjørnstad (Forskningsavdelingen, Gruppe for makroøkonomi), Kristian Gimming (Seksjon for nasjonalregnskap), Jørn Ivar Hamre (Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk), Harald Lunde (Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk) og Kornelie Korsnes (Seksjon for nasjonalregnskap). Trude Nygård Evensen (Seksjon for nasjonalregnskap) har vært prosjektleder.

Følgende personer har deltatt i styringsgruppen: Ann Lisbet Brathaug (Seksjonsleder, Seksjon for nasjonalregnskap), Torstein Arne Bye (Fagdirektør, Avdeling for økonomi-, energi- og miljøstatistikk), Nils Håvard Lund (Fagdirektør, Avdeling for næringsstatistikk), Helge Næsheim (Seksjonsleder, Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk), Anna Rømo (Fagdirektør, Avdeling for nasjonalregnskap) og Per Ove Smogeli (Seksjonsleder, Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk).

Sammendrag

Notatet er en rapport fra et prosjekt som ble startet opp høsten 2010. Prosjektet dokumenterer de viktigste kildene som benyttes til beregninger av tallstørrelser for sysselsetting, lønn og lønnskostnader i arbeidskraftregnskapet (AR). AR omfatter både kvartalsvise og årlige regnskaper, der regnskapene revideres i takt med publiseringsplanen etter hvert som kildegrunnlaget blir ferdigstilt og tilgjengelig. Prosjektet har valgt å fokusere på foreløpige og endelige *årstall*. Det gis en presentasjon av ”essensen” i beregningsopplegget for henholdsvis foreløpige og endelige regnskaper. Videre har det vært et formål å se på sammenhengene mellom kildene, peke på manglende konsistens, samt å avklare begrepet årslønn.

I AR skal alle ulike størrelser for sysselsetting, som sysselsatte personer, årsverk og timeverk ”henge sammen”. Det samme gjelder for ulike lønnsstørrelser og de ulike komponentene i arbeidsgivers lønnskostnader. Videre skal størrelser for sysselsetting, lønn og lønnssummer være konsistente, og gitt betingelser knyttet til sysselsettingsstrukturen o.a. har vi at:

$$\Delta \text{ Antall lønnstakere (volum)} + \Delta \text{ Årslønn per heltidsjobb (pris)} = \Delta \text{ Lønnssum (verdi)},^1$$

der

Δ = prosentvis vekst i størrelsen i forhold til gitt referanseperiode. Ved avvik i prosentvis vekst mellom ulike kilder til AR, som ikke kan forklares ut fra forskjeller i definisjoner eller ulik populasjon, er det altså ikke mulig å tilpasse utviklingen i AR til utviklingen i *en* kilde uten samtidig å få avvik til utviklingen i *en annen* kilde.

Prosjektgruppen har stilt opp tabeller for regnskapsårene 2005-2009 der tall for prosentvis vekst i sysselsatte lønnstakere, lønn og lønnssum fra viktige kilder blir sammenlignet med foreløpige og endelige² AR-tall. Dette har blitt gjort for sysselsatte lønnstakere i alt og for viktige næringsgrupper. Tabellene viser blant annet at for lønnstakere i alt er beregnet vekst i produktet av statistikk for antall lønnstakere (volum) og månedslønn (pris) lavere enn veksten i kilder for lønnssum (verdi)³. Dette gjelder for alle regnskapsårene 2005, 2006 og 2008, mens for 2007 var veksten tilnærmet lik.

Veksten i lønnstakere, årsverk (heltidsekvivalente)⁴ per lønnstaker og til dels lønnsveksten har derfor blitt oppjustert i AR i forhold til kildene for sysselsetting og lønn, men oppjusteringene har i en periode på 2000-tallet ikke vært store nok til at veksten i lønnssum i AR har holdt tritt med veksten i LTO. Forenklet sagt så kan en si at AR – resultatene har hatt høyere vekst i sysselsettingen enn AKU og lavere vekst i lønnssum enn LTO. Justert for definisjonsforskjeller lå lønnssum i AR i 2009 om lag 5 milliarder kroner under lønnssum i LTO, noe som er godt under 1 prosentpoeng av totalen.

AR – resultatene ved de par første publiseringsene av en regnskapsårgang ligger nært opp til utviklingen i kildene for sysselsetting og lønn. Innarbeiding av strukturstatistikk i endelig AR har generelt medført en oppjustering av veksten i lønnssum og sysselsatte lønnstakere.

Når det gjelder årslønn som begrep, viser prosjektet til at Statistisk sentralbyrå (t.o.m. 2010) har gjennomført *ulike* beregninger av årslønn, med forskjellig omfang. Publiseringsringen av årslønn fra Seksjon for innteks- og lønnsstatistikk ble endret f.o.m. 2011.

Nasjonalregnskapet har gjennomført en hovedrevisjon som ble publisert i november 2011 (HR2011). I forbindelse med HR2011 ble begrepet påløpt årslønn innført som en ny variabel i AR, og det er gjennomført flere forbedringer i beregningsopplegget i AR som vil påvirke kvaliteten på AR-tallene. Et igangsatt samarbeidsprosjekt for elektronisk innsamling av data fra arbeidsgivere (EDAG) kan innvirke på kvaliteten på kildene til AR. Prosjektgruppen foreslår enkelte tiltak utover dette som kan gjennomføres på litt lengre sikt.

¹ Rettet 18. april 2012

² Endelige tall i tabellene i dette notatet er de først publiserte endelige tallene. Etter gjennomføringen av HR2011 er det publisert reviderte endelige tall,

³ Mer presist - gjennomsnittet av vekst i LTO og vekst i beregnet arbeidsgiveravgift.
Rettet 18. april 2012

⁴ Begrepet ble endret i forbindelse med publiseringen av HR2011, og er identisk med det tidligere benyttede begrepet normalårsverk.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning	7
1.1. Bakgrunn	7
1.2. Prosjektmedarbeidere og styring	7
1.3. Mandat	8
1.4. Avgrensninger av prosjektet	8
2. Arbeidskraftregnskapet (AR) – viktige kilder og sammenhenger	10
2.1. Sentrale størrelser i AR	10
2.1.1. Begrepsrammen i AR - europeisk standard og nasjonale brukerkrav	10
2.1.2. Definisjoner	11
2.1.3. Sammenhengen mellom variablene i AR	13
2.2. Sentrale kilder i AR	16
2.2.1. Kort om omtalen av kildene	16
2.2.2. Kilder til sysselsetting	16
2.2.3. Kilder til lønn	18
2.2.4. Kilder til lønnssummer	19
2.3. Publiseringssyklus	19
2.4. Beregningsopplegget for foreløpige og endelige AR-tall	22
2.4.1. Generelt	22
2.4.2. Foreløpig AR	22
2.4.3. Endelig AR	24
3. Sammenligning av ulike kilder	27
3.1. Om tabellene	27
3.2. Sammenlikning av totaltall	29
3.2.1. Utviklingen i antall lønnstakere i alt (volum)	29
3.2.2. Utvikling i lønnsvekst for lønnstakere i alt (pris)	31
3.2.3. Utvikling i lønnssummer for lønnstakere i alt (verdi)	31
3.2.4. AR-resultater og plassering i forhold til statistikk-kildene	31
3.3. Sammenligning av næringsvise tall	32
3.4. Oppsummering – sammenligning av ulike kilder	36
3.4.1. Konsistens mellom statistikkene for lønnstakere, lønn og lønnssummer	36
3.4.2. Revisjoner i AR	38
3.4.3. Betydning av vekstavvik over tid	39
4. Mer om årsaker til avvik	41
4.1. Ulike årsaker	41
4.2. Avvik i definisjoner	41
4.2.1. Forskjeller i definisjoner mellom ulike typer sysselsettingsstatistikker	41
4.2.2. Hva inngår i lønnsbegrepet? Forskjeller mellom AR, LTO og lønnsstatistikken	43
4.3. Populasjonsforskjeller	46
4.4. Andre avvik	47
4.4.1. Tidligere arbeid – kontroll av lønnsstatistikk mot LTO	47
4.4.2. Nye vurderinger	48
5. Mer om begrepet årslønn	50
5.1. Innledning	50
5.2. Kort om nasjonalregnskapets publisering av årslønnsvekst	50
5.3. Beregning av årslønn ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk	51
5.3.1. Årslønn som utarbeides i samband med lønnsstatistikken	51
5.3.2. Kort om nye årslønnsberegninger basert på årlig lønnsstatistikk, fra 2011	52
5.3.3. Publiserte tall fra lønnsstatistikken t.o.m. 2010	53
5.3.4. Årslønnsberegninger til AR (t.o.m. 2010)	53
5.3.5. Årslønnsberegninger til TBU	53
5.4. Kort om årslønn, månedslønn og datolønn:	54
5.5. Oppsummerende kommentarer knyttet til definisjoner av årslønn	54
6. Prosjektgruppens forslag til endringer	56
6.1. Igangsatte/gjennomførte endringer	56
6.2. Prosjektgruppens forslag til videre arbeid	57
6.2.1. Overordnede tiltak	57
6.2.2. Endringsforslag kildedata angående sysselsatte på korttidsopphold	58
6.2.3. Forbedring av trygdefinansiert langtidssykefravær	58
6.2.4. Endre bruk av begrep i lønnsstatistikken	58
6.3. Forslag til endringer på lengre sikt	58
6.3.1. Koordinert inn/utfasing av næringsendringer/feil	58
6.3.2. Bedre løpende informasjon om selvstendige næringsdrivende	59
6.3.3. Innarbeiding av tallstørrelser for begrepet "nasjonal sysselsetting" i AR	59

6.3.4.	Kvartalsvis arbeidstakerstatistikk for bedriftene som rapporterer maskinelt via lønnskjøringene	59
	Referanser	60
	Vedlegg	62
	Mer om kildene i AR	62
a.	Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), kvartalsvis og årlig	62
a.1.	Bakgrunn og omfang	62
a.2.	Estimeringsmetoden i AKU	62
a.2.	Definisjoner av begreper i AKU	63
a.3.	Feilkilder og usikkerhet.....	63
b.	Sysselsatte på korttidsopphold i Norge, årlig registerstatistikk per november	64
b.2.	Meldeplikt til NAV Aa-registeret	64
b.3.	Rapporteringsplikt til Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU)	64
b.4.	Kontroll ved SFU-registeret	65
b.5.	Mer informasjon.....	65
b.6.	Sysselsatte på korttidsopphold – kvartalsvise anslag på veksten fra samme kvartal året før.....	65
c.	Registerbasert sysselsettingsstatistikk, årlige tall per november	66
c.1.	Bakgrunn og omfang	66
c.2.	Spesialtilpasset fil til bruk i endelig AR til hovedrevisjonen i november 2011	67
d	Kvartalsvis registerbasert arbeidstakerstatistikk til foreløpig AR	68
d.1	Bakgrunn og omfang	68
d.2	Kvartalsvis arbeidsmarkedsstatistikk før 2009.....	69
d.3	Om kvaliteten på NAV Aa-registeret.....	69
d.4	Annen bruk av kvartalsvis arbeidsmarkedsstatistikk og kvartalsvise AR-tall	70
e.	Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), informasjon om sysselsetting	70
f.	Sykefravær, egen- og legemeldt	70
f.1.	Bakgrunn og omfang	70
f.2.	Legemeldt sykefravær	71
f.3.	Egenmeldt sykefravær	71
f.4.	Begreper i sykefraværstatistikken.....	71
f.5.	Trygdefinansiert langtidsfravær i kvartalet.....	72
g.	Kvartalsvis lønnsindeks	72
g.1.	Bakgrunn og omfang	72
g.2.	Feilkilder og usikkerhet.....	73
h.	Årlig lønnsstatistikk	73
h.1.	Bakgrunn og omfang	73
h.2.	Definisjon av begreper i lønnsstatistikken	73
h.3.	Usikkerhet	75
h.4.	Mer informasjon.....	75
h.5.	Mer om årslønnsberegningene basert på den årlige lønnsstatistikken (t.o.m. 2010)76	
i.	Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk – leveranser til AR	76
i.1.	Bakgrunn og omfang	76
i.2.	Ulike lønnsbegreper etablert på basis av variablene i lønnsstatistikken.....	77
i.3.	Mer om beregningene av årslønn i lønnsstatistikken	78
i.4.	Sammenheng mellom variablene	80
j.	Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), informasjon om lønn	80
k.	Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO)	80
k.1.	Bakgrunn og omfang	80
k.2.	Definisjon av viktigste begreper og variabler i LTO	81
k.3.	Kort om overføringen av LTO-tall til AR fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk	82
l.	Strukturstatistikk og annen regnskapsbasert statistikk	82
l.1.	Strukturstatistikk	82
l.2.	Annen næringsstatistikk	84
l.3.	Regnskapsstatistikk for offentlig forvaltning	84
m.	Arbeidsgiveravgift	84

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Arbeidskraftregnskapet (AR) er en integrert del av nasjonalregnskapet som utarbeider tall for ulike variable knyttet til sysselsetting og lønn. Tallstørrelsene i AR er konsistente med øvrige tallstørrelser i nasjonalregnskapet. I de senere årene har AR hatt problemer med manglende konsistens mellom statistikker på området lønn og sysselsetting. Dette har medført usikkerhet om kvaliteten på tallene fra AR, særlig knyttet til tallene for lønnsvekst. *Problemene med manglende konsistens mellom lønnsvekst, årslønnsvekst og sysselsettingsvekst etter næring avdekket behov for å vurdere arbeidskraftsregnskapets ulike kilder og bruken av disse.*

I året 2010 ble problemene med manglende konsistens også mer synlige for viktige brukere av tall fra AR. Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) har de senere årene hentet årslønnsvekst for alle arbeidstakere fra nasjonalregnskapet. Nasjonalregnskapet reviderte anslaget på årslønnsvekst for 2009 fra 4,1 prosent i februar (Økonomisk utsyn for 2009) til 4,5 prosent mai (i forbindelse med publisering av kvartalsvis nasjonalregnskap), hovedsaklig som følge av ny informasjon om lønnsvekst fra foreløpig LTO-statistikk. De endelige LTO-tall i juni avdekket feil i datagrunnlaget for utarbeidelsen av de foreløpige LTO-tallene, og nasjonalregnskapet måtte igjen endre sine anslag på årslønnsveksten som til slutt endte på 4,2 prosent vekst. Alle revisjonene medførte kritiske spørsmål fra TBU.

Prosjektet ble lagt frem for prosjektets styringsgruppe i slutten av januar 2011.

Etter at prosjektet kom i gang, ble det bestemt at Statistisk sentralbyrå, som en del av lønnsstatistikken, skulle publisere samlet årslønnsvekst for alle ansatte (alle næringer) etter en revidert fastlagt metode. Årslønnsvekst for alle ansatte, som del av lønnsstatistikken, ble første gang publisert 31.01.2011. Prosjektet tar ikke inn over seg diskusjoner relatert til årslønn som har blitt ført etter at prosjektet ble avsluttet.

I ettertid har det dessuten blitt gjennomført en omfattende hovedrevisjon av nasjonalregnskapet, med publisering i november 2011 (HR2011), se boks 1.1. Det gis en kortfattet omtale av viktige endringer som er gjennomført i samband med HR2011.

Sentral fokus i prosjektet er kvalitet og konsistens mellom kildene i AR, som uansett er viktig for kvaliteten på AR-tallene. Lønnsstatistikk er en viktig del av kildegrunnlaget for AR, i tillegg til ulike typer sysselsettingsstatistikk og ulike kilder til lønnssummer.

1.2. Prosjektmedarbeidere og styring

Følgende personer har deltatt i prosjektgruppen:

Harald Lunde	Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk
Jørn Ivar Hamre	Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk
Kristian Gimming	Seksjon for nasjonalregnskap
Kornelie Korsnes	Seksjon for nasjonalregnskap
Roger Bjørnstad	Forskningsavdelingen, Gruppe for makroøkonomi

Trude Nygård Evensen, Seksjon for nasjonalregnskap, har vært prosjektleder.

Det har vært gjennomført 6 møter i prosjektgruppen. Alle de involverte prosjektmedarbeiderne har hatt andre, til dels omfattende, arbeidsoppgaver i tillegg til arbeidet med prosjektet.

Det har også vært satt ned en styringsgruppe for prosjektet, som har hatt følgende sammensetning:

Per Ove Smogeli, Seksjonsleder,	Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk
Helge Næsheim, Seksjonsleder,	Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk
Torstein Arne Bye, Fagdirektør,	Avdeling for økonomi-, energi- og miljøstatistikk
Nils Håvard Lund, Fagdirektør,	Avdeling for næringsstatistikk
Ann Lisbet Brathaug, Seksjonsleder,	Seksjon for nasjonalregnskap
Anna Rømo, Fagdirektør,	Avdeling for nasjonalregnskap

Det er gjennomført 2 møter i styringsgruppen.

1.3. Mandat

Prosjektgruppen, er i henhold til prosjektskrivet, gitt følgende mandat:

- Avklare begrepet/definisjonen av årslønn og hvem brukerne er (målgruppen) - spesielt avklare forholdet mellom årslønn og datolønn*
- Dokumentere de viktigste kildene og sammenhengene mellom dem (som brukes i AR) med mål om å oppnå bedre kvalitet i statistikkene*
- Dokumentere (for et utvalg av næringer) konsistens/manglende konsistens mellom statistikkene, inklusive å avklare hvilke komponenter som spriker og hva dette kan skyldes*
- Foreslå eventuelle endringer for å forbedre kvaliteten*
- Foreslå eventuelle endringer for å unngå inkonsistens*
- Fremme samarbeidet og konsensus på tvers av seksjoner*
- Beskrive publiseringssyklusen for lønns- og arbeidsmarkedsstatistikk + NR og foreslå eventuelle endringer*

1.4. Avgrensninger av prosjektet

Når det gjelder punkt a) i mandatet om avklaring av begrepet årslønn, ble det presisert av oppdragsgiver at prosjektgruppen skulle holde seg til publiserte definisjoner av årslønn.

Når det gjelder punkt b) i mandatet, om dokumentasjon, er det viktig å peke på at AR er et omfattende system, og systemet for beregning av endelige tall er teknisk sett lagt opp annerledes enn systemet for beregning av foreløpige tall (kvartalstall og foreløpige årstall). Samlet sett benyttes mange detaljerte kilder. Samtidig var oppgaven å gjennomføre prosjektet på relativt kort tid, og for samtlige prosjektmedarbeidere har arbeidet med prosjektet kommet i tillegg til andre, til dels omfattende, arbeidsoppgaver. Dette har lagt sterke føringer for hvordan oppgavene i mandatet kunne løses.

- En detaljert dokumentasjon av både årlige og kvartalsvise beregninger ville blitt for omfattende å ta med i rapporten. I stedet har fokus vært å dokumentere ideen om hvilke størrelser som skal henge sammen, og ikke det tekniske systemet.
- Prosjektet har fokusert på foreløpige og endelige *årstall*.

Når det gjelder punkt c) har prosjektet i vel så stor grad sett på konsistens på makronivå som på næringsnivå for utvalgte hovednæringer.

Enkelte av problemstillingene som oppsto for regnskapsåret 2009 var spesielle. Feilen som ble oppdaget i datagrunnlaget for utarbeidelsen av de foreløpige LTO-tallene (nevnt i avsnitt 1.1), er korrigert og man har forsøkt å sikre seg i forhold til at denne typen feil ikke skal oppstå igjen. Prosjektgruppen velger derfor ikke å legge så stor vekt på problemene for regnskapsåret 2009 (som oppsto i 2010), men har sett på konsistensproblemer i AR, mellom lønns-, lønssums- og sysselsettingsstatistikk mer generelt (for flere år).

Boks 1.1. Hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet i november 2011 (HR2011)

Et viktig formål med nasjonalregnskapet er å gi et mest mulig korrekt og oppdatert bilde av den løpende utviklingen, og det stilles krav fra brukere om konsistente tidsserier også bakover i tid. I en normal publiseringssyklus legges det derfor stor vekt på at endringen fra et år til et annet skal vise reell økonomisk utvikling. Nivåendringer som kan framkomme ved bruk av nye definisjoner eller klassifikasjoner, for eksempel på bakgrunn av nytt internasjonalt regelverk for utarbeiding av nasjonalregnskap, eller innarbeiding av et nytt statistisk kildegrunnlag for en del av økonomien, ville gitt et feil bilde av utviklingen hvis de hadde blitt innarbeidet fra en gitt årgang i en løpende publiseringssyklus. Nasjonalregnskapet er dessuten et omfattende og komplisert statistikkssystem der "alt avhenger av alt". Endringer ett sted i systemet vil normalt påvirke mange størrelser. Med noen års mellomrom blir det derfor gjennomført såkalte hovedrevisjoner, der hele serier med årstall og kvartalstall revideres. Disse revisjonene kommer i tillegg til revisjoner i en ordinær publiseringssyklus.

Fra nasjonalregnskapet ble etablert i Norge like etter annen verdenskrig, og frem til 2011, har det vært gjennomført fem tidligere hovedrevisjoner, den siste i 2006. Revisjonene har variert mye i omfang og innhold.

Statistisk sentralbyrå har nå gjennomført en ny hovedrevisjon av nasjonalregnskapet, med publisering i november 2011 (omtalt som HR2011). En viktig årsak til gjennomføringen av HR2011 var krav om innarbeiding av ny næringsstandard (SN2007). Andre viktige endringer som er gjennomført i samband med HR2011, er innarbeiding av ny statistikk for blant annet eksport og import av tjenester og boligjenester, reviderte tall for eiendomsdrift som en følge av endret beregningsopplegg, innarbeiding av tall for illegal økonomi og reviderte tall for annen uregistrert økonomi.

Som en del av nasjonalregnskapet, er også arbeidskraftregnskapet (AR) revidert. I tillegg til innføring av ny næringsinndeling, er beregningsopplegget for AR gjennomgått på nytt, og det er foretatt enkelte endringer i forhold til det gamle systemet. Den viktigste endringen i AR er knyttet til innføringen av *årslønnsvekst, påløpt* som begrep, noe som omtales senere i dette notatet. Andre viktige endringer er innarbeiding av nye kilder for strukturparametre i sysselsettingen, og forbedret metode for å beregne effekt av sykefravær og foreldrepermisjon i årsverk. Hovedgangen i beregningsopplegget, som beskrives i kapittel 2 i dette notatet, er ikke endret.

En nærmere omtale av HR2011 er gitt i *Gimming, Halvorsen, Skoglund og Sørensen (2011)*, mens bakgrunnen for revisjonen er omtalt i blant annet *Todsen (2010)*.

En kortfattet, omtale av hovedrevisjoner generelt er gitt i en magasinartikkel på Statistisk sentralbyrås hjemmesider: <http://www.ssb.no/vis/magasinet/blandet/art-2011-09-27-01.html> Tidligere hovedrevisjoner er omtalt i blant annet *Halvorsen, Simpson og Skoglund (2011)*.

2. Arbeidskraftregnskapet (AR) – viktige kilder og sammenhenger

2.1. Sentrale størrelser i AR

2.1.1. Begrepsrammen i AR - europeisk standard og nasjonale brukerkrav

AR er et integrert delsystem i nasjonalregnskapet som nyttes for beregning av ulike størrelser for sysselsetting og lønn. Den europeiske nasjonalregnskapsstandardens ENS 1995 (Statistisk sentralbyrå, 1999) gir retningslinjer for utarbeiding av nasjonalregnskap, som Norge som en del av EØS-avtalen er forpliktet til å følge. Retningslinjer som gjelder sysselsetting og lønn er dekket av kapittel 11: Folke- mengde og arbeidsinnsats og kapittel 4: Fordelingsmessige transaksjoner, D.1 Lønnskostnader.

Det foreligger dessuten krav om rapportering av tall til Eurostat, EU's statistiske organ. Når det gjelder sysselsetting og lønn skal følgende størrelser rapporteres⁴:

- Total befolkning (kvartals- og årstall)
- *Sysselsatte personer*, fordelt på 6 næringer (kvartals- og årstall) og 60 næringer (årstall), og fordelt på:
 - Sysselsatte lønnstakere
 - Selvstendige
- *Utførte timeverk* fordelt på 6 næringer (kvartals- og årstall) og 60 næringer (årstall), og fordelt på:
 - Sysselsatte lønnstakere
 - Selvstendige
- *Lønnskostnader* fordelt på 6 næringer (kvartals- og årstall) og 60 næringer (årstall)
- *Lønn* fordelt på 6 næringer (kvartals- og årstall) og 60 næringer (årstall)

I tillegg er det frivillig rapportering av følgende størrelser:

- Yrkesaktiv befolkning totalt (kvartals- og årstall)
- *Årsverk, heltidsekvivalenter*⁵, fordelt på næring, og fordelt på:
 - Sysselsatte årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnstakere
 - Sysselsatte årsverk, heltidsekvivalenter, for selvstendige
- *Jobber*, fordelt på næring, og fordelt på:
 - Lønnstakere
 - Selvstendige

Etter gjennomføringen av HR2011 (se boks 1.1) publiseres det nå i tillegg tall for følgende størrelse:

- Årslønnsvekst, påløpt, etter næring.

Det har også tidligere blitt publisert årslønnsvekst i samband med publiseringen av nasjonalregnskapstall⁶, men da var publiseringen begrenset til gjennomsnittet for alle lønnstakere sett under ett.

Størrelsen årslønnsvekst, påløpt, skiller seg fra øvrige lønns- og sysselsettingsstørrelser ved at den *ikke* er inkludert i lønns- og sysselsettingsvariablene som skal utarbeides og rapporteres til Eurostat i henhold til ESA1995-direktivet.

⁴ Det er ulike tidsfrister for rapportering av de forskjellige størrelsene, i hovedsak ved at mer detaljerte tallstørrelser har lengre frister for rapportering.

⁵ Navnsettingen på begrepet ble endret i samband med publiseringen av HR2011 (se boks 1.1) og er en oversettelse av begrepet "full-time equivalent employment" som defineres i ESA. Tidligere (for HR2011) ble *sysselsatte normalårsverk* benyttet som oversettelse av den definerte størrelsen i ESA.

⁶ Fra og med publiseringen av nasjonalregnskapstall for året 2009, i februar 2010. Se avsnitt 5.2.

Publisering av tall fra AR omfatter også en del avledede størrelser, som er aktuelle i analysesammenheng:

- Lønn per utførte timeverk for lønnstakere. Endring fra året før (prosent) og fordelt på hovednæring.
- Lønnskostnad per utførte timeverk for lønntakere. Endring fra året før (prosent) og fordelt på hovednæring.
- Produksjon per utførte timeverk. Endring fra året før (prosent). Faste priser og fordelt på hovednæring.
- Bruttoprodukt per utførte timeverk. Endring fra året før (prosent). Faste priser og fordelt på hovednæring.

Parallelt med lanseringen av vekst i påløpt årslønn etter næring, fra og med publiseringen av HR2011, utgår publisering av følgende størrelse:

- Lønn per normalårsverk som kan avledes av størrelsene lønn (til sysselsatte lønnstakere) og heltidsekvivalente årsverk for lønnstakere⁷.

Endringen i lønnsbegrep er først og fremst begrunnet ved at årlige variasjoner i det folketrygdfinansierte sykefraværet påvirket forløpet i lønn per normalårsverk, og dermed vanskeliggjorde tolkningen av underliggende lønnsvekst. Årslønn sammenfaller i hovedsak med lønnsavtaler som det forhandles om på arbeidsplassene, se definisjon i neste avsnitt og omtale i avsnitt 5.2.

Ulike sysselsettingsstørrelser i AR blir også fordelt etter kjønn og utdanning. Dette er imidlertid litt på siden i forhold til dette prosjektet, så vi vil ikke komme mer inn på dette.

Populasjonen i nasjonalregnskapet, for lønnskostnader, lønn og sysselsetting etter næring, er knyttet til produksjonsenheter som er lokalisert i Norge. Dette betyr for eksempel at også utenlandske korttidsstiltsatte i ”norske” bedrifter skal regnes med som sysselsetting i næringene, og at ansatte på produksjonsenheter som regnes som en del av norsk økonomi, som norske skip, skal regnes med. På den annen side skal personer som er regnet som bosatt i Norge, men som jobber for en produksjonsenhet som ikke er hjemmehørende i norsk økonomi *ikke* regnes med. Innleid arbeidskraft, som jobber i Norge for kortere eller lengre perioder, men for utenlandske bedrifter, skal heller ikke regnes med.

Til Eurostat skal det imidlertid også rapporteres tall for alle sysselsatte, fordelt på lønnstakere og selvstendige, som er definert som bosatt i landet, selv om noen av disse arbeider for en utenlandsk enhet. Dette kalles nasjonal (”national”) sysselsetting.⁸ Dette kravet oppfyller vi ikke i dag.

2.1.2. Definisjoner

Utdypende definisjoner av lønns- og sysselsettingsbegreper i AR, og sammenhengen mellom begrepene, er gjengitt i blant annet *Skoglund og Todsén (2007)*. I dette avsnittet gis en mer kortfattet fremstilling.

Sysselsatte personer *Sysselsatte personer* omfatter alle personer som utfører et arbeid tilknyttet en produktiv virksomhet som ligger innenfor nasjonalregnskapets produksjonsavgrensning. Dette betyr for eksempel at svart arbeid i prinsippet skal være med, men ikke ulønnet arbeid i husholdningene. ENS fastsetter ingen nedre grense for hvor mye en person skal jobbe i løpet av en periode, som et år, for å bli regnet som

⁷ Se fotnote 5.

⁸ Tabell 0110 i henhold til dagens rapporteringskrav (2007-versjonen) dekker *National concept*. Det er her kun total sysselsetting som skal angis. Tabell 0111 dekker sysselsetting etter ”*Domestic concept*”. Her er det flere detaljer (fordeling på næringer etc.) som skal oppgis. Krav om rapportering av sysselsetting etter også ”*National concept*” opprettholdes i nye rapporteringskrav (2011-versjonen og 2014-versjonen).

sysselsatt. Personer som er midlertidig fraværende fra jobb og har en avtale om å komme tilbake, for eksempel på grunn av sykdom, ferie, streik, utdanningspermisjon, fødsels- eller foreldrepermisjon, regnes som sysselsatte. Sysselsatte personer omfatter:

- Utenlandske arbeidstakere som arbeider for en produksjonsenhet som hører hjemme i norsk økonomi, som utenlandske sesongarbeidere og besetning på norske skip, fly og oljeplattformer.
 - Vernepliktige soldater
 - Eiere av ikke-personlige foretak som arbeider i foretaket og ulønnede familiemedlemmer til disse.

Sysselsatte personer regnes som gjennomsnitt for den aktuelle perioden. I årlig nasjonalregnskap er sysselsatte personer gjennomsnittlig antall sysselsatte for året.

Jobber En jobb er et arbeidsforhold som defineres som en avtale mellom en person og en enhet som hører hjemme i norsk økonomi om å utføre arbeid mot godtgjøring. Godtgjøring omfatter her også blandet inntekt for selvstendige.

Antall jobber kan avvike fra *antall sysselsatte* ved at

- en person kan ha flere jobber i referansetidsrommet
- en person som midlertidig ikke er i arbeid, men har en formell tilknytning til sin jobb regnes som sysselsatt, men anses ikke å ha en jobb. Det kan for øvrig være ulike tolkninger av hva som regnes som midlertidig fravær i denne sammenheng. I AR er det blitt lagt til grunn at det kun er midlertidig fravær knyttet til ufrivillige permitteringer grunnet svak inntjening eller utsikter til svak inntjening som medfører at den sysselsatte ikke lenger har en jobb.

Jobber inndeles i *lønnstakerjobber* og *selvstendigjobber*. En lønnstakerjobb er en avtale om utførelse av arbeid mot lønn mellom en produksjonsenhet innen den norske produksjonsavgrensningen og en person tilhørende en annen institusjonell enhet enn produksjonsvirksomheten. En selvstendigjobb er definert ved utførelse av arbeid i eget personlige foretak innenfor den norske produksjonsavgrensningen.

Jobber deles videre inn i *hovedjobber* og *bijobber*. En sysselsatt person kan ha 2 eller flere jobber. Hovedjobben er jobben personen henter størstedelen av sin inntekt gjennom arbeidsforhold(ene) fra. Eventuelle andre jobber regnes som bijobber. Hovedjobber og bijobber er både fordelt etter status (lønnstakerjobb/selvstendigjobb) og næring. Status for hovedjobb til den sysselsatte er bestemmende både for den sysselsattes fordeling på status og fordeling på næring.

Jobber, som sysselsatte personer, regnes som gjennomsnitt over året. Dette betyr for eksempel at en person som er arbeidsledig fram til han får en jobb 1. juli og innehar denne jobben året ut, skal regnskapsføres som 0,5 sysselsatte personer og 0,5 jobber i nasjonalregnskapet for dette året.

Utførte timeverk *Utførte timeverk* er det samlede antall timer som faktisk er utført av en lønnstaker eller en selvstendig i referanseperioden.

- Utførte timeverk inkluderer overtid.
- Spisepauser skal trekkes fra.
- Fravær pga ferie, sykdom mv skal ikke regnes med.

Årsverk, heltidsekvivalente *Årsverk, heltidsekvivalente* tilsvarer det korresponderende antall heltidsjobber, og defineres i ENS som ”utførte timeverk delt på det gjennomsnittlige årlige antall arbeidstimer i heltidsjobber innenfor det økonomiske territoriet.” Definisjonen i ENS sier ikke så mye om hvordan størrelsen beregnes. En mer anvendelig definisjon er ”summen av antall heltidsjobber og deltidsjobber omregnet til heltidsjobber med andel av fulltidsjobb som vekt”. Sysselsatte årsverk er fordelt på lønnstakere og selvstendige i tillegg til kjønn.

<i>Lønnskostnader</i>	<p><i>Lønnskostnader</i> i nasjonalregnskapet er påløpt krav til utbetaling til personer som har innehatt lønnstakerjobber i produksjonsvirksomhetene i regnskapsperioden.</p> <p>(1) $Lønnskostnader = Lønn + Arbeidsgivers trygde og pensjonspremier$ (2) $Lønn = Naturallønn + kontantlønn$</p>
<i>Kontantlønn</i>	<p><i>Kontantlønn</i> er definert som bruttolønn, dvs. at lønnstakers inntektsskatt og lønnstakers trygde- og pensjonspremier skal være inkludert.</p> <p>Kontantlønn inkluderer alle typer kontantgodtgjørelse til beste for arbeidstaker. Det innebærer at det i tillegg til grunnlønnen som utbetales regelmessig også inkluderer overtidsgodtgjørelse, ulike typer bonuser og tillegg, ekstraordinære utbetalinger til lønnstakere som forlater foretaket dersom utbetalingene ikke er knyttet til en kollektiv avtale, kompensasjoner for endring i arbeidstidsmønster, utbetaling ved signering av arbeidsavtale mv.</p> <p>Lønn som arbeidsgiver midlertidig fortsetter å utbetale under sykdom, foreldrepermisjon og annet fravær og som gir opphav til refusjonsbetaling til arbeidsgiver fra trygdeforvaltningen, skal i nasjonalregnskapssystemet ikke føres som lønn, men som stønader til husholdningene.</p>
<i>Naturallønn</i>	<p><i>Naturallønn</i> er varer og tjenester som de ansatte mottar gratis eller til redusert pris fra arbeidsgiver. Eksempler er måltider, firmabil, gratisreiser for ansatte i transportbedrifter, fri avvis eller telefon, transport til og fra arbeidsplassen og subsidierte lån.</p>
<i>Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier</i>	<p>(3) $Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier = Arbeidsgivers faktiske trygde og pensjonspremier + Arbeidsgivers beregnede trygde- og pensjonspremier.$</p>
<i>Arbeidsgivers faktiske trygde- og pensjonspremier</i>	<p><i>Arbeidsgivers faktiske trygde- og pensjonspremier</i> er de betalinger som arbeidsgiver utfører til fordel for sine ansatte, til trygdeforvaltning og private fondsbaserte ordninger (forsikringsgivere). Dette er betalinger som skal dekke lovfestede, avtalefestede, kontraktsmessige og frivillige bidrag til tjenstepensjonsordninger og ulike forsikringer mot sosiale risikoer og behov. I Norge er arbeidsgiveravgift til Folketrygden en sentral post som er skilt ut som en egen post.</p>
<i>Arbeidsgivers beregnede trygde og pensjonspremier</i>	<p><i>Beregnede trygde- og pensjonspremier</i> omfatter arbeidsgivers utbetalinger til AFP, og direkte utbetalinger til ansatte eller tidligere ansatte ved sykdom, yrkesskade, uførhet og død, oppsigelse ved kollektiv avtale mv. Dette er en motpost til ikke-fondsbaserte stønader til lønnstakere, se definisjonen av kontantlønn.</p>
<i>Årslønn, påløpt</i>	<p><i>Påløpt årslønn</i> i nasjonalregnskapet er definert som lønnen en arbeidstaker normalt vil motta i løpet av kalenderåret dersom vedkommende jobber full tid, ikke har fravær og heller ikke jobber overtid. Årslønnen omfatter fastlønn inklusive etterbetalinger, feriepengetillegg, bonus og uregelmessige tillegg knyttet til arbeidets art. Naturallønn, overtidslønn og sluttvederlag er ikke inkludert.</p>

2.1.3. Sammenhengen mellom variablene i AR

Alle størrelsene definert i avsnitt 2.1.2 henger sammen. Tall for timeverk og/eller heltidsekvivalente årsverk skal altså kunne utledes fra tall for sysselsetting målt ved antall personer, gitt at man også har tall for ulike typer fravær, antall timer i en normalarbeidsdag, antall virkedager i et år, etc. Lønnskostnader knyttet til en enkelt ansatt skal kunne deles opp i ulike lønnskomponenter, og det samme gjelder summerte tall for lønnskostnader for alle ansatte.⁹ Men for lønnstakere¹⁰ er det også slik at størrelsene knyttet til sysselsetting, lønn og lønnsutbetalinger henger sammen. Litt forenklet sagt, er lønn godtgjøring for utført arbeid innenfor rammen av en arbeidsavtale og lovverket som regulerer arbeidslivet. Arbeidsavtalene

⁹ En notasjonsmessig framstilling er gitt i Skoglund og Todsén (2007).

¹⁰ Selvstendige jobber gir ikke utbetaling av lønn.

medfører at kortvarige sykefravær ikke skal medføre lønnstrekk, og at det kan arbeides utover normalarbeidstiden mot at lønnstaker får ekstra betalt for overtidsarbeid. *Om en legger til grunn at strukturelle forhold blant lønnstakere ikke endrer seg fra år til år¹¹, skal den prosentvise veksten i produktet av antall lønnstakere og årslønn per heltidsjobb være lik veksten i lønnssum (se boks 2.1).*

¹¹ og at visse betingelser i strukturen av lønnskomponentene heller ikke endrer seg (se boks 2.1).

Boks 2.1 Sammenheng mellom lønns- og sysselsettingsvariable (for lønnstakere)**(I) Sysselsetting (gitt variabel) * Lønn (gitt variabel) = Lønnssum**

Dette kan også uttrykkes ved

$$\text{Arbeidsinnsats (gitt variabel)} * \text{Avlønning (gitt variabel)} = \text{Lønnssum}$$

Med gitt variabel, menes en variabel som er overensstemmende med sysselsettingsvariabelen. For eksempel, hvis vi ser på sysselsetting målt ved antall *personer*, må også lønnsvariabelen være relatert til sysselsatte *personer* hvis lønnssummen skal stemme.

Dette er en variant av den klassiske ligningen:

$$\text{volum} * \text{pris} = \text{verdi}$$

Ved sammenligning av kilder for lønn, sysselsetting og lønnssum sett i sammenheng, finner vi ikke nødvendigvis variabler for lønn og sysselsetting som stemmer helt overens. Mens de lønnsvariablene fra lønnsstatistikken som vi senere trekker frem for sammenligning i kapittel 3 måler henholdsvis månedslønn og årslønn i forhold til ansatte heltidsekvivalenter (heltidsansatte og deltidsansatte, der lønnen for de deltidsansatte er omregnet til lønn som om de jobbet heltid), gir den relevante sysselsettingsstatistikken mål for antall lønnstakere, der de ansatte har ulike stillingsandeler og der noen også har flere jobber. Videre er utbetalte lønnssummer basert på den arbeidsinnsatsen som faktisk utøves. Produktet av lønns-takere fra sysselsettingskildene og lønnsvariablene fra kildene til lønn, vil derfor ikke stemme overens med utbetalte lønnssummer fra kilder som gir informasjon om samlede utbetalinger (lønnssummer) fra arbeidsgivere.

I prosjektet ser vi imidlertid mest på sammenligning av *årlige vekstrater*, det vil si den prosentvise veksten fra et år til etterfølgende år. Forutsatt at *strukturelle forhold blant lønnstakere ikke endrer seg* fra år til år, og at visse forhold mellom lønnskomponentene heller ikke endrer seg (se nedenfor), kan det vises at følgende sammenheng må være oppfylt:

$$\text{(II) } \Delta \text{ Antall lønnstakere} + \Delta \text{ Årslønn}^* = \Delta \text{ Lønnssum}$$

Der Δ = Den prosentvise veksten i størrelsen fra året før

* = per heltidsekvivalent jobb

Slike strukturelle forhold blant lønnstakere omfatter:

- gjennomsnittlig stillingsandel i hovedjobber
- gjennomsnittlig stillingsandel i bijobber
- gjennomsnittlig andel bijobber i forhold til hovedjobber
- sykefravær som i siste instans finansieres gjennom folketrygden

I tillegg må forholdet mellom årslønn og overtidslønn og andre lønnskomponenter som ikke er inkludert i årslønn være fast.

II vil også gjelde om vi erstatter den prosentvise veksten i årslønn per heltidsekvivalente jobber med et annet lønnsbegrep, som månedslønn for heltidsekvivalenter. Dette krever imidlertid at enda en betingelse må være oppfylt: Utviklingen i lønna gjennom året (innen et gitt år), må være lik fra år til år. På den måten blir veksten i månedslønn lik veksten i årslønn.

2.2. Sentrale kilder i AR

2.2.1. Kort om omtalen av kildene

I dette avsnittet gis en oversikt over statistikker/kilder som er *sentrale* ved utarbeidelsen av AR, og det omtales kort hvordan kildene brukes. I stor grad nyttes et datagrunnlag som er spesialtilpasset til AR av enten Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk eller Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk, fremfor publiserte versjoner av lønns- og sysselsettingsstatistikk.

Vedlegget *Mer om kildene i AR* gir mer informasjon om de ulike statistikkene/kildene som er nevnt, med vekt på dokumentasjon av definisjoner av variabler som inngår, populasjon/omfang og generell usikkerhet. Forskjeller i definisjoner på variabler som inngår, ulik populasjon/omfang og generell usikkerhet, er - som vi skal komme tilbake til i senere kapitler - mulige årsaker til avvik i tallgrunnlaget til AR.

2.2.2. Kilder til sysselsetting

a) Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)

Arbeidskraftundersøkelsene skal i første rekke klassifisere personer ut fra arbeidsstatus, som sysselsatt, arbeidsledig eller utenfor arbeidsstyrken i undersøkelsesuka. Statistikken gir tall for flere ulike sysselsettingsvariable.

Ved utarbeiding av foreløpig¹² AR benyttes AKU først og fremst som kilde for utviklingen i totalt antall sysselsatte personer blant registrert bosatte i landet. Siden dette er en utvalgsundersøkelse med en viss utvalgsusikkerhet, er det lagt mindre vekt på å oppnå konsistens på næringsnivå. Til endelig AR er AKU også blitt benyttet i grunnlaget for fastsetting av en rekke strukturparametre med utgangspunkt i jobber; de samme parametre som nevnt i avsnittet om registerbasert sysselsettingsstatistikk. Før bruk i AR-systemet har parametrene blitt glattet på et detaljert næringsnivå, med utgangspunkt i veiet gjennomsnitt for 3 år ganger.

b) Opplysninger/anslag om sysselsatte personer på korttidsopphold i Norge

AR mottar anslag på vekst i sysselsatte personer på korttidsopphold i Norge fra Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk. Anslagene bygger på bruk av NAVs AA-register, Sentralregisteret for utenlandssaker, LTO-registeret og Det norske folkeregister. Opplysningene kan betraktes som anslag/prognoser for den publiserte statistikken med navn "Sysselsatte og arbeidsledige på korttidsopphold".

Denne gruppen arbeidstakere er ikke dekket av AKU, men i AR skal alle ansatte i norske bedrifter inngå, uansett om de bor permanent i landet eller ikke.

c) Registerbasert arbeidstakerstatistikk – årlige tall per november

Utgangspunktet for den registerbaserte statistikken er NAV AA-registeret¹³. Statistikken gir tall for viktigste arbeidsforhold for personer i alderen 15-74 år (hovedarbeidsforholdet for personer med flere arbeidsforhold) fordelt på næring i en referanseuke mot slutten av midterste måned av det aktuelle kvartalet. Dette gjelder både for bosatte og ikke-bosatte personer, der ikke-bosatte er personer med d-nr¹⁴.

I sammenheng med arbeidet med HR2011 har Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk utarbeidet en "spesialtilpasset" fil med årlig registerbasert sysselsettingsstatistikk pr. november som leveres til Seksjon for nasjonalregnskap.

¹² Publiseringssyklus for AR, med foreløpige og endelige tall omtales i avsnitt 2.3, mens beregningsopplegget for henholdsvis foreløpig og endelig AR omtales i avsnitt 2.4.

¹³ Tidligere *Arbeidsgiver/arbeidstaker-register*.

¹⁴ Dette gjelder personer med opphold under 6 måneder og utlendinger i utenriks sjøfart.

Statistikk materialet er svært detaljert og tar utgangspunktet i antall jobber, med tilhørende avtalt ukentlig arbeidstid, fordelt på hel/deltid, hovedjobb/bijobb, kjønn, lønnstaker/selvstendig, institusjonelle sektorgrupper og næring.

Dette tallmaterialet har blitt tatt i bruk fra og med omleggingen av AR i forbindelse med HR2011 (se boks 1.1). Tross mer endelige og detaljerte tall, er kilden likevel mindre viktig i forhold til utarbeiding av endelig AR, enn kvartalsvis registerbasert statistikk over arbeidstakere er for utarbeiding av foreløpige versjoner av AR. Dette skyldes litt forenklet at beregningsopplegget for endelig regnskap tar utgangspunkt i lønnskostnadstall fra endelig strukturstatistikk og andre kilder som angir verditall (se avsnitt 2.4), mens beregningsopplegget for foreløpig regnskap tar utgangspunkt i sysselsettingstall.

d) Registerbasert arbeidstakerstatistikk – fil med bearbejdede data til bruk i foreløpig¹⁵ AR

En svakhet med de årlige *publiserte* registertallene, i forhold til bruk i AR, har vært at registeret har et tidsetterslep i forhold til den faktiske utviklingen i sysselsettingen. Ny *kvartalsvis arbeidstakerstatistikk* startet opp i 2009, og gir tall tilbake til 1. kvartal 2007. Kvartalsvis arbeidstakerstatistikk var altså ikke tilgjengelig for de første regnskapsperiodene dette notatet dekker. For blant annet å dekke inn for forsinkelsen i publisert registerstatistikk, leverte Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk en *bearbejdet* kvartalsvis registerstatistikk til utarbeiding av kvartalsvise AR. I de bearbejdede dataene ble antallet arbeidstakere fra AA-registeret avstemt mot totalt antall lønnstakere fra AKU ved proporsjonal justering¹⁶ for alle næringer, og kontrollert mot data fra NAVs arbeidssøkerregister, ARENA¹⁷ for å fjerne arbeidstakere registrert som helt ledige eller på kvalifiseringstiltak¹⁸. Videre ble dataene koplet mot personregisteret, for å eliminere arbeidstakere som ikke var registrert bosatt i Norge.

Denne bearbejdede versjonen med registerbasert arbeidstakerstatistikk har vært den viktigste statistikken på næringsnivå i forhold til utvikling av foreløpige AR-tall.

e) Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), informasjon om sysselsetting

Lønns- og trekkoppgaveregisteret er først og fremst en kilde til lønnssummer (se avsnitt 2.2.4), men gir også informasjon om sysselsetting:

- *Antall personer i LTO omfatter alle personer, identifisert ved unike personnumre og d-numre, som har mottatt kontantlønn for et eller flere arbeidsforhold i løpet av året.*
- *LTO-jobber omfatter alle arbeidsforhold som har resultert i utbetaling av kontantlønn. Et arbeidsforhold er gjennomgående synonymt med eksistens av en lønns- og trekkoppgave. Om det foreligger flere oppgaver for samme person knyttet til samme arbeidsgiver (foretak) slås disse sammen og teller som en jobb. Siden en person kan ha flere jobber i løpet av et år, er antall jobber/lønnsforhold betydelig større enn antall personer.*

LTO-tall benyttes først og fremst som en supplerende kilde, i form av sammenligningsgrunnlag, ved utarbeiding av AR.

¹⁵ Se fotnote 12.

¹⁶ Siden Seksjon for nasjonalregnskap kun ser på endringstall og ikke nivået for denne datakilden, droppes oppblåsningen av tallene mot totaltallet for lønnstakere fra AKU i den nye kvartalsvise arbeidstakerstatistikken. Bakgrunnen er at unødvendig utvalgsusikkerhet trekkes inn ved å inkludere AKU.

¹⁷ Tidligere Aetat SOFA-søker-register. Registeret omfatter nå alle registrerte arbeidssøkere i Norge, dvs. helt arbeidsledige personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak, yrkeshemmede i tiltak og i kartleggings- og ventefase, samt delvis sysselsatte.

¹⁸ I konsistensbehandlingen tok en utgangspunkt i start- og stoppdatoer i Aa-reg. og SOFA.

f) Egenmeldt og legemeldt sykefravær, samt trygdefinansiert langstidsfravær
Legemeldt sykefravær bygger på opplysninger fra Sykefraværregisteret, koblet sammen med NAV AA-registeret, mens egenmeldt sykefravær bygger på kvartalsvise utvalgsundersøkelser blant bedrifter, som gir summariske tall for bl.a. tapte dagsverk grunnet egenmeldt sykefravær fordelt på kjønn.

Statistikken over egenmeldt og legemeldt sykefravær fordelt på næring benyttes i AR i forbindelse med utarbeidelsen av tall for utførte timeverk.

Til bruk i kvartalsvise regnskap, mottar AR i tillegg data for trygdefinansiert langtidssykefravær fra Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk som gir tapte dagsverk i kvartalet grunnet legemeldt sykefravær med varighet over 16 dager. Dataene bygger på opplysninger fra NAV. Tallmaterialet utnyttes i AR ved utarbeidelsen av tall for lønn, lønnskostnader og lønn per normalårsverk.

2.2.3. Kilder til lønn

g) Kvartalsvis lønnsindeks

Indeksen gir tall for privat sektor fordelt på næring. Inntil gjennomføring av HR2011 (se boks 1.1) mottok AR indeksen fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk etter gammel næringsstandard, SN2002.

Det er i første rekke seriene for variabelen månedslønn som benyttes i AR, og da først og fremst ved utarbeiding av kvartalsvise regnskaper. Seriene for avtalt lønn blir også vurdert.

h) Årlig lønnsstatistikk for ulike næringer

Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk utarbeider årlig lønnsstatistikk basert på årlige undersøkelser av lønn for ulike næringsområder innhentet fra bedrifter på personnivå. Statistikken omfatter en rekke ulike lønnsvariable, der månedslønn er hovedbegrepet.

Fra årlig lønnsstatistikk benyttes først og fremst seriene for variablene årslønn og overtidsgodtgjørelse for heltidsansatte som kildegrunnlag i AR. Månedslønn per dato, normalt 1. september, for alle ansatte i næringen og månedslønn for hel- og deltidsansatte blir også vurdert. Om deltidsandelen i næringen er endret fra foregående år, eller om denne gruppa har en annen lønnsutvikling enn heltidsansatte kan dette bli tatt hensyn til i lønnsberegningene.

i) Datafil med beregnede lønnsstørrelser fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk

AR mottar en "spesialtilpasset" fil med data fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk som benyttes som grunnlag til utarbeidelse av endelig regnskap. Materialet omfatter beregnet årslønn for lønnstakere i alt, overtidsgodtgjørelse, naturalytelser, utgiftsgodtgjørelser og overtidstimer per heltidsekvivalent jobb. Dataene er fordelt på sektor, detaljert næring og kjønn. Data for naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser bygger på opplysninger fra LTO.

j) Lønns- og trekkoppgaverregisteret (LTO), informasjon om lønn

Lønns- og trekkoppgaverregisteret er først og fremst en kilde til lønnsummer (se avsnitt 2.2.4), men gir også informasjon om utbetalinger av lønn fordelt på ulike lønnsstørrelser.

I hovedsak nyttes LTO-tall i AR som sammenligningsgrunnlag til andre kilder.

Årslønnsvekst fra TBU (tariffområder)

Tall for årslønnsvekst fra TBU (senere omtalt i avsnitt 5.3) inngår ikke direkte i beregningsgrunnlaget til AR, men blir vurdert i forhold til andre kilder.

2.2.4. Kilder til lønssummer

k) Lønns og trekkoppgaveregisteret (LTO)

LTO-registeret er først og fremst en kilde til informasjon om lønssummer, men gir også informasjon om utbetalt lønn og lønnstakere. AR får overført LTO-tall fordelt på nasjonalregnskapsnæring fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk

Tidvis mottar AR LTO- materiale fordelt på næring og type personnummer¹⁹. Det er etablert et beregningssystem for aggregering av lønnskoder i LTO til begreper som tilnærmet samsvarer med lønnsbegrepene i AR. Se vedlegget, avsnitt k.3, for mer informasjon.

I arbeidet med AR blir beregnet utvikling i lønssummer i AR sammenlignet med lønssumveksten i LTO. I tillegg nyttes LTO-tall for naturalytelser og arbeidsgivers beregnede trygde- og pensjonspremier mer direkte i bergningsopplegget i AR. Se også kilde i.

l) Strukturstatistikk og annen regnskapsbasert statistikk

Statistisk sentralbyrå, ulike seksjoner, utarbeider strukturstatistikk for ulike næringer basert på innhentede regnskapsopplysninger i form av NO-skjemaer for foretak og egne skjema-baserte opplysninger om blant annet foretakets fordeling av nøkkelvariable på bedrifter i foretaket.

Endelig strukturstatistikk for ulike næringer, basert på bedrift som statistisk enhet, benyttes som kilde for beregning av nasjonalregnskapstall for produksjon, produktinnsats, investeringer og lønnskostnader til endelig nasjonalregnskap. Seksjon for nasjonalregnskap mottar beregnede tall på bedriftsnivå for næringer som dekkes av strukturstatistikk fordelt på detaljerte poster som vedrører driftsregnskapet i næringsoppgaven (NO). Det er utarbeidet en felles ”oppskrift” for hvilke poster i NO som skal medregnes ved beregning av de ulike nasjonalregnskapsstørrelsene, dette gjelder også for lønnskostnader. På denne måten sikrer man at tall for produksjon, produktinnsats og lønnskostnader i en næring er konsistente, slik at nasjonalregnskapets tall for driftsresultatet i næringen blir rimelig. Beregnede lønnskostnader basert på strukturstatistikk for ulike næringer blir dermed blant nøkkelvariablene i endelig AR.

Regnskapsstatistikk for offentlig forvaltning, også benevnt *offentlige finanser*, gir på samme måte kildegrunnlaget for størrelsen lønnskostnader i offentlig forvaltning i endelig AR.

m) Arbeidsgiveravgift

Seksjon for nasjonalregnskap beregner tall for samlet arbeidsgiveravgift til AR basert på følgende kilder:

- Tall for påløpt arbeidsgiveravgift per måned, levert fra Seksjon for offentlige finanser.
- Tall for lokale statlige beregninger og skatteendringer, levert fra Finansdepartementet. Tallstørrelsen mottas i januar, og endres ikke senere i året. Se mer om beregningen i vedlegget.

2.3. Publiseringssyklus

Nasjonalregnskapet, herav AR, omfatter både kvartalsvise og årlige regnskaper. Både kvartalsvise og årlige regnskaper revideres i takt med publiseringsplanen for nye tall, for å kunne forbedre nasjonalregnskapstallene etter hvert som antatt bedre og mer utfyllende kildegrunnlag blir ferdigstilt og tilgjengelig. Den mest detaljerte publiseringen er knyttet til endelig årlig nasjonalregnskap som publiseres 23

¹⁹ Ordinært fødselsnummer eller d-nummer.

måneder etter regnskapsårets utløp. En normal publiserings- og revisjonssyklus gir 4 versjoner av et gitt regnskapsår²⁰.

Tabell 2.1 viser publiseringssyklusen for publisering av foreløpige og endelige årstall i AR, sammen med tidspunkt for mottak av de viktigste kildene for et gitt år, t . Foreløpige årstall er beregnet som sum 4 kvartaler fra de kvartalsvise regnskapene.²¹ Publisering av nye kvartalstall i AR som *ikke* innebærer reviderte årstall i AR er utelatt i tabellen.

Det første årstallet i nasjonalregnskapet (og herav AR) for et gitt år t publiseres som sum 4 kvartaler, i februar år $t+1$ (altså vel 1 måned etter årets utløp). På dette tidspunktet har man årsgjennomsnitt fra AKU, samt kvartalsvis registerbasert arbeidstakerstatistikk til foreløpig AR (kilde d, omtalt i avsnitt 2.2) å bygge de første årsanslagene for sysselsetting på. Inntil videre finnes ingen kilder som sier noe om utvikling i lønnsutviklingen for året for alle næringer sett under ett, men det finnes månedslønn for ulike næringer. I tillegg kan informasjon om utviklingen i arbeidsgiveravgiften gi en indikasjon på utviklingen i lønnssum.

Neste nasjonalregnskapspubliserings av anslag for år t faller sammen med publiseringen av tall for 1. kvartal år $t+1$ i mai år $t+1$. I forhold til ved foregående publisering, skal foreløpige LTO-tall nå også være innarbeidet, samt foreløpig årlig lønnsstatistikk for alle ansatte.

Ved publiseringen av kvartalstall for 2. kvartal for år $t+1$, i september år $t+1$, vil det normalt ikke foreligge mer informasjon om årstall for år t siden forrige publisering, så normalt vil ikke denne publiseringen innebære noen revisjon av årstallene. Men unntak kan forekomme, hvis det for eksempel oppdages feil i tidligere benyttet kildedata og der det å rette feilen vil endre beregnede tall i nasjonalregnskapet. Dette skjedde ved publiseringen av tall for regnskapsåret 2009 i august 2010 (som man vil se i tabell 3.1-3,5), da det ble oppdaget at foreløpige LTO-tall som var benyttet ved forrige publisering var klart urimelige.

Samtidig ved publiseringen av tall for 3. kvartal for år $t+1$ i november år $t+1$, oppdateres nasjonalregnskapet med nye årstall for årene $t-1$ og t . Tall for året $t-1$ er da endelige og innarbeides også som tallgrunnlag for å beregne utviklingen i nye foreløpige tall for år t . I seg selv kan dette nye tallgrunnlaget gi et nytt vektgrunnlag som kan gi en annen vekst enn tidligere publisert. I tillegg vil det være innarbeidet nytt kildemateriale.

I en normal publiseringssyklus vil publisering av endelige tall normalt²² skje et helt år senere, og da vil tallstørrelsene i AR være basert på endelig statistikk på en rekke områder; blant annet beregnede lønnskostnader for ulike næringer basert på endelig strukturstatistikk.

²⁰ I tillegg kommer hovedrevisjoner. Det er nettopp gjennomført en hovedrevisjon av nasjonalregnskapet med publisering i november 2011 (HR2011), jmfør boks 1.1.

²¹ Vi kommer tilbake til dette i neste avsnitt.

²² Også etter denne publiseringen kan tallene bli revidert i en ekstra omgang hvis det oppdages feil/urimeligheter i AR-tallene som følge av feil eller urimeligheter i tallgrunnlaget til AR etc. Dvs at normalt vil det være 3 foreløpige versjoner av AR før endelig regnskap, men flere versjoner kan forekomme (det vil si at foreløpig 4 i oversikten over publiseringer er lik foreløpig 3 for de fleste årganger). I tillegg kommer hovedrevisjoner, som tidligere nevnt.

Tabell 2.1. Publisering av foreløpige og endelige årstall i AR, med de viktigste kildene, for år t	
Uke 48, år t – Uke15 år t+1	Årlig lønnsstatistikk (månedstatistikk) for ulike næringer (separate publiseringer)
5. uker etter utløpet av 4. kvartal	Årsgjennomsnitt fra Arbeidskraftundersøkelsen
Januar-februar år t+1	Kvartalsvis registerbasert sysselsettingsstatistikk fra Seksjon fra arbeidsmarkedsstatistikk
Januar-februar år t+1	Arbeidsgiveravgift
Februar, år t+1	AR Foreløpig 1. (utsynet)
Mars, år t+1	LTO Foreløpig ²³
Uke 13, år t+1 (gjelder 2010-årgangen, uke 21 for 2009-årgangen)	Årlig lønnsstatistikk (månedstatistikk) for alle ansatte. Foreløpig
Mai, år t+1	AR Foreløpig 2 (sammenfallende med KNR 1)
10 – 15. juni, år t+1	Sysselsetting, hovedtall (registerbasert), tall for 4. kvartal året før
Midten av juni, år t +1	Sysselsatte og arbeidsledige på korttidsopphold, tall for 4. kvartal året før
Juni, år t+1	LTO Endelige tall
November, år t+1	AR Foreløpig 3. (sammenfallende med KNR 3)
Februar, år t+2	AR Foreløpig 4. (sammenfallende med utsynet for neste år). Se fotnote 22.
Uke 13, år t + 2 (gjelder 2010-årgangen, uke 21 for 2009-årgangen)	Årlig lønnsstatistikk (månedstatistikk) for alle ansatte. Endelig
Vår-Sensommer år t+2	Endelig strukturstatistikk for ulike næringer, separate publiseringer
November, år t+2	AR Publisering av endelige årstall

²³ Foreløpige LTO-tall blir ikke lenger publisert f.o.m. regnskapsåret 2010. Men Seksjon for nasjonalregnskap får tilgang til foreløpige tall til intern bruk.

2.4. Beregningsopplegget for foreløpige og endelige AR-tall

2.4.1. Generelt

Jamfør foregående avsnitt, har vi at nasjonalregnskapet, herav AR, omfatter både kvartalsvise og årlige regnskaper. I dette notatet fokuserer vi på foreløpige og endelige årstall. Foreløpige årstall produseres imidlertid ved hjelp av det samme produksjonsopplegget og tekniske systemet som benyttes for utarbeiding av kvartalstall (som sum 4 kvartaler), mens det er et eget produksjonsopplegg og teknisk system for produksjonen av endelige tall.

Foreløpige kvartals- og årstall i AR er basert på de samme prinsippene, definisjonene og sammenhengene som endelige tall. Hensikten med de foreløpige tallene, er jo å gi et tidligst og best mulig, bilde på de endelige årstallene, gitt tilgjengelig kildegrunnlag og ressurser²⁴. Jamfør omtalen av de sentrale kildene, i avsnitt 2.2 og publiseringsoversikten i tabell 2.1 er kildene tilgjengelige på ulike tidspunkt. I beregningsopplegget til det endelige regnskapet inngår dessuten mer detaljerte variable enn de som nyttes for beregning av foreløpige regnskaper, med blant annet oppsplitting på flere lønnsarter og en finere næringsinndeling.

Definisjoner, kilder og metoder for tidligere årsberegninger er beskrevet i blant annet *Skoglund og Todsén (2007)* og *Hansen og Skoglund (1997)*. Her gjengis kun "essensen" i beregningsopplegget for henholdsvis foreløpige og endelige tall²⁵.

2.4.2. Foreløpig AR

*Hovedopplegget:
Lønnssummer (verdi)
beregnet som sysselsetting
(volum) * lønn (pris)*

Hovedgangen i beregningsopplegget for kvartalsvise tall og foreløpige årstall er beregning av utvikling i sysselsettingsstørrelser basert på sysselsettingskilder og utvikling i lønnsstørrelser basert på informasjon om lønnsutvikling. Nivået som størrelsene utvikles fra er siste endelige årsregnskap (AR). Beregningene gjøres i utgangspunktet på næringsnivå. Basert på beregnet utvikling i sysselsetting, målt ved variablene årsverk og lønnstakere, og lønn beregnes utvikling i lønnssummer (se også boks 2.1).

*Sysselsetting i næringene,
unntatt offentlig forvaltning
og ideelle organisasjoner*

I utgangspunktet beregnes sysselsettingstall²⁶ på næringsnivå, og her har den bearbejdede versjon av registerbasert arbeidstakerstatistikk fra Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk 260 (kilde *d* i omtalen av kilder over) vært den viktigste kilden, med unntak for offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner. Denne kilden er tilgjengelig ved første gangs publisering av foreløpige årstall og revideres ikke. Den *publiserte* versjonen av registerstatistikk har gjennomgående blitt tillagt lav vekt, siden den kun gir tall for 4. kvartal og fordi statistikken publiseres forholdsvis sent.

Offentlig forvaltning

For offentlig forvaltning er beregningsopplegget for foreløpige tall det samme måte som ved utarbeiding av endelige regnskaper: Det tas utgangspunkt i beregnet prosentvis vekst i lønnskostnadstall for stats- og kommuneforvaltningen, etablert på bakgrunn av foreløpige regnskapstall for henholdsvis stats- og kommune-

²⁴ Beregning av kvartalsvise og foreløpige årstall, skjer i løpet av en relativt kort tidsperiode fra kildene er mottatt til AR-tallene skal publiseres. Dette forutsetter et effektivt beregningsopplegg. Ved produksjon av endelige årstall har man noe mer tid, relativt sett, på innarbeiding og vurdering av kilder, samt avstemming av regnskapet.

²⁵ Nasjonalregnskapet, inklusive AR, har vært gjennom flere hovedrevisjoner der ikke bare tallstørrelser, men også definisjoner og beregningsopplegg har blitt gjennomgått og revidert. En hovedrevisjon av nasjonalregnskapet er nylig gjennomført, jamfør boks 1.1. Hovedgangen i beregningsopplegget, slik det beskrives i dette avsnittet, er ikke endret.

²⁶ Jamfør avsnitt 2.1 er det flere ulike sysselsettingsstørrelser som skal henge sammen i regnskapet. I foreløpig AR beregnes i utgangspunktet utviklingen i sysselsatte personer basert på utviklingen i kilden, men utviklingen i normalårsverk følger utviklingen i sysselsatte personer. På bakgrunn av informasjon om utvikling i sykefravær, overtid, ferie, skiftarbeid og antall virkedager.

forvaltningen levert fra Seksjon for offentlige finanser²⁷. I tillegg innarbeides lønnsstatistikk fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk, herav tall for offentlig ansatte, samt eventuelt informasjon om lønnsoppgjør fra rapportene fra det Tekniske Beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU). På bakgrunn av beregnet vekst i samlede lønnssummer i offentlig forvaltning og beregnet utvikling i lønn, beregnes utviklingen i årsverk i offentlig forvaltning residualt i systemet som lønnssummer delt på lønnsutvikling.

Ideelle organisasjoner Beregningsopplegget for sysselsatte i ideelle organisasjoner, er det samme som for offentlig forvaltning, men kildegrunlaget er anslag for vekst i lønnskostnader fra beregningssystemet for realdelen av det kvartalsvise nasjonalregnskapet, KNR. Disse anslagene, som spesielt i foreløpige regnskaper må regnes som usikre, bygger på informasjon om overføringer til helsevesen, skoler, mv fra statsregnskapet og statsbudsjettet.

Avstemming mot AKU, inklusive utenlandske korttidstilsatte, i alt AKU (kilde a) er tilgjengelig ved første gangs utarbeiding av foreløpig AR, det er også informasjon om utenlandske sysselsatte lønntakere på korttidsopphold i Norge (kilde b). Grunnet utvalgsusikkerheten i AKU, som er større på næringsnivå enn som sysselsatte i alt, har AKU inkludert utenlandske korttidstilsatte, først og fremst blitt benyttet som grunnlag for vurdering av utviklingen av det totale antallet sysselsatte. Kilden er tillagt mindre vekt ved utarbeidelsen av næringstall. I AR har det tradisjonelt blitt lagt vekt på at utviklingen i totaltallet for sysselsatte lønntakere for næringene i alt ikke må avvike for mye fra AKU's totaltall for antall lønntakere, justert for utenlandske arbeidstakere på korttidsopphold i Norge og i utenriks sjøfart. Korreksjonsfaktorer på næringsnivå har i noen grad blitt benyttet for å få til dette.

Lønn Utvikling i lønn²⁸ beregnes på bakgrunn av utvikling i variablene årslønn og månedslønn fra lønnsstatistikk fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk. I tillegg skjeler man til informasjon om lønnsutvikling fra LTO. For den første versjonen av et årsregnskap, finnes ikke tilgjengelig informasjon som dekker alle lønntakere, men det er lønnsstatistikk for mange av næringene.

Eventuell avstemming mot informasjon om utvikling i lønnssummer Beregnet vekst i lønnssummer i AR, blir sammenlignet med tilgjengelig informasjon om utvikling i lønnssummer. Ved første gangs utarbeiding av et foreløpig regnskap, er beregnet vekst i påløpt arbeidsgiveravgift (se kilde m), den eneste informasjonen en har om utvikling i lønnssummer som skal dekke lønntakere i alle næringer. Ved utarbeiding av senere regnskapsversjoner har en i tillegg informasjon om kontantlønn fra LTO. Hvis beregnet vekst i lønnssummer i AR avviker for mye fra veksten i kildene til lønnssummer, blir beregnet sysselsetting og lønnsutvikling vurdert på nytt og eventuelt justert. Om man skal justere, og hvilke størrelser som eventuelt skal justeres, vil avhenge av i hvilke kilder man anser usikkerheten som størst. Eventuell korreksjon kan gjøres ved hjelp av korreksjonsfaktorer knyttet til sysselsettingen på næringsnivå, eventuelt ved korreksjon av lønnsutviklingen på næringsnivå.

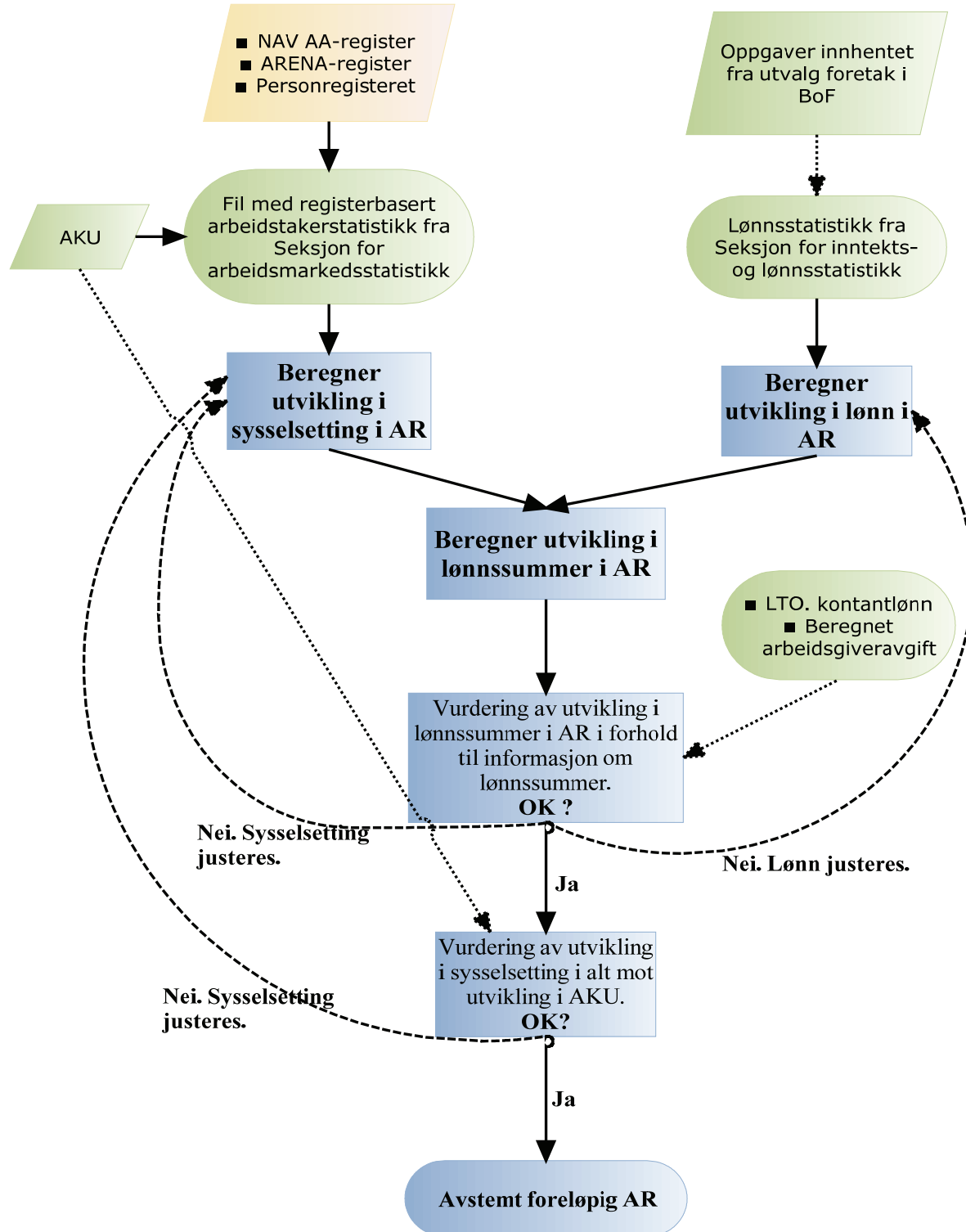
Selvstendige AKU er hovedkilden for beregning av antall selvstendige i foreløpig AR.

Figur 2.1 viser hovedopplegget i beregningssystemet for foreløpig AR. Beregningene for selvstendige, samt beregningsopplegget for lønntakere i offentlig forvaltning, ideelle organisasjoner og enkelt næringer som avviker fra hovedopplegget kommer imidlertid ikke frem i figuren.

²⁷ Første foreløpige AR-tall er basert på kvartalstall fra Seksjon for offentlige finanser.

²⁸ På samme måte som for sysselsetting (se fotnote 26), er det jamfør avsnitt 2.1 også ulike størrelser for lønn som skal beregnes og henge sammen i systemet.

Figur 2.1. Beregning av foreløpig arbeidskraftregnskap. Hovedgangen i beregningsopplegget.

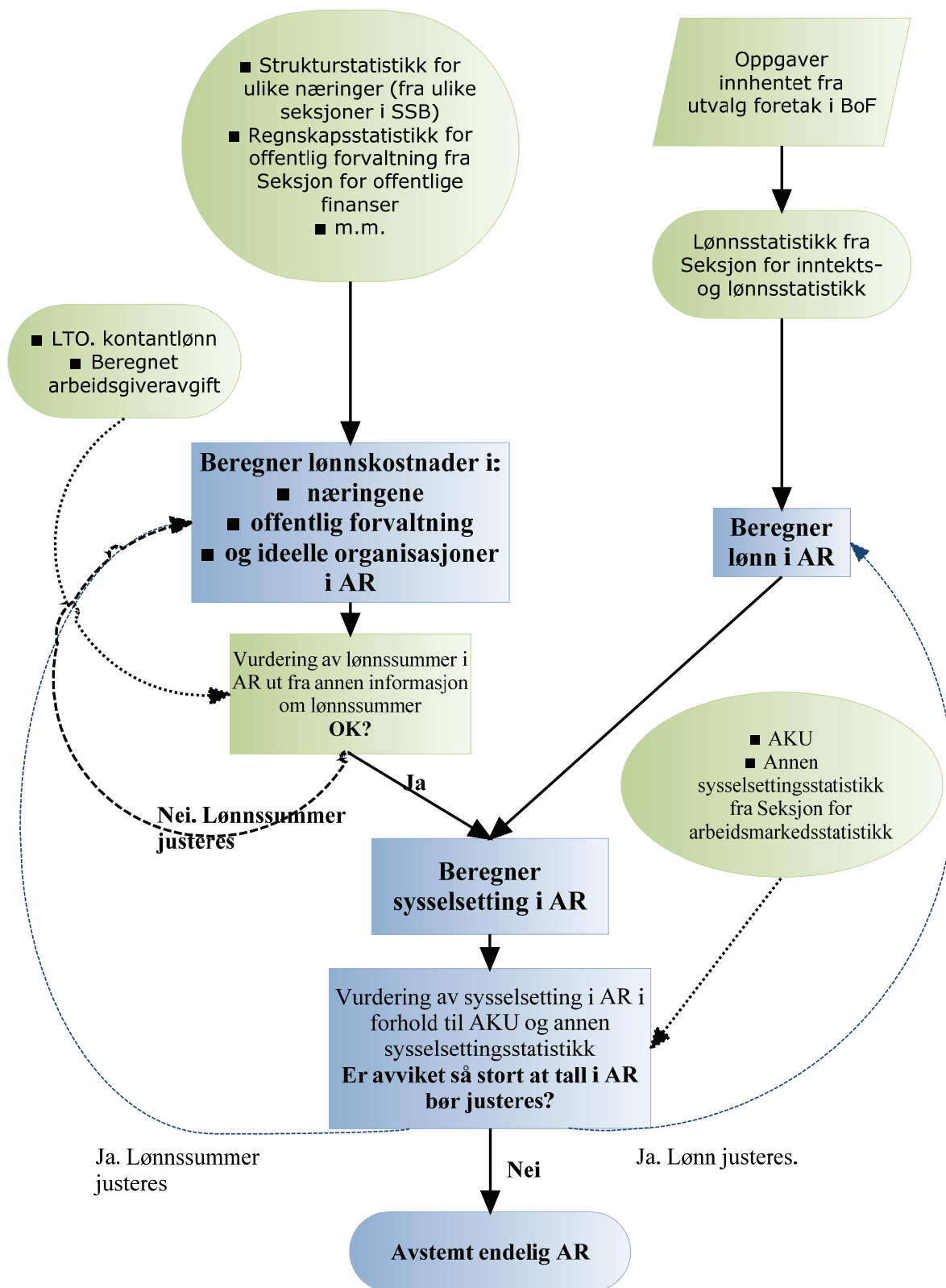
2.4.3. Endelig AR

Hovedopplegget:
Sysselsetting (volum)
beregnet som lønnssummer
(verdi) / lønn (pris)

Hovedgangen i det *endelige* beregningsopplegget er beregning av lønnssummer og lønnsstørrelser basert på blant annet informasjon om lønnskostnader og kilder til lønn. Dette gjøres på næringsnivå (men næringsnivået i foreløpige regnskaper er noe mer aggregert enn i endelige regnskapsversjoner). Basert på beregnet lønn og lønnssummer beregnes sysselsettingen for lønnstakere, målt i årsverk (volum = verdi/pris, se boks 2.1).

<i>Lønnskostnader og lønnssummer i de ulike næringene</i>	<p>I avsnittene over er det kommunisert at de ulike lønns- og sysselsettingsstørrelsene i AR må henge sammen. Men AR er en del av nasjonalregnskapet, og tallstørrelsene i AR må også være konsistente med tall for andre størrelser i nasjonalregnskapet. For eksempel vil driftsresultatet i en næring bestemmes både på grunnlag av beregnet bruttoprodukt, netto næringskatter og kapitalslit fra nasjonalregnskapets realregnskap (NR-REA), og på grunnlag av beregnede lønnskostnader fra AR. Rimelige tall for driftsresultat i næringene forutsetter altså at lønnskostnadene er konsistente med størrelsene som beregnes i NR-REA. Et annet eksempel er at tall for veksten i produksjon eller bruttoprodukt ofte stilles opp mot utviklingen i sysselsettingstall (oftest timeverk) ved analyser av produktivitet. Videre er lønn en viktig størrelse også i det institusjonelle nasjonalregnskapet.</p> <p>En måte å sikre konsistens mellom de ulike delene av nasjonalregnskapet på, er at tall for lønnskostnader i AR beregnes på bakgrunn av det samme kildegrunnlag som benyttes for beregning av størrelser som produksjon og produktinnsats i NR-REA. Derfor er endelig strukturstatistikk i ulike næringer den viktigste kilden for beregning av lønnskostnader i næringene i endelig AR. Per i dag er det utarbeidet strukturstatistikk for de aller fleste næringer, med unntak av primærnæringene og enkelte tjenestenæringer, samt offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner. Strukturstatistikken gir også informasjon om oppdeling av lønnskostnadene i lønn og arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier.</p>
<i>Offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner</i>	<p>Beregningene for offentlig forvaltning og for ideelle organisasjoner, er i likhet med beregningene for næringene, samordnet med beregningene i NR-REA. Forskjellen er at kilden ikke er strukturstatistikk, men endelig regnskapsstatistikk for henholdsvis staten og kommunene fra Seksjon for offentlige finanser og, for ideelle organisasjoner, informasjon om overføringer til helsevesen, skoler, mv. fra statsregnskapet.</p>
<i>Lønnssummer</i>	<p>Hovedkilden til beregningen av kontantlønn og naturallønn er lønnsstatistikk fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk. Hvis avviket blir stort i forhold til relevante størrelser i LTO, selv når man forsøker å ta hensyn til hvor mye forskjeller i definisjoner og populasjon kan bety, er det mulig å justere beregnet lønn i AR. Justeringer kan foretas for de enkelte næringene, der justering i en næring kan gå mot justeringen i en eller flere andre næringer, men man kan også la samlet lønnsutvikling bli påvirket.</p>
<i>Selvstendige</i>	<p>Totaltallet for antall selvstendige i AR, blir også i endelig AR i hovedsak bestemt på grunnlag av informasjon i AKU. Utviklingen i antallet selvstendige i jordbruket, som er den næringen med høyest andel selvstendige, bestemmes ut fra endring i antall gårdsbruk i Budsjettnemnda for jordbruket.</p>
<i>Avstemming av regnskapet</i>	<p>Veksten i lønnssum blir sammenlignet med veksten i beregnet samlet arbeidsgiveravgift (kilde <i>m</i>) og veksten i samlet kontantlønn i LTO. Hvis avviket er stort justeres de næringsvise tallene for sysselsetting, lønn, eller pensjonskostnader.</p> <p>Også i det endelige regnskapet er det tradisjonelt lagt vekt på at ARs beregnede tall for sysselsatte personer i alt skal stemme overens (innenfor et usikkerhetsintervall) med AKU's totaltall for antall sysselsatte, korrigert for utlendinger på korttidsoppdrag i Norge og utlendinger i norsk utenriks sjøfart.</p> <p>Figur 2.2 viser hovedgangen i beregningsopplegget for endelig AR. Merk at ved sammenligning av beregnet sysselsetting mot kilder for sysselsetting i endelig regnskap (den siste boksen i figuren) har "normalen" vært at avvik mot sysselsetting i <i>liten</i> grad har blitt justert, spesielt på næringsnivå. Sagt med andre ord, betyr dette at i den grad kildene for lønn og lønnssummer samlet gir et annet bilde enn kildene for sysselsetting, har man ved utarbeiding av endelig regnskap i AR i hovedsak valgt å avvike fra kildene for sysselsetting.</p>

Figur 2.2. Beregning av endelig arbeidskraftregnskap. Hovedgangen i beregningsopplegget.

3. Sammenligning av ulike kilder

3.1. Om tabellene

Tabell 3.1-3.5 viser årlige AR-tall for alle ulike publiserte regnskapsversjoner (beskrevet i avsnitt 2.3) for regnskapsårene 2005-2009, samt data fra de viktigste kildene som er beskrevet i avsnitt 2.2.

Tabell 3.1 omfatter summen av alle lønnstakere, mens tabellene 3.2 – 3.5 omfatter et utvalg større næringer som alle er definert ut fra næringsstandarden SN2002 (*Statistisk sentralbyrå, 1994*). Tabell 3.2 omfatter industri (område D), tabell 3.3 omfatter Olje- og gassnæringene, inklusive tilknyttet tjenesteproduksjon (næringsområde 11), tabell 3.4 er Bygge og anleggsvirksomhet (område F) og tabell 3.5 dekker forretningsmessig tjenesteyting (område K).

Jamfør avsnitt 2.1, boks 2.1, har vi at lønnssum er produktet av arbeidsinnsats og avlønning av arbeidsinnsatsen. Dette er utgangspunktet for oppsettet i tabellene, der hensikten er å kunne sammenligne de ulike kildene og vurdere graden av konsistens mellom kildene. Videre kan man sammenligne resultater i AR, for både foreløpige og endelige regnskapsversjoner, med kildene. Der differansene, for gitte regnskapsårganger, er av betydning, selv etter at en har anslått effekten av avvik knyttet til forskjellige definisjoner eller ulik populasjon, indikerer dette feil/svakhet i statistikk materialet som kan vurderes for ytterligere analyse.

Den første kolonnen i tabellene viser publiseringstidspunkt for de ulike versjonene av AR, etter publiseringssyklusen som er omtalt i avsnitt 2.3. Kolonnene for ulike statistikker viser tilgjengelig/publisert informasjon på det tidspunktet de ulike versjonene av AR ble utarbeidet.

Etter gjennomføringen av HR2011 (se boks 1.1) er det publisert nye endelige tall for de ulike størrelsene i AR. Som det følger av tidspunktene for publisert informasjon, viser tabellene i hovedsak endelige tall før gjennomføring av HR2011. For regnskapsårgangene 2008 og 2009, er tall publisert i november 2011 tatt med i tabellen som viser tall for lønnstakere totalt (tabell 3.1), siden det tidligere ikke er publisert endelige tall for disse årgangene. Sentrale tallstørrelser for totaltall i AR er for tilbakegående årganger imidlertid ikke endret, eller kun ubetydelig endret, som en følge av hovedrevisjonen. Tabell 3.2-3.5 er imidlertid *ikke* oppdatert med endelige tall etter publiseringen av HR2011, siden innføringen av en ny næringsstandard gjør at næringsvise tall etter publiseringen av HR2011 ikke er direkte sammenlignbare med tidligere tall.

Statistikk for sysselsetting og lønn som inngår i tabellene omfatter både publisert statistikk, samt statistikk/data som kun er tilgjengelig internt i Statistisk sentralbyrå.

Mer om kildene i tabellene:

Statistikk/kilder som inngår i tabell 3.1 – 3.5: Antall lønnstakere	
AKU	Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU). Antall lønnstakere. Gjennomsnitt over året. I forhold til publiserte AKU-tall er ansatte i egne virksomheter her omgruppert fra selvstendige til lønnstakere. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde a.
AKU inkl.	Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) og statistikken sysselsatte på korttidsopphold i Norge. Summen av gjennomsnittlig antall lønnstakere i AKU over året (som over), med tillegg antall lønnstakere på korttidsopphold per 4. kvartal samme år fra statistikken sysselsatte på korttidsopphold i Norge. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde a + b.
REG inp.	Registerbasert arbeidstakerstatistikk til foreløpig AR. Antall lønnstakere. Gjennomsnitt over året. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde d.
REG pub.	Registerbasert sysselsettingsstatistikk, årlige tall per november. Antall lønnstakere. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde c.
LTO jobb	Lønns- og trekkoppgaveregisteret. Antall registrerte lønnsforhold i løpet av året. Mer informasjon: avsnitt 2.2, kilde e.
LTO pers.	Lønns- og trekkoppgaveregisteret. Antall personer som har mottatt kontantlønn i løpet av året. Gjelder kun tabell 3.1. Mer informasjon: avsnitt 2.2, kilde e.
AR	Arbeidskraftregnskapet. Publiserte tall for antall lønnstakere (hovedjobber). Gjennomsnitt over året.

Statistikk/kilder som inngår i tabell 3.1-3.5: Lønn	
Årslønn	Årslønn for heltidsansatte fra årlig lønnstatistikk. Mer informasjon: avsnitt 2.2, kilde h.
Månedslønn	Lønnsstatistikk. Månedslønn per 3. kvartal for heltidsekvivalenter (heltidsansatte i foreløpige tall til og med 2007- årgangen). Mer informasjon: avsnitt 2.2, kilde h.
TBU	Årslønn lagt til grunn av TBU, ulike beregningsmetoder. Gjelder tabell 3.2-3.5. Mer informasjon: avsnitt 5.3
LTO pers.	Lønns- og trekkoppgaveregisteret. Kontantlønn delt på antall personer som har mottatt kontantlønn. Gjelder kun tabell 3.1. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde j.
LTO jobb	Lønns- og trekkoppgaveregisteret. Kontantlønn delt på antall lønnsforhold. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde j.
AR Årsl	Arbeidskraftregnskapet. Vekst i påløpt årslønn. Gjelder kun tabell 3.1. Fra og med årgangen 2009 er tall publisert i samband med publisering av nasjonalregnskapet, jamfør avsnitt 2.1. Men Seksjon for nasjonalregnskap beregnet også for noen tidligere år tilsvarende tallstørrelser i forbindelse med utarbeidingen av AR, som ble overlevert til Det Tekniske Beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU). Disse tallene er publisert i rapportene til TBU.
AR l.p.n	Arbeidskraftregnskapet. Publiserte tall for lønn per normalårsverk. Merk at dette lønnsbegrepet gikk ut i samband med publisering av HR2011 (se boks 1.1). Endelige tall for 2008 og 2009 (etter HR2011) er derfor ikke oppdatert med tall for denne størrelsen. Mer informasjon: Se avsnitt 2.1.

Statistikk/kilder som inngår i tabell 3.1-3.5: Lønnssum	
LTO	Lønns- og trekkoppgaverregisteret. Kontantlønn fra LTO. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde k.
Arbavg.	Beregnet påløpt arbeidsgiveravgift til arbeidskraftregnskapet. Gjelder kun tabell 3.1. Mer informasjon: Se avsnitt 2.2, kilde m.
Struktur	Lønnskostnader/lønnssum fra ulike næringsvise strukturstatistikker. Gjelder tabell 3.2-3.5. Lønnskostnader omfatter arbeidsgiveravgift til folketrygden, samt pensjonskostnader, i tillegg til lønnssum. Mer informasjon: Se avsnitt 2.1, kilde l.
AR	Arbeidskraftregnskapet. Publiserte tall for lønn. Mer informasjon: Se avsnitt 2.1.

3.2. Sammenlikning av totaltall

3.2.1. Utviklingen i antall lønnstakere i alt (volum)

Avviket mellom AKU og AKU inkl.

Avviket mellom AKU inkl. og AKU skyldes utviklingen i gruppa som skiller disse to populasjonene, nemlig statistikken over sysselsatte på korttidsopphold.

Høyere vekst i AKU inkl. korttidssysselsatte enn i AKU og REG inp.

Tabell 3.1 viser at veksten i AKU inkl. er større enn både AKU og REG inp for alle årene 2005-2008. For året 2009 var forholdet motsatt.

Opptellinger av bosatte, og ikke-bosatte med d-nummer, i alderen 15-74 år i statistikken REG inp som har blitt gjennomført for 4. kvartal 2008 og 2009, viser at sammenlignet med tilsvarende grupper i AKU, gir denne statistikken hhv. 191 000 og 167 000 færre lønnstakere. Imidlertid legges mest vekt på prosentvise endringer gjennom året ved beregning av foreløpige tall i AR.

Veksten var 1,9 prosentpoeng høyere i REG inp enn i AKU i 2009, det vil si et ikke ubetydelig avvik.

Omlagging av AKU i 2006 – gir usikkerhet knyttet til utviklingen d.å.

Veksten i lønnstakere i AKU for 2006 er imidlertid svært usikker, da omlagging til nye definisjoner, nytt aldersintervall (15-74 år) og endret spørreskjema fra og med 2006 har påvirket nivået på antall sysselsatte og deres yrkesstatus (lønnstaker/selvstendig) fra og med dette året. I tabellene er AKU-tallene fra og med 2006 korrigert i den forstand at personer som i AKU har oppgitt at de er selvstendige, men som i ettertid er funnet å være ansatte i aksjeselskaper i arbeidstakerregisteret, har blitt omklassifisert til å være lønnstakere. Men selv etter denne korreksjonen er veksten i totalt antall sysselsatte klart høyere enn veksten i lønnstakere. Om den reelle veksten i lønnstakere er lik veksten i sysselsatte i AKU på totalen²⁹, så skal veksten i lønnstakere i 2006 være 2,8 prosent og ikke 1,8 prosent som i tabellen. Det betyr også at veksten i AKU inkl. skulle vært 3,6 prosent og ikke 2,6 prosent dette året. Merk for øvrig at data for sysselsatte på korttidsopphold er per 4. kvartal. Siden antallet på korttidsopphold var i sterk vekst på denne tiden kan vekten i 4. kvartal være høyere enn årsgjennomsnittet. Om vi altså antar at veksten i lønnstakere i AKU i 2006 var nær veksten i sysselsatte totalt, ville veksten i AKU inkl. vært høyere enn personer i LTO akkurat dette året.

Personbegrepet i LTO – kontra gjennomsnittlig antall personer i AKU og AR

Siden antall personer i LTO (LTO pers) omfatter alle personer som har mottatt kontantlønn for et eller flere arbeidsforhold (jobber) i løpet av året, betyr dette at en person som kun jobber de siste 3 måneder av året, vil telle som en person i LTO. Men siden AKU og AR skal fange opp gjennomsnittlig sysselsetting over året, vil samme person telle som kun ¼ sysselsatt person i disse statistikkene.

Antall personer som har mottatt kontantlønn ifølge LTO (LTO pers) er en mer relevant størrelse for utvikling i antall lønnstakere enn antall jobber. Antall jobber

²⁹ I det vi holder 15-åringene som ble innlemmet i AKU i 2006 utenfor,

(LTO jobb) er likevel tatt med i tabellen siden denne størrelsen er svært relevant i forhold til kontantlønn fra LTO. Kontantlønn tjenes opp gjennom arbeidsinnsats i jobber.

Utvikling i LTO kontra AKU inkl og REG inp

Kildene LTO pers. og LTO jobb hadde i 2005 og 2006 klart høyere vekst enn kildene REG inp. og AKU inkl. For 2007 og 2008 er veksten i personer i LTO lavere enn veksten i både AKU inkl. og REG inp, mens den i 2009 er på linje med REG inp. I tabelloppsettet ser en for øvrig at veksten i personer i LTO avviker en god del fra veksten i jobber fra samme kilde. I 2005 er veksten i disse to begrepene tilnærmet like. I årene 2006-2007 var veksten i jobber i LTO klart større enn for personer, før de vokste om lag likt i 2008. I 2009 var det et betydelig fall i jobber, mens det var en mindre økning i antall mottakere av kontantlønn. Variasjonen i antall jobber per person kan knyttes til endring i jobbskiftefrekvens, dvs. hvor ofte sysselsatte bytter jobb, og endringer i antall bijobber.

Tabell 3.1 Sammenligning av ulike kilder til AR og resultatene i AR. Regnskapsårene 2005-2009. Lønnstakere i alt.

Pub- liserings- tidspunkt	Lønnstakere						Lønn					Lønnssum		
	AKU	AKU inkl	REG inp	LTO pers	LTO jobb	AR	Mnd- lønn	LTO pers	LTO jobb	AR Årsl	AR l.p.n	Arb avg	LTO	AR
Tall for året 2005:														
Feb 2006	0,5	0,8	0,4	X	X	0,8	X	X	X	X	3,5	5,4	X	4,4
Mai 2006	0,5	0,8	0,4	0,3	X	0,7	X	4,7	X	3,3	3,5	5,4	5,0	4,4
Nov 2006	0,5	0,8	0,4	1,0	1,2	1,1	3,2	4,5	4,3	3,3	3,7	4,9	5,5	4,9
Feb 2007 ¹⁾	0,5	0,8	0,4	1,0	1,2	1,2	3,2	4,5	4,3	3,3	4,0	4,9	5,5	5,3
Nov 2007	0,5	0,8	0,4	1,0	1,2	1,5	3,2	4,5	4,3	3,3	3,8	4,9	5,5	5,7
Tall for året 2006:														
Feb 2007	1,8 ²⁾	2,4 ²⁾	1,8	X	X	3,0	X	X	X	X	4,1	10,0	X	7,2
Mai 2007	1,8 ²⁾	2,4 ²⁾	1,8	1,9	X	3,0	X	6,2	X	4,1	4,3	10,9	8,1	7,3
Nov 2007	1,8 ²⁾	2,6 ²⁾	1,8	3,0	4,3	3,5	4,7	5,9	4,6	4,1	4,3	10,9	9,0	7,8
Feb 2008 ¹⁾	1,8 ²⁾	2,6 ²⁾	1,8	3,0	4,3	3,5	4,7	5,9	4,6	4,1	4,9	10,9	9,0	8,6
Nov 2008	1,8 ²⁾	2,6 ²⁾	1,8	3,0	4,3	3,6	4,7	5,9	4,6	4,1	4,8	10,9	9,0	9,1
Tall for året 2007:														
Feb 2008	4,2	4,6	4,2	X	X	4,1	X	X	X	X	5,6	11,1	X	10,1
Mai 2008	4,2	4,6	4,2	2,8	X	4,4	X	7,2	X	5,4	5,6	11,1	10,0	10,4
Nov 2008	4,2	4,5	4,2	3,9	5,3	4,5	5,6	6,8	5,4	5,4	5,6	11,5	11,0	10,5
Nov 2009	4,2	4,5	4,2	3,9	5,3	4,5	5,6	6,8	5,4	5,4	5,5	11,3	11,0	10,6
Tall for året 2008:														
Feb 2009	3,5	3,8	3,5	X	X	3,4	X	X	X	X	5,7	10,9	X	9,2
Mai 2009	3,5	3,8	3,5	2,2	X	3,3	X	7,2	X	6,0	5,8	10,4	9,4	9,2
Nov 2009	3,5	3,9	3,5	3,0	2,9	3,4	6,1	7,0	7,1	6,0	6,0	10,4	10,2	9,4
Aug 2010 ¹⁾	3,5	3,9	3,8	3,0	2,9	3,5	6,1	7,0	7,1	6,3	6,0	10,2	10,2	9,5
Nov 2011 ³⁾	3,5	3,9	3,8	3,0	2,9	3,5	6,1	7,0	7,1	6,3	X	10,2	10,2	9,6
Tall for året 2009:														
Feb 2010	-0,8	-0,9	0,9	X	X	-0,3	X	X	X	4,1	3,5	4,2	X	3,0
Mai 2010	-0,8	-0,9	0,9	0,0	X	-0,3	X	4,6	X	4,5	4,1	3,0	4,6	3,6
Aug 2010 ¹⁾	-0,8	-1,0	0,9	0,7	-1,9	-0,4	3,2	2,5	5,2	4,2	3,6	2,9	3,3	3,0
Nov 2010	-0,8	-1,0	0,9	0,7	-1,9	-0,4	3,2	2,5	5,2	4,2	3,6	2,9	3,3	3,0
Nov 2011 ³⁾	-0,8	-1,0	0,9	0,7	-1,9	-0,4	3,2	2,5	5,2	4,2	X	2,9	3,3	3,0

¹⁾ Utenom ordinær revisjonssyklus

²⁾ Veksten i kildene AKU og AKU inkl. er for året 2006 påvirket av endringer i definisjoner og spørremetodikk. Forsøkt korrigert for disse endringene var veksten i AKU inkl. 2,8 prosent.

³⁾ Tall ved publisering av HR2011 (se boks 1.1).

3.2.2. Utvikling i lønnsvekst for lønnstakere i alt (pris)

Utvikling i LTO kontra utvikling i lønnsstatistikk

Jamfør tabell 3.1, er vekst i kontantlønn per person iflg. LTO om lag 1 prosentpoeng høyere enn årsveksten i månedslønn per heltidsekvivalent per 3. kvartal (Mnd-lønn) for alle årene 2005- 2008. For 2009 er det motsatt; veksten i kontantlønn per person er knapt 1 prosentpoeng lavere.

Om en regner kontantlønn i forhold til lønnsforhold (LTO jobb) så er avviket til Mnd-lønn nær null i 2006 og 2007, om lag uendret i 2005 og betydelig større i 2009. I 2009 var veksten i kontantlønn per person lavere enn veksten i månedslønn i lønnsstatistikken, som igjen var klart lavere enn veksten i kontantlønn per lønnsforhold.

3.2.3. Utvikling i lønnssummer for lønnstakere i alt (verdi)

Jamfør tabell 3.1, har en AR to kilder til informasjon om lønnssummer som skal dekke lønnstakere i alle næringer: Beregnet vekst i påløpt arbeidsgiveravgift, under forutsetning om uendret avgiftsgrunnlag og satser og kontantlønn fra LTO. Vekst i beregnet påløpt arbeidsgiveravgift var 2,0 prosentpoeng høyere enn endelige LTO tall for året 2006. For de øvrige årgangene har ikke avviket noe år vært større enn 0,6 prosentpoeng. Avviket i 2006 kan muligens ha sammenheng med at en ikke har mestret å korrigere fullt ut for de endringer i regelverk og satser som skjedde i tilknytning til skattereformen dette året.

3.2.4. AR-resultater og plassering i forhold til statistikk-kildene

Bruk av kilder for sysselsetting og lønn kontra bruk av beregnet arbeidsavgift som kilde til foreløpige tall for lønnssum i AR

I arbeidet med de første foreløpige årstallene i AR tilpasses utviklingen i næringene slik at veksten i lønnstakere totalt i regnskapet blir liggende tett opp mot veksten i AKU inkl og vekst i lønn per normalårsverk for næringene korrigert for effekter knyttet til endring i sykefravær og overtid er lik vekst i årslønn. Tabell 3.1 viser at vekst i lønnstakere i AR ligger forholdsvis tett opp mot AKU inkl. Vi ser også at beregnet vekst i lønnssum i AR er lavere enn anslaget for vekst i påløpt arbeidsgiveravgift i alle de 5 årene. *Ser vi på de 4 årene 2005-2008 under ett, kan vi konkludere med at første anslag på påløpt arbeidsgiveravgift ville gitt et vesentlig bedre anslag på vekst i lønnssum i endelig AR enn vekst i lønnssum fra AR basert på den ordinære lønns- og sysselsettingsstatistikken fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk og Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk.*

Utvikling i lønnssummer i LTO kontra utvikling i lønn i AR

Ved publisering av 2. regnskapsversjon av årstallene i AR, 5 måneder etter regnskapsårets utløp, forelå også foreløpig LTO-statistikk³⁰. LTO-statistikken ble revidert, og ved bearbeiding av neste regnskapsversjon av AR foreligger endelige LTO-tall. De foreløpige LTO-tallene viste høyere vekst i lønnssum enn publisert vekst i AR for alle år med unntak av 2007.

Feil i LTO-tall for årgangen 2009, små revisjoner i LTO-tall utenom dette

I forbindelse med utarbeidelsen av endelige LTO-tall for 2009 ble det oppdaget at de foreløpige tallene var feil i den forstand at grunnlagsfila levert av Skattedirektoratet inneholdt dobbeltføring av lønn på personer i en rekke kommuner/foretak. Pga feilen i disse foreløpige LTO-tallene ble lønn per normalårsverk og årslønn i AR feilaktig oppjustert ved publiseringen i mai 2010. Men med unntak av denne episoden *har det ikke vært noen revisjon i LTO-tallene av betydning.*

Detaljert sammenligning av lønnstatistikkens tall og kontantlønn i LTO for årgangen 2006

Tilgjengeligheten av endelige LTO-tall ved 3. gangs publisering av henholdsvis 2005 og 2006 årgangene i november, medførte imidlertid at veksten i lønnstakere på totalen ble oppjustert ved disse publiseringene, mens veksten i lønn per normalårsverk i liten grad ble endret. Som del av arbeidet med den første versjonen av AR for regnskapsåret 2007, i februar 2008, ble 2006 -årgangen av AR beregnet og publisert på nytt. I denne regnskapsversjonen ble vekst i lønn per normalårsverk

³⁰ Foreløpige LTO-tall blir ikke lenger publisert, f.o.m. regnskapsåret 2010, jamfør avsnitt 2.3.

på totalen oppjustert fra 4,3 prosent til 4,9 prosent gjennom oppjusteringer av lønnsveksten i forretningsmessig tjenesteyting, bygg- og anleggsvirksomhet og oljevirksomhet. *Denne oppjusteringen skjedde som en følge av en omfattende sammenligning, på detaljert nivå, av lønnstatistikkens tall og tall for kontantlønn i LTO.* (Les mer om denne gjennomgangen i avsnitt 0.) Endringen var med å bidra til at avviket i vekst i lønnssum mellom AR og LTO ble betydelig redusert. På den annen side var det oppstått et ikke ubetydelig avvik til lønnsstatistikken.

Strukturstatistikk for ulike næringer utnyttet ved utarbeidingen av endelig AR, som tidligere omtalt... Ved beregning av endelig AR, blir verdistørrelser, som lønnssummer, beregnet på bakgrunn av kilder, jamfør avsnitt 2.4, i motsetning til i foreløpige regnskaper, der utvikling i lønnssummene blir beregnet i systemet på bakgrunn av utvikling i volum og pris. Selv om innarbeiding av strukturstatistikk i utgangspunktet skjer på detaljert næringsnivå, har det også innvirkning på total sysselsetting, ved at total sysselsetting er lik summen av sysselsetting i næringene. *For regnskapsårene 2005 og 2006 ga innarbeidingen av strukturstatistikk en ytterligere oppjustering av veksten i lønnssum og sysselsatte lønnstakere. For årene 2006-2008 medførte innarbeidingen av strukturstatistikken at veksten i lønnssum nærmet seg snittet av vekst i kontantlønn i LTO og beregnet arbeids-giveravgift, mens avviket økte noe i 2005. For 2009-årgangen forelå ikke endelig strukturstatistikk og endelig AR, da prosjektet ble utarbeidet.*

3.3. Sammenligning av næringsvise tall

Tabell 3.2 – 3.5 viser tall tilsvarende tabell 3.1, for lønnstakere innen ulike nærings(hoved)områder.

<i>Generelt høyere vekst i antall personer i LTO enn sysselsettingsvekst i andre kilder</i>	Vi ser at den relativt høye veksten i personer i LTO i 2005 og 2006 som vi omtalte for lønnstakere i alt (tabell 3.1) gjenfinnes i hovedsak også for de næringsgruppene som er omfattet av tabell 3.2-3.5. For 2006 er det personer i LTO som har høyest vekst i alle næringene blant alle sysselsettingskildene. Den sterke veksten i LTO pers innen forretningsmessig tjenesteyting på 11,0 prosent har antakelig størst betydning for det avviket vi så på totalen.
<i>Betydelig oppjustering av sysselsettingsveksten i AR innen industri og forretningsmessig tjenesteyting i 2006</i>	Når det gjelder utviklingen i antall lønnstakere, ligger AR – resultatene ved de par første publiseringene av en regnskapsårgang generelt nært opp til utviklingen i kildene AKU og REG inp, jamfør tidligere omtale. Ved avvik mellom AKU og REG inp ligger AR-resultatene gjerne ”mellom” disse kildene. For industrien gjelder dette for alle regnskapsårene 2005-2009. Men for de par siste regnskapsversjonene av en årgang, er bildet mer sammensatt. For å kunne innarbeide informasjon om utvikling i lønnsvekst og lønnssummer har AR generelt ³¹ gitt en høyere sysselsettingsvekst enn i kildene, spesielt i forhold til kilden REG inp. For regnskapsåret 2006 ble sysselsettingsveksten i industrien i AR justert opp fra 1,3 prosent ved de tre første publiseringene, til 5,1 prosent i endelig regnskap. Også for næringsgruppen forretningsmessig tjenesteytingen ble veksten i sysselsettingen betydelig oppjustert dette året. For næringsgruppen bygg og anlegg har veksten i foreløpig AR for regnskapsårene 2005-2007 i utgangspunktet blitt lagt høyere enn veksten i lønnstakere fra kildene, og dermed har revisjonen frem til endelige AR-tall blitt mindre enn det som ellers ville vært tilfellet.
<i>Utviklingen i kontantlønn per lønnsforhold jamfør LTO kontra lønnsutviklingen i lønnsstatistikken</i>	Næringsvise tall viser at veksten i kontantlønn per lønnsforhold (LTO-jobb) var høyere i alle de 4 næringsgruppene enn både veksten i månedslønn og veksten i årslønn i årene 2005, 2006 og 2008 (unntatt for bygg og anlegg i 2005 og 2006). ³² Avviket var særlig stort innenfor forretningsmessig tjenesteyting i 2008, da veksten i LTO jobb var 8,7 prosent, mens veksten i årslønn var 4,8 prosent. For industrien

³¹ Med noen unntak – for eksempel oljevirksomhet (tabell 3.3).

³² For 2009 forelå det ikke næringsfordelte LTO-tall da prosjektet ble gjennomført.

var differansen mellom kildene størst for årgangen 2005, der veksten i LTO jobb var 7,2 prosent, mens veksten i årslønn i henhold til lønnsstatistikken var 3,6 prosent. En skal imidlertid være litt forsiktig med å legge for stor vekt på utviklingen i næringsfordelte tall for 2008 og 2009, da omleggingen til ny næringsstandard (SN2007) kan ha slått uheldig ut. I 2006 var veksten i LTO pers knapt 3 prosent større enn veksten i årslønn ifølge lønnsstatistikken. Det var også store avvik i lønnsutviklingen mellom kildene innen næringsområdene industri og olje i 2005, med klart høyere vekst i LTO jobb enn veksten i årslønn fra lønnsstatistikken.

Kildene årslønn og månedslønn basert på lønnsstatistikk viser om lag samme vekst. Ulikheter skyldes ulikhet i referansetidspunkt, og at de næringsvise statistikkene også inkluderer deltidsansatte.

Næringsvise tall fra TBU

Lønnsveksttall fra TBU inngår ikke direkte i beregningsgrunnlaget til AR, men blir vurdert i forhold til andre kilder. Derfor er disse tallene inkludert i tabellene som sammenligner ulike kilder. TBUs næringsvise tall for lønnsvekst er knyttet til forhandlingsområdene som er representert i utvalget, slik at tallene kun omfatter organisert arbeidskraft. TBUs næringsvise lønns tall blir dermed vurdert ut fra dette forbeholdet.

Tabell 3.2 Sammenligning av ulike kilder til AR og resultatene i AR. Regnskapsårene 2005-2009. Lønnstakere i industri.

Publiserings- tidspunkt	Lønnstakere				Lønn					Lønnssum			
	AKU inkl	REG inp	LTO jobb	AR	Års- lønn	Mnd- lønn	TBU	LTO jobb	AR l.p.n	LTO	Struk- tur	AR	
Tall for året 2005:													
Feb 2006	0,5	X	-0,7	X	-0,7	3,0	3,6	X	X	3,7	X	X	3,0
Mai 2006	0,5	X	-0,7	X	-0,7	3,0	3,6	3,0	X	3,7	X	X	3,0
Nov 2006	0,5	0,8	-0,7	-2,3	-0,7	3,6	3,5	3,6	7,2	3,8	4,7	X	3,2
Feb 2007 ¹⁾	0,5	0,8	-0,7	-2,3	0,8	3,6	3,5	3,6	7,2	4,2	4,7	X	5,1
Nov 2007	0,5	0,8	-0,7	-2,3	0,1	3,6	3,5	3,6	7,2	4,2	4,7	6,1	4,7
Tall for året 2006:													
Feb 2007	1,6	X	0,6	X	1,3	3,6	4,3	X	X	4,2	X	X	5,7
Mai 2007	1,6	X	0,6	X	1,3	3,6	4,3	3,6	X	4,2	X	X	5,7
Nov 2007	1,6	3,0	0,6	3,3	1,3	3,9	4,3	3,9	4,6	4,2	8,1	X	5,7
Feb 2008 ¹⁾	1,6	3,0	0,6	3,3	4,1	3,9	4,3	3,9	4,6	4,8	8,1	X	9,3
Nov 2008	1,6	3,0	0,6	3,3	5,1	3,9	4,3	3,9	4,6	4,9	8,1	11,7	11,0
Tall for året 2007:													
Feb 2008	2,9	X	3,6	X	4,1	4,9	6,0	X	X	5,5	X	X	9,9
Mai 2008	2,9	X	3,6	X	4,2	4,9	6,0	4,9	X	5,5	X	X	10,0
Nov 2008	2,9	3,2	3,6	4,3	5,3	5,1	5,9	4,9	6,3	5,5	10,8	13,3	11,1
Nov 2009	2,9	3,2	3,6	4,3	3,4	5,1	5,9	4,9	6,3	5,1	10,8	8,9	8,8
Tall for året 2008:													
Feb 2009	3,0	X	1,3	X	2,7	6,6	6,1	X	X	5,4	X	X	8,3
Mai 2009	3,0	X	1,3	X	2,7	6,6	6,1	6,6	X	5,4	X	X	8,2
Nov 2009	3,0	3,6	1,3	0,3	2,5	6,6	6,1	6,6	7,4	5,4	7,7	10,6	8,0
Aug 2010 ¹⁾	3,0	3,6	1,3	0,3	2,2	6,6	6,1	6,6	7,4	5,5	7,7	6,8	7,7
Tall for året 2009:													
Feb 2010	-5,3	X	-3,4	X	-4,2	X	4,4	X	X	3,1	X	X	-1,7
Mai 2010	-5,3	X	-3,4	X	-4,2	X	4,4	4,2	X	3,5	X	X	-1,2
Aug 2010 ¹⁾	-5,3	-5,9	-3,4	X	-4,1	X	4,4	4,2	X	3,4	X	X	-1,3
Nov 2010	-0,8	-5,9	-3,4	X	-4,1	X	4,4	4,2	X	3,4	X	-1,9	-1,3

1) Utenom ordinær revisjonssyklus

Årslønnsveksten i industrien som TBU har lagt til grunn for forhandlingsområdet, ligger nærmere lønnsstatistikkens tall enn kilden LTO jobb. Dette gjør i hovedsak også AR-resultatene for industri, men med unntak av regnskapsåret 2008, har man lagt til grunn en noe høyere lønnsvekst i AR enn i lønnsstatistikken for at avviket til kilder for sysselsettings- og lønnssumsvekst ikke skulle bli for stor. Dette gjelder spesielt for den siste, endelige regnskapsversjonen, der man har tatt hensyn inn strukturstatistikkens tall for lønnskostnader.

Tabell 3.3 Sammenligning av ulike kilder til AR og resultatene i AR. Regnskapsårene 2005-2009. Lønnstakere i oljevirksomhet.

Publiserings- tidspunkt	Lønnstakere					Lønn				Lønnssum		
	AKU	AKU inkl	REG inp	LTO jobb	AR	Års- lønn	Mnd- lønn	LTO jobb	AR l.p.n	LTO	Struk- tur	AR
Tall for året 2005:												
Feb 2006	6,2	X	4,3	X	3,0	2,2	2,2	X	0,4	X	X	3,4
Mai 2006	6,2	X	4,3	X	3,0	2,2	2,2	X	0,4	X	X	3,4
Nov 2006	6,2	5,4	4,3	2,0	3,1	2,3	2,9	8,0	0,4	10,2	X	3,4
Feb 2007 ¹⁾	6,2	5,4	4,3	2,0	3,3	2,3	2,9	8,0	4,1	10,2	X	7,5
Nov 2007	6,2	5,4	4,3	2,0	5,9	2,3	2,9	8,0	4,4	10,2	12,5	11,2
Tall for året 2006:												
Feb 2007	-2,9	X	7,5	X	5,9	4,6	6,9	X	5,3	X	X	11,4
Mai 2007	-2,9	X	7,5	X	5,9	4,6	6,9	X	5,3	X	X	11,4
Nov 2007	-2,9	-1,6	7,5	10,6	5,9	4,5	6,9	7,1	5,3	18,5	X	11,4
Feb 2008 ¹⁾	-2,9	-1,6	7,5	10,6	5,9	4,5	6,9	7,1	6,2	18,5	X	12,4
Nov 2008	-2,9	-1,6	7,5	10,6	5,3	4,5	6,9	7,1	6,2	18,5	13,3	11,5
Tall for året 2007:												
Feb 2008	13,4	X	7,7	X	7,9	7,4	6,8	X	6,6	X	X	15,0
Mai 2008	13,4	X	7,7	X	7,9	7,4	6,8	X	6,5	X	X	14,9
Nov 2008	13,4	12,0	7,7	12,0	7,9	7,9	6,7	3,0	6,6	15,3	X	15,0
Nov 2009	13,4	12,0	7,7	12,0	6,8	7,9	6,7	3,0	7,3	15,3	14,9	14,9
Tall for året 2008:												
Feb 2009	7,0	X	2,4	X	6,7	4,5	4,2	X	5,8	X	X	12,9
Mai 2009	7,0	X	2,4	X	6,7	4,5	4,2	X	5,9	X	X	13,0
Nov 2009	7,0	7,0	2,4	2,4	5,9	4,5	4,2	9,5	7,8	12,1	X	14,5
Aug 2010 ¹⁾	7,0	7,0	2,4	2,4	3,5	4,5	4,2	9,5	7,5	12,1	10,8	11,6
Tall for året 2009:												
Feb 2010	10,8	X	10,1	X	4,5	X	8,5	X	9,3	X	X	14,1
Mai 2010	10,8	X	10,1	X	4,5	X	8,5	X	9,2	X	X	14,1
Aug 2010 ¹⁾	10,8	11,0	10,1	X	4,9	X	8,5	X	8,6	X	X	14,0
Nov 2010	10,8	11,0	10,1	X	4,9	X	8,5	X	8,6	X	X	14,0

¹⁾ Utenom ordinær revisjonssyklus

Innarbeiding av strukturstatistikk i AR har gjerne medført en oppjustering av lønssummene

Generelt har innarbeiding av strukturstatistikk, med unntak for enkelte årganger for enkelte næringsgrupper, ført til en oppjustering av veksten i lønssummer i AR, og en da tilhørende oppjustering av veksten i sysselsetting og/eller lønnsvekst. For forretningsmessig tjenesteyting viste strukturstatistikken for årgangen 2007 imidlertid en så sterk vekst i lønnskostnadene (22,2 prosent) at den ikke lot seg innarbeide i AR. For industrien har man i AR også forsøkt å innarbeide foreløpig strukturstatistikk i den neste siste regnskapsversjonen av AR. Dette har imidlertid vært lite vellykket, siden en forholdsvis stor revisjon fra foreløpig til endelig strukturstatistikk da har medført en større revisjon i AR mellom de to siste regnskapsversjonene enn det som ellers ville vært tilfellet.

Tabell 3.4 Sammenligning av ulike kilder til AR og resultatene i AR. Regnskapsårene 2005-2009. Lønnstakere i bygg og anlegg.

Publiserings- tidspunkt	Lønnstakere					Lønn				Lønnssum		
	AKU	AKU inkl	REG inp	LTO jobb	AR	Års- lønn	Mnd- lønn	LTO jobb	AR l.p.n	LTO	Struk- tur	AR
Tall for året 2005:												
Feb 2006	0,0	X	2,6	X	3,4	3,3	3,4	X	3,8	X	X	7,3
Mai 2006	0,0	X	2,6	X	3,4	3,3	3,4	X	3,5	X	X	7,0
Nov 2006	0,0	1,5	2,6	5,2	5,7	3,8	3,8	3,1	3,7	8,4	X	9,6
Feb 2007 ¹⁾	0,0	1,5	2,6	5,2	5,7	3,8	3,8	3,1	4,2	8,4	X	10,2
Nov 2007	0,0	1,5	2,6	5,2	5,6	3,8	3,8	3,1	4,4	8,4	10,5	10,1
Tall for året 2006:												
Feb 2007	1,4	X	5,2	X	7,6	3,6	4,1	X	3,7	X	X	11,6
Mai 2007	1,4	X	5,2	X	7,6	3,6	4,1	X	3,7	X	X	11,6
Nov 2007	1,4	4,2	5,2	8,7	9,1	3,5	4,1	3,9	3,7	12,9	X	13,2
Feb 2008 ¹⁾	1,4	4,2	5,2	8,7	9,1	3,5	4,1	3,9	5,0	12,9	X	14,5
Nov 2008	1,4	4,2	5,2	8,7	8,4	3,5	4,1	3,9	4,3	12,9	13,7	13,3
Tall for året 2007:												
Feb 2008	10,6	X	8,3	X	10,8	5,8	6,0	X	6,3	X	X	17,8
Mai 2008	10,6	X	8,3	X	10,8	5,8	6,0	X	6,3	X	X	17,7
Nov 2008	10,6	10,8	8,3	10,0	10,7	5,8	6,0	5,9	6,3	16,5	X	17,7
Nov 2009	10,6	10,8	8,3	10,0	10,9	5,8	6,0	5,9	6,3	16,5	18,5	18,1
Tall for året 2008:												
Feb 2009	1,3	X	8,3	X	4,0	5,8	5,8	X	5,4	X	X	9,4
Mai 2009	1,3	X	8,3	X	2,2	5,8	5,8	X	5,3	X	X	7,4
Nov 2009	1,3	1,4	8,3	4,8	2,1	5,8	5,8	7,0	5,9	12,1	7,2	8,0
Aug 2010 ¹⁾	1,3	1,4	8,3	4,8	3,9	5,8	5,8	7,0	6,4	12,1	12,4	10,4
Tall for året 2009:												
Feb 2010	-4,0	X	0,0	X	-4,5	X	2,7	X	1,7	X	X	-3,9
Mai 2010	-4,0	X	0,0	X	-4,5	X	2,7	X	3,4	X	X	-2,3
Aug 2010 ¹⁾	-4,0	-4,9	0,0	X	-4,3	X	2,7	X	1,8	X	X	-3,6
Nov 2010	-4,0	-4,9	0,0	X	-4,3	X	2,7	X	1,8	X	-6,6	-3,6

¹⁾ Utenom ordinær revisjonssyklus

Tabell 3.5 Sammenligning av ulike kilder til AR og resultatene i AR. Regnskapsårene 2005-2009. Lønnstakere i forretningsmessig tjenesteyting.

Publiserings- tidspunkt	Lønnstakere					Lønn				Lønnssum		
	AKU	AKU inkl	REG inp	LTO jobb	AR	Års- lønn	Mnd- lønn	LTO jobb	AR l.p.n	LTO	Struk- tur	AR
Tall for året 2005:												
Feb 2006	2,6	X	2,3	X	2,7	2,6	2,8	X	2,9	X	X	5,6
Mai 2006	2,6	X	2,3	X	2,7	2,6	2,8	X	2,9	X	X	5,6
Nov 2006	2,6	3,3	2,3	6,1	3,1	2,4	1,6	3,3	3,0	9,6	X	6,2
Feb 2007 ¹⁾	2,6	3,3	2,3	6,1	3,1	2,4	1,6	3,3	3,0	9,6	X	6,2
Nov 2007	2,6	3,3	2,3	6,1	7,2	2,4	1,6	3,3	2,1	9,6	10,5	10,1
Tall for året 2006:												
Feb 2007	5,3	X	7,5	X	7,3	3,2	3,6	X	3,8	X	X	11,2
Mai 2007	5,3	X	7,5	X	7,5	3,2	3,6	X	3,8	X	X	11,4
Nov 2007	5,3	7,9	7,5	11,0	8,8	3,2	3,7	5,0	3,8	16,6	X	12,8
Feb 2008 ¹⁾	5,3	7,9	7,5	11,0	8,8	3,2	3,7	5,0	5,0	16,6	X	14,1
Nov 2008	5,3	7,9	7,5	11,0	12,8	3,2	3,7	5,0	4,2	16,6	18,7	17,7
Tall for året 2007:												
Feb 2008	6,5	X	6,6	X	8,2	5,0	5,2	X	5,1	X	X	13,5
Mai 2008	6,5	X	6,6	X	9,0	5,0	5,2	X	5,2	X	X	14,5
Nov 2008	6,5	8,1	6,6	8,9	9,0	5,1	5,4	4,7	5,1	14,0	X	14,4
Nov 2009	6,5	8,1	6,6	8,9	7,9	5,1	5,4	4,7	5,7	14,0	22,2	13,8
Tall for året 2008:												
Feb 2009	8,3	X	11,1	X	7,2	4,8	4,5	X	5,0	X	X	12,5
Mai 2009	8,3	X	11,1	X	6,9	4,8	4,5	X	5,0	X	X	12,3
Nov 2009	8,3	10,5	11,1	6,5	7,9	4,8	4,5	8,7	6,2	15,8	X	14,3
Aug 2010 ¹⁾	8,3	10,5	11,1	6,5	7,6	4,8	4,5	8,7	6,5	15,8	11,2	14,3
Tall for året 2009:												
Feb 2010	-5,1	X	2,3	X	-0,3	X	2,0	X	3,9	X	X	4,1
Mai 2010	-5,1	X	2,3	X	-0,3	X	2,0	X	4,6	X	X	4,8
Aug 2010 ¹⁾	-5,1	-7,0	2,3	X	-1,2	X	2,0	X	4,0	X	X	3,3
Nov 2010	-5,1	-7,0	2,3	X	-1,2	X	2,0	X	4,0	X	X	3,3

1) Utenom ordinær revisjonssyklus

3.4. Oppsummering – sammenligning av ulike kilder

3.4.1. Konsistens mellom statistikkene for lønnstakere, lønn og lønnssummer

Tabell 3.6 gir, som en oppsummering av tabell 3.1-3.5, en oversikt over i hvilken grad sentrale statistikker for lønnstakere og lønn synes konsistente med statistikker for lønnssum for årene 2005-2009. I tabellen sammenlignes den prosentvise veksten i produktet av lønnstakere og årslønn per heltidsjobb med utviklingen i lønnssum fra ulike kilder (se boks 2.1, ligning (II)). Et avvik mellom veksten i dette produktet og utviklingen i lønnssum fra andre kilder, kan skyldes endring i strukturparametrene omtalt i boks 2.1). Men om differansen er større enn en sannsynlig samlet effekt av endring i disse strukturparametrene, kan statistikkene samlet sett omtales som inkonsistente.

Den første kolonnen *volum*pris* i tabell 3.6 viser, for lønnstakere i alt, den prosentvise veksten i produktet av kilden AKU inklusive de sysselsatte på korttidsopphold (AKU inkl fra tabell 3.1) og månedslønn for heltidsekvivalenter (Mnd.-lønn i tabell 3.1). De næringsvise tallene for *Volum*pris* omfatter den prosentvise veksten i produktet av den registerbaserte lønnstakerstatistikken (REG inp, fra tabell 3.2-3.5) og årslønn for heltidsekvivalenter (fra tabell 3.2-3.5).

Størrelsen volum*pris sammenlignes med vekst i henholdsvis arbeidsgiveravgift (fra tabell 3.1), lønnskostnader fra strukturstatistikkene (tabell 3.2-3.5), kontantlønnssum fra LTO (fra tabellene 3.1-3.5), samt publisert vekst i lønnssum i AR (fra tabell 3.1-3.5).

Tallstørrelsene som er stilt opp for sammenligning i tabell 3.6 er kun de *endelige* tallene fra tabellene 3.1-3.5.

For lønnstakere i alt ser vi at beregnet vekst fra statistikken for lønnstakere og månedslønn per heltidsekvivalenter³³ er lavere enn snittet av vekst i lønnssum i LTO og beregnet arbeidsgiveravgift for alle årene, med unntak av regnskapsåret 2007. For dette året var veksten tilnærmet lik. Vekstavviket var særlig stort i 2006, da var gjennomsnittet av lønnssumveksten i LTO og påløpt arbeidsgiveravgift hele 2,5 prosentpoeng høyere enn veksten i beregnet lønnssum. Som, blant annet, en konsekvens av innarbeiding av strukturstatistikk for næringene i endelige årstall, ligger tallene for lønnssumsvekst for de fleste årgangene i AR som vi ser på, nærmere tallgrunnlaget i LTO enn kildene for lønns- og sysselsettingsvekst sett samlet. Det kan også legges til at justert for definisjonsforskjeller lå lønnssum i AR i 2009 om lag 5 milliarder kroner under lønnssumm i LTO, noe som er godt under 1 prosentpoeng av totalen³⁴.

De næringsvise tallene viser også avvik ved sammenligning mellom kildene, men her benyttes strukturstatistikk som kilde til lønnssum i stedet for beregnet arbeidsgiveravgift. For industrien er veksten i lønnssummene fra strukturstatistikken betydelig høyere enn veksten i volum *pris i regnskapsårene 2005 og 2006. For året 2007 er veksten lik, mens for 2008 og 2009 er avviket omvendt (strukturstatistikken viser reduserte lønnsummer). For de andre næringene ligger veksten i strukturstatistikken og i LTO betydelig over veksten i volum*pris for alle årene 2005-2008. Innenfor forretningsmessig tjenesteyting er avviket særlig stort i forhold til strukturstatistikken. I 2009, er avviket motsatt, og dette gjelder for alle næringsgruppene. I denne sammenheng kan det pekes på at endelig AR for denne regnskapsårgangen ikke forelå da dette prosjektet ble ferdigstilt.

Siden strukturstatistikken blir betraktet som hovedkilden til beregningen av lønnskostnader i endelig AR, ligger utviklingen i AR-tallene tett opp mot utviklingen i strukturstatistikken og dermed gjennomgående litt høyere enn kildene som dekker lønnstakere i alt (spesielt volum*pris).

³³ Som altså omfatter summen av månedslønn for heltidsansatte og deltidsansatte, men der lønnen til de deltidsansatte er omregnet til den lønnen de ville mottatt hvis de hadde arbeidet heltid.

³⁴ Dette gjelder publiserte AR-tall etter publiseringen av HR2011. Gjennomføringen av HR2011 har ikke hatt vesentlig innvirkning på dette forholdet mellom AR og LTO.

Tabell 3.6. Beregnet utvikling i lønnssummer fra sysselsettingsstatistikk (volum) og lønnsstatistikk (pris) sammenlignet med utvikling i lønnssummer fra kilder og AR						
		Volum *pris	Arb avg	Struktur	LTO	AR
<i>Lønnstakere i alt (fra tabell 3.1):</i>						
	2005	4,1	4,9	-	5,5	5,7
	2006	7,4	10,9	-	9,0	9,1
	2007	10,3	11,3	-	11,0	10,6
	2008	10,3	10,2	-	10,2	9,6 ¹⁾
	2009	2,2	2,9	-	3,3	3,0 ¹⁾
<i>Industrien (fra tabell 3.2):</i>						
	2005	2,9	-	6,1	4,7	4,7
	2006	4,5	-	11,7	8,1	11,0
	2007	8,9	-	8,9	10,8	8,8
	2008	7,9	-	6,8	7,7	7,7
	2009	0,9	-	-1,9	X	-1,3
<i>Oljevirkosomhet (fra tabell 3.3):</i>						
	2005	6,7	-	12,5	10,2	11,2
	2006	12,3	-	13,3	18,5	11,5
	2007	16,2	-	14,9	15,3	14,9
	2008	7,0	-	10,8	12,1	11,6
	2009	19,4	-	X	X	14,0
<i>Bygg og anlegg (fra tabell 3.4):</i>						
	2005	6,5	-	10,5	8,4	10,1
	2006	8,9	-	13,7	12,9	13,3
	2007	14,6	-	18,5	16,5	18,1
	2008	14,5	-	12,4	12,1	10,4
	2009	2,7	-	-6,6	X	-3,6
<i>Forretningsmessig tjenesteyting (fra tabell 3.5):</i>						
	2005	4,8	-	10,5	9,6	10,1
	2006	10,9	-	18,7	16,6	17,7
	2007	12,1	-	22,2	14,0	13,8
	2008	16,4	-	11,2	15,8	14,3
	2009	4,4	-	X	X	3,3

¹⁾ Endelige tall for årgangen publisert i samband med publisering av HR2011 i november 2011 (se boks 1.1). Nye endelige tall for vekst i hovedstørrelsene i AR er imidlertid lite, eller ikke, revidert i forhold til tidligere publiserte tall.

3.4.2. Revisjoner i AR

Tabell 3.7 gir en oversikt over revisjon i AR for vekst i sysselsatte lønnstakere (volum), lønn per normalårsverk (pris)³⁵ og lønnssum (verdi) for lønnstakere i alt (tabell 3.1) og de 4 næringsgruppene (tabell 3.2-3.5). Revisjon er definert som differansen mellom prosentvis vekst i endelig regnskap og prosentvis vekst i 1. foreløpige regnskap. Den versjonen av endelig regnskap som benyttes her, er den første publiserte versjon av endelig regnskap, det vil si før gjennomføring av HR2011 (se boks 1.1), siden tall som er publisert etter publiseringen av HR2011, for næringsgruppene, er ikke sammenlignbare med tidligere tall. For regnskapsårene 2008 og 2009 har en anvendt siste tilgjengelige regnskapsversjon fra november 2010, siden endelig regnskap for disse årene ikke ble utarbeidet før gjennomføring av HR2011. Positive tall betyr at veksten er oppjustert fra 1. regnskapsversjon til endelig regnskap, negative tall betyr at veksttallene er blitt nedjustert.

³⁵ Dette lønnsbegrepet blir, etter gjennomføring av HR2011 (se boks 1.1 og avsnitt 2.1) ikke benyttet lenger.

Tabell 3.7. Revisjon i AR, fra første foreløpige årstall til endelige tall for hver regnskapsårgang og i gjennomsnitt. Prosentpoeng.

	Lønnstakere i alt			Lønnstakere i industri			Lønnstakere i oljevirkosomhet			Lønnstakere i bygg og anlegg			Lønnstakere i forretningsmessig tjenesteyting		
	Vol	Pris	Verdi	Vol	Pris	Verdi	Vol	Pris	Verdi	Vol	Pris	Verdi	Vol	Pris	Verdi
2005	0,7	0,3	1,3	0,8	0,5	1,7	2,9	4,0	7,8	2,2	0,6	2,8	4,5	-0,8	4,5
2006	0,9	0,7	1,9	3,8	0,7	5,3	-0,6	0,9	0,1	0,8	0,6	1,7	5,5	0,4	6,5
2007	0,4	-0,1	0,5	-0,7	-0,4	-1,1	-1,1	0,7	-0,1	0,1	0,0	0,3	-0,3	0,6	0,3
2008	0,1	0,3	0,3	-0,5	0,1	-0,6	-3,2	1,7	-1,3	-0,1	1,0	1,0	0,4	1,5	1,8
2009	-0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,4	0,4	-0,7	-0,1	0,2	0,1	0,3	-0,9	0,1	-0,8
Gj.sn.	0,4	0,3	0,8	0,7	0,2	1,1	-0,3	1,3	1,3	0,6	0,5	1,2	1,8	0,4	2,5
Gj.sn. 05-06	0,8	0,5	1,6	2,3	0,6	3,5	1,2	2,5	4,0	1,5	0,6	2,3	5,0	-0,2	5,5
Gj.sn. 07-09	0,1	0,1	0,3	-0,4	0,0	-0,4	-1,3	0,6	-0,5	0,1	0,4	0,5	-0,3	0,7	0,4

Tabell 3.7 viser at revisjonene på næringsnivå i AR har vært større enn for lønnstakere i alt. For eksempel ble veksten i sysselsatte lønnstakere i industrien og forretningsmessig tjenesteyting for 2006 oppjustert med henholdsvis 3,8 og 5,5 prosentpoeng. Tabell 3.7 gir også gjennomsnittlig revisjon for hele perioden og for delperiodene 2005-2006 og 2007-2009.

For lønnstakere i alt og for lønnstakere i de ulike næringsgruppene vi ser på, ser vi at regnet over hele perioden er det lønnssummen som har blitt gjenstand for de største revisjonene, sysselsatte lønnstakere de nest største, mens lønnsvekst er minst revidert. Generelt³⁶ er fortegnet på gjennomsnittlig revisjon i lønnstakere (volum) og lønnsvekst (pris) like, det vil si at størrelsene revideres i samme retning. Revisjonstabellen tydeliggjør den stor forskjellen mellom årene 2005-2006 og de etterfølgende årene. For disse årene (2007-2009) var revisjonene både på totalen og på næringene relativt små.

3.4.3. Betydning av vekstavvik over tid

Sysselsatte personer ifølge AKU, og kontantlønn fratrukket sykepengeutbetalinger i følge endelige LTO-tall, har tradisjonelt blitt vurdert som pålitelige kilder for totalt antall sysselsatte blant bosatte i landet og opptjent kontantlønn for alle som har jobbet i bedrifter lokalisert i Norge. *Revisjonene i AR har i det store og det hele hatt sitt opphav i at vekst i lønnssumtall fra AR har vært lav målt opp mot lønns-sumtall fra LTO eller strukturstatistikker.* Veksten i lønnstakere, heltidsekvivalente årsverk per lønnstaker og til dels lønnsveksten (lønn per normalårsverk) har blitt oppjustert, men oppjusteringene har jevnt over ikke vært store nok til at lønnssumveksten i AR har holdt tritt med veksten i LTO. *Forenklet sagt så kan en si at AR har hatt høyere vekst i sysselsettingen enn AKU og lavere vekst i lønnssum enn LTO.* Fra 2004 til 2009 økte samlet kontantlønn ifølge LTO med 45,3 prosent, mens veksten i lønnssum i AR over samme periode var 44,0 prosent. Om lag 0,4 prosent av veksten i kontantlønn i LTO kan knyttes til vekst i folketrygdfinansiert sykefravær over perioden. Den gjenstående differansen på 0,9 prosent utgjorde i 2009 om lag 8,5 milliarder kroner.

I AR kan vi skille ut grupper av personer som *ikke* inngår i populasjonen til AKU, og legge til grupper som *inngår* i populasjonen til AKU, men *ikke* i populasjonen til AR. De største gruppene er personer som jobber i Norge på korttidsopphold og utlendinger på norske skip i utenriks sjøfart. Når en gjør dette, får en nasjonalregnskapstall for sysselsatte blant bosatte i landet. Denne store gruppa øker i AR over årene 2004-2009 med 22 000 flere personer enn totalt antall sysselsatte i AKU over

³⁶ For lønnstakere i alle næringsgrupper, med unntak av oljenæringen.

de samme årene³⁷. Mens AR i 2004 var fullt i overensstemmelse med AKU, gir AR-tall for 2009 et nivåavvik til AKU på om lag 22 000 sysselsatte (tilsvarende 0,9 prosent av alle sysselsatte i AKU) som ikke kan forklares ut fra forskjeller i definisjon/populasjon.³⁸ Til sammenligning er usikkerhet knyttet til estimert samlet sysselsetting i AKU, definert innenfor et 95 prosent konfidensintervall, angitt til knapt 12 000 personer.

³⁷ I det vi holder 15-åringene i AKU fra og med 2006 utenom, det vil si vi opererer med felles aldersintervall og definisjon i AKU over hele perioden.

³⁸ Dette gjelder AR-tall før publiseringen av HR2011. Etter gjennomføringen av HR2011 er avviket redusert til drøyt 15 000 sysselsatte.

4. Mer om årsaker til avvik

4.1. Ulike årsaker

I kapittel 3 har vi sammenlignet kildene i AR, og også vurdert resultater i AR i forhold til kildene. Årsaker til avvik kan forklares ved:

- Avvik i definisjoner
- Avvik i populasjon
- Andre avvik

Avvik i tallstørrelser mellom ulike kilder som skyldes at relativt sammenlignbare begreper er definert forskjellig i de ulike kildene, eller at populasjon i de ulike kildene er forskjellig er noe man må godta, gitt at man ikke skal innarbeide de samme definisjonene i de ulike statistikkene. Siden de ulike statistikkene har ulike formål og ulike forordninger, vil ikke dette la seg gjøre. For sammenligninger av tallstørrelser mellom ulike kilder, er det imidlertid viktig å kjenne til forskjeller i definisjoner og populasjon, og enda bedre ville det være om man visste hvor mye stor del av avviket mellom kildene som skyldes disse forskjellene i definisjoner og populasjon. Andre avvik er ulike feil eller skjevheter som man bør finne ut av.

Vedlegget *Mer om kildene i AR* gir en bredere omtale av de ulike kildene til AR. Ved å gå gjennom definisjoner for de ulike variablene som er med i de ulike statistikkene og populasjon for de ulike statistikkene, kan man danne seg et bilde av forskjeller i definisjoner og populasjon. I de følgende avsnittene gis et forsøk på en mer oversiktlig skjematisk oppstilling av forskjeller i henholdsvis definisjoner og populasjon mellom kildene³⁹.

Men å finne ut av *hvor mye* ulike definisjoner og ulik populasjon betyr for avvik i vekstratene ville medføre en større ”gravejobb” i grunnlagsmaterialet enn det denne prosjektgruppen har hatt ressurser til.

Prosjektgruppa har heller ikke hatt rom til å kartlegge andre avvik. Men i avsnitt 4.4 gis en omtale av noe tidligere arbeid som er gjort, og noen nye vurderinger.

4.2. Avvik i definisjoner

4.2.1. Forskjeller i definisjoner mellom ulike typer sysselsettingsstatistikker

Tabell 4.1 gir en oversikt over innholdet i sysselsettingsbegrepet i ulike statistikker. Hva legges i begrepet sysselsatt? Hvilke grupper av personer, som fraværende fra arbeidslivet over kortere eller lengre tid, selvstendige, mv, inngår i sysselsettingsbegrepet i ulike statistikker? Videre, hva er regnet med som antall ansatte, hva inngår i arbeidstid, og hvilket betalt fravær inngår?

³⁹ I noen tilfeller kan det diskuteres hva som skal karakteriseres som en forskjell i definisjon og hva som skal karakteriseres som et avvik i populasjon.

Tabell 4.1. Definisjoner i ulike typer sysselsettingsstatistikk. Hva inngår i sysselsettingsbegrepet?						
	AKU	Register- basert sysselsettings- statistikk pr. 4. kvartal	Kvartalsvis arbeidstaker- statistikk	Sysselsatte på korttids- opphold i Norge	Sykefraværs- statistikken	”Trygde- finansiert” langtids- fravær i kvartalet
Sysselsatt	Person som jobber minst en time i referanseuka, eller midlertidig fraværende	Implementerer AKU-nivået på lønnstakere og selvstendig næringsdrivende, ut fra de beste registerkandidatene.	Arbeidstakere i Aa-reg. Arbeidsforhold med minst 4 timers gj.sn. arbeidstid pr. uke, og der arbeidsforholdet skal vare i mer enn 6 dager. ¹⁾	Arbeidstakere i Aa-reg., lønnstakere i LTO og Arbeidstakere i SFU-reg. (Statistikken dekker ikke selvstendig næringsdrivende). ¹⁾	Arbeidstakere i Aa-reg.. Arbeidsforhold med minst 4 timers gj.sn. arbeidstid pr. uke, og der arbeidsforholdet skal vare mer enn 6 dager. ¹⁾	
<i>Inngår i begrepet: Ja/Nei:</i>						
Midlertidig fraværende grunnet mamma-/pappaperm.	JA	JA (utmeldte fra Aa-reg. med foreldrepenger reaktiveres)	Om lag halvparten blir ikke utmeldt fra Aa-reg. ²⁾	JA	Om lag halvparten blir ikke utmeldt fra Aa-reg. ²⁾	Om lag halvparten blir ikke utmeldt fra Aa-reg. ²⁾
Selvstendige næringsdrivende	JA	JA, basert på selvangivelses-reg. fra året før	NEI	NEI	NEI	NEI
Vernepliktige	JA	JA	NEI	-	NEI	NEI
Ufrivillig permitterte, under 3 mnd.	JA, sysselsatte midlertidig fraværende fom. 2006	Kanskje delvis ³⁾	Kanskje delvis ³⁾	Kanskje delvis ³⁾	Kanskje delvis ³⁾	Kanskje delvis ³⁾
Ufrivillig permitterte, over 3 mnd.	NEI	NEI, dersom utmeldt av Aa-registert ³⁾	NEI, dersom utmeldt av Aa-registert ³⁾	NEI, dersom utmeldt av Aa-registert ³⁾	NEI, dersom utmeldt av Aa-registert ³⁾	NEI, dersom utmeldt av Aa-registert ²⁾
Personer på sysselsettings-tiltak (m/ lønn fra arb.giver)	JA	JA, dersom innmeldt i Aa-reg.	JA, dersom innmeldt i Aa-reg.	JA, dersom innmeldt i Aa-reg.	JA, dersom innmeldt i Aa-reg.	JA, dersom innmeldt i Aa-reg.
Antall ansatte:						
- ant. heltidsans.	JA	JA	JA	JA	JA	JA
- ant. deltidsans.	JA	JA	JA	JA	JA	JA
Avtalte dagsverk					avtalte arbeidsdager * stillingsandel * feriekorrigeringsfaktor	avtalte arbeidsdager * stillingsandel * feriekorrigeringsfaktor

¹⁾ Arbeidstakere er en delgruppe av lønnstakere, hvor oppdragstakere kommer i tillegg. Eksempler på oppdragstakere er ordførere, støttekontakter og fosterforeldre.

²⁾ Det foretas ingen sjekk mot fødselspengeregisteret.

³⁾ Avhenger av utmelding fra Aa-reg., der grensen går på 14 dager. Personer med midlertidig fravær på mer enn 14 dager (med unntak av ferie, arbeidstidsordning og sykefravær) skal ifølge loven meldes ut av NAV Aa-registret. Ved elektronisk melding til Aa-registret, er dette trolig implementert.

Tabell 4.1 forts.						
	AKU	Register- basert sysselsettings- statistikk pr. 4. kvartal	Kvartalsvis arbeidstaker- statistikk	Sysselsatte på korttids- opphold i Norge	Sykefraværstatistikken	”Trygde- finansiert” langtidsfravær i kvartalet
Arbeidstid:						
- Ant. bet. timer per år - Antall avtalte arbeidstimer per uke	JA (jamfør periode) JA	JA	JA	JA	JA	JA
Betalt, ikke arbeidet tid:						
Ferier	JA				Korrigert via AKU	Korrigert via AKU
Bevegelige helligdager	JA				Korrigert for	Korrigert for

4.2.2. Hva inngår i lønnsbegrepet? Forskjeller mellom AR, LTO og lønnsstatistikken

Tabell 4.2 gir en oversikt over forskjeller i lønnsbegrepet mellom AR, LTO og lønnsstatistikken. Tabellen viser de mest sentrale elementene i lønnsutbetalingen, en fullstendig liste over lønnsarter vil det ikke være praktisk mulig å sette opp. I rettleidingen til statistikkene nevnes eksempler som skal forklare meningsinnholdet.

Når det gjelder AR, er det størrelsen ”utbetalt”/påløpt lønn som er det viktigste lønnsbegrepet, i den forstand at denne størrelsen er internasjonalt definert og innarbeidet, jamfør avsnitt 2.1. Begrepet lønn tar imidlertid utgangspunkt i arbeidsgivers samlede utbetalinger, altså en variabel for lønnssum (se boks 2.1). Ser man på endring i lønn knyttet opp mot de enkelte arbeidstakere (pris), er *årslønnsvekst, påløpt*, en mer relevant størrelse å vurdere. (Før gjennomføringen av HR2011 var imidlertid *lønn regnet per heltidsekivalent årsverk*⁴⁰ det begrepet i AR som ble mest vurdert.)

⁴⁰ Begrepet er endret i samband med publiseringen av HR2011 (se boks 1.1 og avsnitt 2.1) Tidligere ble normalårsverk benyttet som begrep i stedet for heltidsekivalente årsverk, mens lønn per normalårsverk var det mest benyttede prisbegrepet. Tall for lønn per normalårsverk utgår begrep etter publiseringen av HR2011..

Tabell 4.2. Forskjeller i lønnsbegrepet mellom AR, LTO og lønnsstatistikken					
<i>Direkte personalkostnader (lønn, honorarer, mv)¹⁾:</i>	AR Lønn	AR Årslønn	Lønnsstatistikk (Årslønn)	LTO (Kontantlønn)	Arbeidskraftskostnadsundersøkelsen
Avtalt (utbetalt) lønn	JA ¹⁾	JA ¹⁾	JA ²⁾	JA ³⁾	JA
Etterbetalinger av avtalt lønn	JA ⁴⁾	JA ⁴⁾	NEI	JA ³⁾	JA
Feriepengetillegg (overkomp.)	JA	JA	NEI	JA ³⁾	JA
Bonuser, provisjoner o.l.	JA	JA	JA ²⁾	JA ³⁾	JA
Uregelmessige tillegg	JA	JA	JA ²⁾	JA ³⁾	JA
Overtidsgodtgjørelse	JA	NEI	NEI ²⁾	JA ³⁾	JA
<i>Lønn for ikke-arbeidet tid:</i>					
Sykepenger betalt ⁵⁾ av arbeidsgiver	JA	NEI	NEI	JA ³⁾	JA ⁶⁾
Fødselspenger betalt ⁵⁾ av arbeidsgiver	JA	NEI	NEI	JA ³⁾	JA ⁶⁾
Utgifter for ekstra betalte fridager	NEI	NEI	NEI	JA	JA
Lønn under velferdspemisinjon	JA	NEI	NEI	JA	JA
Lønn under andre permisjoner	JA	NEI	NEI	JA	JA
Lønn under permitteringer	NEI	NEI	NEI	JA	JA
Annen lønn for ikke-arbeidet tid	JA	NEI	NEI	JA	JA
<i>Naturalytelser:⁷⁾</i>					
Skattepliktige bilgodtgjørelser	JA ⁷⁾	NEI	NEI	JA ⁸⁾	JA
Bedriftskantine	NEI	NEI	NEI	NEI	JA
Fri telefon og fri avis	JA	NEI	NEI	JA ⁸⁾	JA
Andre naturalytelser	JA (noe)	NEI	NEI	JA ⁸⁾	JA

Noen kommentarer til lønnsstørrelsene i tabellen:

¹⁾ I AR skilles det ikke mellom utbetalt avtalt lønn og etterbetalinger av avtalt lønn. Lønn i AR skal fange opp arbeidsgivers lønnsforpliktelser, og da må man ta utgangspunkt i avtalt lønn og virkningstidspunkt for denne i ferdigforhandlede og vedtatte lønnsavtaler. Forpliktelsene, eller lønnskravene, er imidlertid i mange tilfeller en ikke fullt ut observerbar størrelse. Av praktiske årsaker utnyttes generelt lønnstatistikkens tall i AR, som tar utgangspunkt i utførte utbetalinger, men man tar om mulig hensyn til virkningsdato for ny lønn etter lønnsforhandlinger, hvis denne er kjent for medarbeidere. I Eurostats håndbok om kvartalsvis nasjonalregnskap står det at poster som kommer særdeles uregelmessig og som er basert på aktivitet året før, slik som utbetaling av bonus i arbeidsforhold og utbetaling av aksjeutbytte generelt, kan føres på året det kommer til utbetaling.

²⁾ Avtalt lønn i lønnsstatistikken er avtalt *utbetalt* lønn. Definisjonen av lønn i lønnsstatistikken er i hovedtrekk som følger: "*Kontante godtgjørelser for utført arbeid fra arbeidsgiver til arbeidstaker*". Begrepet omfatter dermed ikke naturalytelser, forsikringer eller trekkfrie og trekkpliktige utgiftsgodtgjørelser eller lignende". Engangsutbetalinger som er knyttet til arbeidsforholdet, for eksempel utbetalt kompensasjon knyttet til innføring av nye bestemmelser som regulerer arbeidsforholdet (slik som arbeidstid, arbeidssted, tjenestepensjonsordning) skal normalt sett ikke rapporteres i lønnsstatistikken, men det er klart at skillet mot bonusutbetalinger kan være vanskelig i enkelte tilfeller. Sluttpakker, for eksempel, er ikke knyttet til stillingen du har og jobben du utfører. Lønnsstatistikken er ikke en inntektsstatistikk eller en statistikk som skal gi samlede lønnsutbetalinger. Målsettingen er å måle lønnsatser der måleobjektet ikke er person, men stilling.

³⁾ I LTO kan man ikke skille ut denne komponenten fra lønn, honorarer mv. (111-A).

⁴⁾ Feriepenger i AR skal, i følge prinsippene i ENS1995 føres på det året de opptjenes, og ikke det året de utbetales (som er året etter opptjeningsåret). Næringsvise strukturstatistikker, som benyttes som kilde for lønnskostnader til endelig nasjonalregnskap, fører i tråd med påløptprinsippet i ENS 1995 feriepenger på det året de er opptjent, og ikke på året de er utbetalt. Lønnsstatistikk er imidlertid basert på informasjon fra lønssystemene til arbeidsgivere om lønnsutbetaling/avtalt lønn på et gitt tidspunkt, det vil si utbetalt lønn. Ved den forrige ferieutvidelsen i årene 2001-2002, ble det i AR imidlertid valgt å føre ekstra opptjente feriepenger som faktiske og beregnede pensjonspremier og ikke som lønn. Lønnstatistikkens tall ble dermed fulgt.

⁵⁾ Sykepenger og fødselspenger som utbetales fra arbeidsgiver til arbeidstaker, men som senere refunderes til arbeidsgiver regnes her *ikke* som betalt av arbeidsgiver.

⁶⁾ Alle kostnader til sykepenger betalt av arbeidsgiver er rapportert selvstendig.

⁷⁾ Listen over naturalytelser er ikke uttømmende. Andre eksempler på naturalytelser er rentefordel av rimelige lån i arbeidsforhold, fri bolig, kjøp av aksjer til underkurs, godtgjørelse av utlendingers besøk til hjemlandet dekket av arbeidsgiver, fordeler av opsjoner og velferdstiltak som subsidiering av tilstelninger, tilrettelegging av treningsfasiliteter eller bibliotek disponibelt for arbeidstaker, opplæringskostnader m.v. I AR skal i prinsippet skal alle naturalytelser som lønsmottaker mottar være med, men i praksis kan det være vanskelig å fange opp naturalytelser som ikke inngår i statistikk- grunnlaget, eller som man ikke har noen annen alternativ informasjon om.

⁸⁾ Naturalytelser inngår ikke i definert kontantlønn i LTO, men er spesifisert i en egen kategori. Det er verdien av den skattemessige beregnede fordelten for mottakeren som er registrert i statistikken. Kun 25 prosent av det utbetalte beløp av

naturallytelser i LTO regnes som arbeidskraftskostnad i AR, resterende andel regnes som produksjonskostnad.

Tabell 4.3 viser periodiseringen av ulike lønnsbegrep i ulike statistikker. En vesentlig forskjell mellom lønnsstatistikk og andre kilder til lønn, er at målingen av avtalt lønn i lønnsstatistikken er en punktmåling per 1. oktober for de fleste næringer, der årslønn estimeres ut fra denne punktmålingen samt supplerende informasjon.

Tabell 4.3. Periodisering av lønnsbegrepene i ulike statistikker				
	AR	Lønnsstatistikk (Årslønn)	LTO (Kontantlønn)	Arbeidskrafts- kostnads- undersøkelsen
Avtalt lønn	Sum år	Punktmåling. Siste måned	Sum år	Sum år
Uregelmessige tillegg ⁹	Sum år	Sum 1.1-1.10 + sum 1.10-31.12 året før	Sum år	Sum år
Overtidsgodtgjørelse	Sum år	Sum 1.1-1.10	Sum år	Sum år

4.3. Populasjonsforskjeller

Tabell 4.4 gir en grov oversikt over populasjon og utvalg for hovedkildene til AR og AR, mens tabell 4.4 gir en mer utfyllende oversikt over populasjonen innen ulike sysselsettingsstatistikker.

Tabell 4.4. Populasjon og utvalg i AR og utvalgte hovedkilder til AR					
	AR	AKU	Registerbasert sysselsettings- statistikk, pr. 4. kvartal	Lønnsstatistikk	LTO
Populasjon	Alle syssel- satte i norske enheter (se avns. 2.1.1)	Alle bosatte 15 – 74 år fom. 2006. Alle bosatte 16 – 74 år tom. 2005	Alle bosatte 15 – 74 år fom. 2006. Alle bosatte 16 – 74 år tom. 2005	Alle aktive foretak ¹⁾ på tellingstids- punktet	Alle som får lønns- og trekk- oppgave
Utvalg	Nei	Ja	NEI	Utvalg. Cut-off på foretak <5 ansatte	Alle
<i>Populasjon, herav:</i>					
Utlendinger på norske skip	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei (hvis de skatter til annet land)
Utlendinger på korttidsopphold	Nei (for opphold under ett år)	Nei	Nei	Ja	Ja

¹⁾ I henhold til forordning for lønnstatistikken er formålet med statistikken å angi lønnsnivå og endring i lønn blant *de ansatte* i næringene. Populasjonen er vel

dermed i prinsippet alle *ansatte* i næringene? I praksis er imidlertid antall ansatte i *aktive foretak* benyttet som populasjon, der utvalget er ansatte blant utvalgte bedrifter som har 5 eller flere ansatte. Trekkenhet for utvalget er altså i praksis *foretak* og ikke individ (ansatt).

Tabell 4.5. Populasjonsforskjeller mellom ulike typer sysselsettingsstatistikk						
Inkludert i statistikken:	AKU	Register-basert sysselsettingsstatistikk pr. 4. kvartal	Kvartalsvis arbeidstakerstatistikk	Sysselsatte på korttidsopphold i Norge	Sykefraværstatistikken	”Trygde-finansiert” langtid-fravær i kvartalet
Populasjon	Bosatte 15-74 år (fom. 2006)	Bosatte 15-74 år (fom. 2006)	Bosatte 15-74 år (+ D-nr.)	Ikke-bosatte 15-74 år (D-nr.)	Bosatte arbeidstakere 16-69 år	Bosatte arbeidstakere 16-69 år
Utvalg	Utvalg av familier tilsvarende 24 000 bosatte 15-74 år i kvartalet	Nei	Nei	Nei	Utvalg ang. egenmeldt sykefravær, med cut-off på bedr. < 5 ansatte, men tallene blåses opp for disse.	Totaltelling av tapte dagsverk i kvartalet pga. legemeldt sykefravær over 16 dager i kvartalet
<i>Populasjon, herav::</i>						
• Utlendinger på norske skip	Nei	Nei		Utenlandske bosatte innenfor EØS-land, med arbeid på norske skip i utenriksfart.	Nei	Nei
• Utlendinger på korttidsopphold	Nei	Nei	Ja, de kan være registrert i Aa-registeret.	Ja	Nei	Nei
Herav				Også i utenlandske bedrifter		
Periode	<i>Hele uker, fordelt på (min. 13 ukers) kvartal og år (Avviker fra kalenderen)</i>	Opptellinger per en referanseuke mot slutten av november	Opptellinger per en referanseuke mot slutten av midterste mnd i kvartalet	Opptellinger per en referanseuke mot slutten av november	Kvartal	Kvartal

4.4. Andre avvik

4.4.1. Tidligere arbeid – kontroll av lønnsstatistikk mot LTO

I forbindelse med utarbeiding av AR-tall for året 2006 til publisering november 2007 utførte Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk og Seksjon for nasjonalregnskap flere kontroller av lønnsstatistikkenes tall for månedslønn opp mot LTO. *Det ble avdekket at vekstbidraget til 100-percentilen (hundredelen av de ansatte med de høyeste lønnsinntektene) var 0,4 prosentpoeng høyere i LTOs tall for kontantlønn per person enn i statistikken over månedslønn for alle ansatte.* Om bidraget skulle være likt for denne gruppa skulle veksten i månedslønn for alle vært 0,4 prosent høyere. Avviket i bidrag hang både sammen med at lønnsnivået i

lønnstatistikken i denne gruppa var lav målt mot LTO, og at lønnsveksten i gruppa var lavere enn den var i LTO.

Årsak 1: Observasjoner med høy lønn vraket i lønnsstatistikken

Gjennomgangen avdekket at en ikke ubetydelig andel av personene som opprinnelig inngikk i denne gruppa i lønnstatistikken ble kastet ut under bearbeidingen. Årsaken til dette er at observasjoner med ekstremt høye eller ekstremt lave verdier på en eller flere lønnsvariable i enkelte tilfeller vrakes i lønnsstatistikken. Når observasjoner vrakes ligger det vurderinger til grunn der lønnsnivå blant annet knyttes opp mot annen informasjon, som for eksempel yrke og arbeidstid. Man kan derfor få situasjoner der observasjoner med korrekt høy eller lav lønn forkastes i lønnsstatistikken fordi annen innrapportert informasjon er feilaktig.

Årsak 2: Bedrifter med få ansatte hadde høyere lønnsvekst enn bedrifter med flere ansatte – og små bedrifter var ikke med i utvalget til lønnsstatistikken

Gjennomgangen viste også at lønnsveksten blant ansatte i de minste bedriftene ifølge LTO (5 eller færre ansatte) som ikke inngår i lønnsstatistikken utvalg, var høyere enn i bedriftene med 6 eller flere ansatte (som er inkludert i utvalget til lønnsstatistikken). Dette kan ha bidratt til at lønnsveksten i lønnstatistikken har blitt undervurdert. Det er ellers grunn til å merke seg at lønnsveksten i disse minste bedriften generelt kan være mer konjunkturfølsom enn i de større bedriftene siden lønna som aktive eiere i aksjeselskaper tar ut til seg selv i stor grad kan være påvirket av selskapets omsetning og framtidssikt for denne.

4.4.2. Nye vurderinger

Jamfør omtale i kapittel 2 og 3, skal den prosentvise veksten i produktet av antall lønnstakere og årslønn per heltidsekvivalent jobb være lik veksten i lønnssum (i det vi betrakter sykelønn som trygdeutbetaling og ikke lønn) om betingelsene i boks 2.1, dvs faste strukturparametre og fast forhold mellom årslønn og lønnskomponenter som ikke er inkludert i årslønnen, er oppfylt. Men er det rimelig å anta at slike forhold, som sykefravær, stillingsandeler og andel utbetalt overtid av samlet lønnssum, ikke endrer seg fra år til år?

Endring i sykefravær

Vi vet at sykefraværet har variert over perioden, det falt i 2005 og 2006, og steg alle år senere. Uansett var endringene fra år til år små, den største endringen var fra 2008 til 2009, da sykefraværshraten økte med 0,6 prosentpoeng. Fra 2004 til 2009 økte raten med 0,4 prosentpoeng. La oss da anta, som en tilnærming, at samtlige nevnte strukturparametre i boks 2.1 har ligget fast i hele perioden. Det medfører at veksten i produktet av lønnstakere og lønn per heltidsekvivalent skal være lik veksten i lønnssum. Om vi legger til grunn at vekst i lønnssum fra LTO er korrekt, så må *enten* veksten i årslønn per heltidsekvivalent være feil, *eller* veksten i lønnstakere må være feil, *alternativt* må vekstraten i begge størrelser være feil.

Endring i jobbskiftefrekvens

Videre, om forutsetningen om faste strukturparametre gjelder, skal forskjellen mellom veksten i jobber og personer i LTO kun skyldes endring i jobbskiftefrekvens. Siden jobber alltid er knyttet til personer, vil da endring i personer i LTO gi et bedre uttrykk for endring i antall gjennomsnittlige heltidsekvivalenter fra år til år enn lønnsforhold. I så fall vil lønnsstatistikken ha undervurdert lønnsveksten i årene 2005-2008, og overvurdert lønnsveksten i 2009.

Stabile strukturparametre, utenom sykefravær i perioden 2005-2009?

Men, er det grunn til å tro at strukturparametrene, utenom sykefravær, er stabile over perioden? Fra LTO har vi at for årene 2005-2007 var veksten i lønnsforhold (jobber) større enn veksten i personer (LTO). Samtidig, som det fremgår av tabell 3.1, var veksten i kontantlønn per person klart høyere enn vekst i månedslønn per heltidsekvivalent. For 2009, var det motsatte tilfelle; veksten i lønnsforhold var mindre enn vekst i personer, og vekst i kontantlønn per person var lavere enn lønnstatistikken vekst i månedslønn per heltidsekvivalent. Hvordan kan denne sammenhengen forklares?

- Endringer i utført arbeidstid per person?* Siden beregningssystemet til lønnsstatistikken har ligget mer eller mindre fast over tid, samtidig som det ifølge LTO har vært ganske store endringer over tid i forholdet mellom lønnsforhold og personer, er det grunn til å se nærmere på om det kan ha skjedd reelle endringer i utført arbeidstid per person. Er det slik at utført arbeidstid i lønnskakerjobber økte i de årene veksten i jobber var større enn veksten i personer i LTO, og at veksten i arbeidstid i lønnskakerjobber avtok i årene veksten i jobber var lavere enn veksten i personer i LTO? AKU gir tall for faktisk ukentlig arbeidstid per lønnskaker. Denne viser en oppgang fra 34,1 timer i 2004 til 34,4 timer i 2005, for så å falle til 34,0 timer i 2006, 33,9 timer i 2007 og 2008, og deretter falle til 33,6 timer i 2009. Nedgangen på en halv time fra 2004 til 2009 tilsvarte 1,5 prosent. *AKU-tallene gir slik sett ingen støtte til at avviket i vekst mellom kontantlønn per person i LTO og årslønn per heltidsekvivalent i lønnsstatistikken i årene 2005-2007 skyldes økt arbeidstid per person, snarere tvert i mot.* For 2009 er det derimot støtte for at lønnsvekstavviket skyldes endring i arbeidstid per sysselsatt.
- Utvikling i overtidsarbeid* Det er grunn til å se nærmere på om antall utførte timeverk per sysselsatt lønnskaker/faktisk ukentlig arbeidstid per lønnskaker fremkommer klart nok i sysselsettingsstatistikkene og å ettergå kvaliteten på dette tallmaterialet siden gjennomsnittlig utført arbeidstid per lønnskaker er en svært vanskelig størrelse å beregne. Per januar 2011 leverer ikke Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk data til arbeidskraftregnskapet om utvikling i overtidsarbeid. Utvikling i overtidsarbeid er antakelig sterkt korrelert med konjunkturforløpet og ville vært nyttig informasjon ved beregning av arbeidstid per sysselsatt i AR.
- Undervurdering av lønnsveksten i lønnsstatistikken under høykonjunkturen i årene 2005-2008?* Om en legger til grunn at utviklingen i utført arbeidstid for lønnskakere ikke er fanget korrekt opp i AKU, er det *fortsatt grunnlag for å reise spørsmål ved om lønnsstatistikken kan ha undervurdert lønnsveksten noe under høykonjunkturen i årene 2005-2008.*
- Utviklingen i sysselsatte lønnskakere i AKU, med eller uten tillegg for korttidssysselsatte, er gjennomgående forholdsvis lik utviklingen i mottakere av kontantlønn i LTO.
- Konsekvens av eventuell undervurdering av avtalt arbeidstid per lønnskaker og/eller feil utvikling i overtid i AR* Om AR skal ha undervurdert avtalt arbeidstid per lønnskaker, ved omfanget av bijobber per sysselsatt eller jobbandel per sysselsatt, så medfører dette at antall heltidsekvivalente årsverk for lønnskakere er feil. Om utvikling i overtid er feil i AR, så har dette betydning for antall utførte timeverk og lønn per normalårsverk, da overtidslønn inngår i lønn per normalårsverk.
- For hvert av årene i perioden 2005-2007 er veksten i heltidsekvivalente årsverk (lønnskakere) i AR 0,3 prosentpoeng mer enn veksten i sysselsatte lønnskakere. I 2008 og 2009 faller heltidsekvivalente årsverk med 0,2 prosentpoeng i forhold til sysselsatte lønnskakere. *Det betyr at AR har et annet vekstbilde i arbeidstid per sysselsatt enn AKU i årene 2006-2008.*

5. Mer om begrepet årslønn

5.1. Innledning

I henhold til mandatet skal prosjektet avklare begrepet årslønn og hvem brukerne er.

Etter utforming av mandatet, og i forbindelse med hovedrevisjonen 2011, ble det besluttet å endre publiseringer knyttet til årslønn:

- Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk utvidet publiseringen av årslønn (fra 2011).
- Jamfør avsnitt 2.1, publiseres etter gjennomføringen av HR2011 (se boks 1.1) tall for *Årslønnsvekst, påløpt*, etter næring som en del av nasjonalregnskapet.

Utgangspunktet for diskusjonene i prosjektgruppa var at årslønn ikke var ett begrep med kun én definisjon, men at begrepet imidlertid var knyttet til ulike typer statistikker/publiseringer som ikke har hatt helt sammenfallende definisjonsmessige innhold og som var basert på litt ulike populasjoner og beregningsmetoder.

Årslønn er omtalt i tidligere kapitler i denne prosjektrapporten: I avsnitt 2.1 i under omtale av sentrale størrelser i AR, i avsnitt 2.2 ved omtale av kilder til AR (med en mer utfyllende beskrivelse i vedlegget), i kapittel 3 er tall for årslønn fra blant annet lønnsstatistikk sammenlignet med andre kilder og i kapittel 4 gis en oppstilling som viser innholdet i lønnsbegrepet i AR og i ulike kilder til informasjon om lønn. I dette kapitlet gis en kortfattet oppsummering av tidligere og eksisterende publiseringer og beregninger relatert til årslønn, og hva disse inneholder.

Ulike publiseringer relatert til begrepet årslønn fra Statistisk sentralbyrå har t.o.m. 2010 omfattet:

- a) Tall for årslønnsvekst, påløpt, alle lønnstakere, utarbeidet av Seksjon for nasjonalregnskap i samband med publiseringen av AR.
- b) Tall for årslønn for lønnstakere i ulike enkelt næringer, utarbeidet og publisert av Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk i forbindelse med publisering av lønnsstatistikk.

I tillegg har Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk utarbeidet, men ikke publisert, to andre typer årslønnsberegninger med forskjellig populasjon og omfang som er oversendt til henholdsvis

- c) AR (der årslønn inngår som en av flere variable som leveres i egen fil til AR, se kilde *i*) i avsnitt 2.2 og i vedlegget), og
- d) Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU).

Fra og med 2011 er omfang og beregningsmetode for den årslønna som leveres i filen til AR fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk (punkt *c* over) tilsvarende lønnsstatistikkenes egen publisering.

5.2. Kort om nasjonalregnskapets publisering av årslønnsvekst

Definisjon av begrepet *Årslønnsvekst, påløpt*, som publiseres som en del av nasjonalregnskapet etter gjennomføringen av HR2011 (se boks 1.1), er gjengitt i avsnitt 2.2.

Jamfør avsnitt 2.1 er begrepet *årslønn* i utgangspunktet ikke en nasjonalregnskapsstørrelse, siden begrepet ikke er definert i rammeverk for nasjonalregnskap, som ENS 1995. Årslønn som begrep har imidlertid lenge blitt benyttet av Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), og av Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk. Seksjon for nasjonalregnskap utledet i noen år en størrelse for årslønnsveksten for alle lønnstakere i AR, med unntak av lønnstakere i primærnæringene, vernepliktige i forsvaret og utenlandske ansatte på norske skip i utenriks sjøfart, som har vært oversendt TBU. Fra og med publiseringen av Utsynet for 2009 (i februar 2010) har Statistisk sentralbyrå også publisert tall for *årslønnsvekst* som en del av den samlede publiseringen av nasjonalregnskapet og konjunkturtendensene (KT). Inntil publiseringen av HR2011, var publiseringen imidlertid begrenset til gjennomsnittet for alle lønnstakere sett under ett.

Årslønn er den lønnsstørrelsen som ulike nasjonale prognosemakere i hovedsak utarbeider prognoser for. Statistisk sentralbyrå, Gruppe for makroøkonomi, har fra 1997 utarbeidet prognoser for denne størrelsen (se boks 2.2 fra Utsynet for 2009, gjengitt nedenfor). Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå er, i tillegg til TBU, derfor en viktig bruker av AR's tall for årslønnsvekst, i tillegg til at det finnes brukere i andre analysemiljøer og blant publikum. *Årslønn* er en lettere tolkbar størrelse enn størrelsen *lønn per normalårsverk*, fordi størrelsen ikke påvirkes av overtid, sykefravær og bevegelige helligdager, og dermed i større grad sammenfaller med lønnsavtaler som det forhandles om på arbeidsplassene.

Økonomisk Utsyn for 2009 (Økonomiske Analyser 1/2011), gir følgende informasjon om overgang til utarbeiding av prognoser for årslønn i en boks (boks 2.2):

”Fra lønn per normalårsverk til årslønn”

Statistisk sentralbyrå har gitt prognoser for veksten i lønn per normalårsverk siden 1997. Før dette ga vi prognoser for lønn per timeverk. Sett fra et konjunktursynspunkt er det i mange sammenhenger ønskelig å betrakte lønnsveksten med et lønnsbegrep som i stor grad gjenspeiler det som det forhandles om i lønnsoppgjørene og på arbeidsplassene. Siden en stor andel av arbeidstakerne har fastlønnsavtaler, påvirkes for eksempel lønn per timeverk av endringer i antall bevegelige helligdager. Det var en viktig årsak til at vi gikk bort fra dette lønnsbegrepet i prognosene i 1997. Nå endrer vi igjen lønnsbegrepet i prognosene – fra lønn per normalårsverk til årslønn. Med denne endringen påvirkes ikke lenger lønnsprognosene våre av antatte endringer i overtid og sykefravær. ”

5.3. Beregning av årslønn ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk

5.3.1. Årslønn som utarbeides i samband med lønnsstatistikken

Den årlige lønnsstatistikken blir utarbeidet i henhold til forordning gitt av Eurostat, og bygger på utvalgsundersøkelser innenfor alle næringsområder i privat sektor, med unntak av primærnæringene. I offentlig sektor⁴¹ bygger statistikken på registerinformasjon. Det er *månedslønn* som er hovedbegrepet i statistikken og det foreligger ingen forordninger eller andre føringer som styrer hvordan årslønn skal beregnes. Se vedlegget, kilde *h*, for mer informasjon om lønnsstatistikken, og for en oversikt og forklaring av lønnsbegrepene i lønnsstatistikken.

⁴¹ Se fotnote 42.

Begrepet årslønn som benyttes i tilknytning til publisering av lønnsstatistikk tar utgangspunkt i begrepene avtalt månedslønn, uregelmessige tillegg og bonuser, som defineres i tilknytning til publisering av årlig lønnsstatistikk.

Gruppen av brukere av lønnsstatistikken generelt, og av beregnede årslønnsstørrelser spesielt, er vid og omfatter blant annet parter i arbeidslivet (ved forhandlinger om lønn), politikere, media og enkeltmennesker som vil sjekke sin egen avtalte lønn opp mot gjennomsnittet for den næringen de jobber i, etc.

5.3.2. Kort om nye årslønnsberegninger basert på årlig lønnsstatistikk, fra 2011

I løpet av høsten 2010 bestemte Statistisk sentralbyrå at årslønnsberegningene basert på den årlige lønnsstatistikken skulle utvides: Fra og med 2010-årgangen av lønnsstatistikken skulle det for første gang utarbeides og publiseres en årslønn for *alle ansatte*. Det har ikke tidligere blitt publisert en samlet årslønn som skal dekke alle ansatte i alle næringshovedområder basert på lønnsstatistikken. Måten å beregne årslønna ble også endret noe, ved å ta inn informasjon fra 4. kvartal før årslønna beregnes. De nye beregningene er dokumentert i et eget notat (*Bye, Smogeli og Lunde, 2010*).

Kort oppsummert, har vi at beregningsmodellen tar utgangspunkt i følgende:

- Kombinasjon av informasjon fra årlig og kvartalsvis lønnsstatistikk (alle 4 kvartal gjeldende år)
 - der årlig lønnsstatistikk bestemmer nivå, og
 - kvartalsvis lønnsindeks gir ”profilen” på lønnsutviklingen i løpet av året.
 - Avtalt lønn – lønnsindeksen gir profilen mellom to kjente punkt, og
 - uregelmessige tillegg/bonus – gis som en flat størrelse hver måned.
- Beregningsmodellen konstruerer en månedslønn for hver måned i året, og
- summen av disse gir oss en beregnet årslønn.

Ved beregningen av årslønn for alle ansatte tas det utgangspunkt i årslønn for hvert område. Hver nærings relative betydning av den samlede årslønna bestemmes av samlet sysselsetting, målt ved antall heltidsekvivalenter, i næringen. Sysselsettingsinformasjonen hentes fra Bedrifts- og foretaksregisteret, og er et gjennomsnitt over året, og kombineres med informasjon om heltidsandeler for hver næring fra lønnsstatistikken. Heltidsekvivalenter benyttes i vekten for å reflektere at det er ulik andel deltidsansatte i de ulike næringene.

5.3.3. Publiserte tall fra lønnsstatistikken t.o.m. 2010

Årslønnsberegningene, basert på populasjonen til den årlige lønnsstatistikken, har til og med 2010 hatt følgende avgrensninger:

- Heltidsansatte
- Privat sektor⁴²
- Etter omlegging til ny næringsstandard i 2009 er det beregnet årslønn etter ny næringsstandard SN2007 (*Statistisk sentralbyrå, 2007*) kun for årganger f.o.m. 2009.
- Til og med 2010 ble det ikke beregnet en samlet årslønn for alle lønsmottakere (alle næringer), slik det gjøres for månedslønn. Årslønn ble kun beregnet for enkelt næringer separat.

Se en kort oppsummering av beregningsopplegget i vedlegget, i avsnitt for kilde *i*.

5.3.4. Årslønnsberegninger til AR (t.o.m. 2010)

Årslønnsberegningene som er utarbeidet for bruk i AR, har skilt seg fra publisert årslønn på følgende punkt:

- Det er beregnet årslønn per heltidsekivalent for alle ansatte, ikke bare heltidsansatte
- Offentlig sektor⁴³ har vært inkludert.

Beregningen av årslønn som er levert til AR, er dokumentert i vedlegget, ved omtale av kilde *i*

Denne beregnede årslønnen har ikke blitt publisert, men benyttet som kilde til beregning av ulike lønnsvariable i AR.

5.3.5. Årslønnsberegninger til TBU

Årslønnsberegninger til TBU gjøres på oppdrag og er etter instruks fra oppdragsgiver. Beregningene som foretas av seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk, gjøres ved bruk av årlig lønnsstatistikk, samt informasjon om resultater fra lønnsoppgjørene. Informasjon fra kvartalsvis lønnsstatistikk benyttes ikke. Lønns- og lønnsstatistikken blir som regel fordelt i en årslønnsberegning på en eller flere tidspunkter på et år. Fordelingen på tidspunkt er bestemt av oppdragsgiver. Begrunnelsen for fordelingen er knyttet til kunnskap oppdragsgiver mener å ha om når lønnen blir endret i foretakene, dvs. virkningstidspunkt av sentrale og lokale lønnsforhandlinger.

På følgende områder har årslønn blitt beregnet på oppdrag for TBU:

- HSH-medlemmer i varehandel

⁴² Begrepene privat og offentlig sektor i lønnsstatistikken er noe upresise. "Offentlig sektor" i lønnsstatistikken omfatter statistikken for statlig (inklusive helseforetakene) og kommunalt ansatte (inklusive skoleverket), mens "privat sektor" omfatter alt annet. Dette er ikke knyttet til offisiell sektorkoding av foretakene i BOF, men mer en praktisk inndeling for lønnsstatistikken del. Omfanget av enheter som inngår i offentlig sektor i lønnsstatistikken er da ikke nødvendigvis sammenfallende med enheter som i BoF er kodet som henholdsvis sektoren *offentlig forvaltning* eller *offentlig sektor* (som omfatter offentlige eide finansielle og ikke-finansielle foretak i tillegg til sektoren offentlig forvaltning).

Bakgrunnen for inndelingen i lønnsstatistikken er at KS i alle år har innhentet lønnsstatistikken for kommunalt ansatte, mens statistikken for staten er hentet fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (som FAD er registereier for). Det er også en egen statistikk for helseforetakene. For mer informasjon av inndelingen i lønnsstatistikken, se for eksempel <http://www.ssb.no/lonnansatt/tab-2010-06-01-01.html>. Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk har som mål å presentere all lønnsstatistikk etter *nærings*, men grunnet mangler i bedriftsinndeling i PAI-registeret har dette ikke vært mulig tidligere. I publiseringen av alle ansatte i 2010, ble det for første gang presentert en tabell med tall fra både offentlig og privat "sektor" etter næring: <http://www.ssb.no/lonnansatt/tab-2010-06-01-02.html>.

⁴³ Se fotnote 42.

- Finansnæringen med unntak av Norges Bank
- FA-medlemmer i finans
- Helseforetakene

Disse tallstørrelsene har ikke blitt publisert av Statistisk sentralbyrå, men kun via TBU, og har blitt benyttet først og fremst av partene i arbeidslivet ved forhandlinger om lønn.

5.4. Kort om årslønn, månedslønn og datolønn:

Den årlige lønnsstatistikken er en punktstatistikk per dato, som måler ”temperaturen” på månedslønna for en næring, en yrkesgruppe, utdanningsgruppe eller lignende på et gitt tidspunkt hvert år. Målsettingen med å beregne en årslønn er å fange opp *utviklingen* i månedslønn over et helt kalenderår.

Den enkleste formen for årslønnsberegning man kan tanke seg er å multiplisere månedslønn med 12. Dette kan kalles årslønn per dato, eller datolønn, altså lønn for et år dersom lønna er lik alle 12 måneder. Denne årslønna vil dermed ha samme egenskaper og endringstakt som månedslønna fra ett år til ett annet.

Til forskjell fra årslønn per dato, vil metoden som har vært benyttet for beregning av årslønn basert på den årlige lønnsstatistikken ta hensyn til at populasjonen endrer sammensetning i løpet av året og at det skjer en endring av lønna, som regel en økning for en større eller mindre del av de ansatte. I og med at avtalt månedslønn måles i september eller oktober, vil flere reguleringer av lønn normalt sett ha blitt gjennomført før den tid. Derved forklares den konsekvente egenskapen at årslønn per dato vil være høyere enn beregnet årslønn.

Årslønn gir til forskjell fra månedslønn en bedre mulighet til å forstå en lengre tidshorisont, og ikke minst kan den relateres til et regnskapsår. Fordelen er også at det lar seg gjøre å måle hvor mye lønnsveksten som er kommet i løpet av ett år vil påvirke årslønnsveksten påfølgende år. Dette betegnes gjerne som *overheng*.

5.5. Oppsummerende kommentarer knyttet til definisjoner av årslønn

Slik det fremgår fra tidligere avsnitt i dette kapitlet, har vi ikke én årslønnsberegning i Statistisk sentralbyrå, men ulike beregninger: Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk utarbeider og publiserer årslønn i samband med publisering av lønnsstatistikk. Disse beregningene ble utvidet til å omfatte alle lønnstakere i 2011. I tillegg utarbeides årslønnsberegninger for ulike områder (tariffområder) for TBU. Dessuten publiserer nasjonalregnskapet årlige årslønnsvekst, påløpt, og fra og med november 2011, både for alle lønnstakere og fordel på næringsnivå (18 hovednæringer).

Først og fremst skiller årslønnsberegningene som Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk gjør på oppdrag for TBU seg klart fra de øvrige årslønnsberegningene ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk ved at omfanget er klart mer begrenset enn beregningene basert på lønnsstatistikken.

Når det gjelder distinksjonen i forhold til begrepet *årslønn* som publiseres som en del av den årlige lønnsstatistikken og *årslønnsvekst, påløpt*, som beregnes til AR, er det viktig å peke på at nasjonalregnskap og lønnsstatistikk er bygget på ulike EU-forordninger og har ulike formål.

En forskjell er omfanget, der beregningene til AR for eksempel også dekker utlendinger som jobber på norske skip, mens dette ikke er dekket i lønnsstatistikken. Ulik periodisering kan også slå ut, og dette er da årsaken til størrelsen som nå publiseres i samband med nasjonalregnskapet er benevnt *påløpt*.

Se for øvrig tabelloppstillingen i kapittel 4, tabell 4.2 - 4.4, som gir en oversikt over forskjeller i henholdsvis lønnsbegreper, periodisering og populasjon mellom ulike statistikker.

6. Prosjektgruppens forslag til endringer

6.1. Igangsatte/gjennomførte endringer

Følgende endringer, som er besluttet og der arbeidet med omlegging allerede er gjennomført eller i gang, vil kunne påvirke enten kvaliteten på data når endringen er gjennomført, og/eller setter føringer for rammebetingelsene i forhold til ressurser etc så lenge arbeidet pågår:

- Utarbeidingen og publiseringen av årslønn for alle ansatte
- Hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet i 2011 (HR2011), der også en ny variabel årslønnsvekst er innført
- EDAG-prosjektet
- Igangsatt forbedringstiltak angående overtid i AKU

Utarbeiding og publisering av årslønn for alle ansatte ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk er omtalt i avsnitt 5.3.

HR2011 er først og fremst knyttet til innføring av ny næringsstandard SN2007 (se boks 1.1). Som en del av arbeidet knyttet til HR2011, er det tekniske beregningsopplegget (datasystemene) for utarbeiding av AR-tall også gjennomgått. Hovedgangen i beregningsopplegget i AR er ikke endret, men det tekniske beregningsopplegget er forenklet og skal gjøre det lettere å kontrollere og vurdere beregningsresultatene. Dette *kan*, forhåpentligvis, lede til økt kvalitet på AR-tallene.

I tillegg er begrepet *årslønnsvekst, påløpt*, som tidligere nevnt, nå innarbeidet i systemet, og utgjør en integrert del av AR. Seksjon for nasjonalregnskap publiserer fra om med november 2011 påløpt årslønnsvekst fordelt på næring. Samtidig utgår publisering av vekst i lønn per normalårsverk.

I prosjektet EDAG⁴⁴, som er planlagt satt i drift i 2014, er det et hovedmål at arbeidsgiver gir en samlet felles oppgave i forbindelse med avlønning til Altinn som dekker innbefattede etatenes behov på dette området. Dette vil på sikt kunne gi bedre sammenheng mellom lønn og sysselsetting (lønnstakere), slik at noe av dagens konsistensproblemer⁴⁵ vil kunne forsvinne. Det er også mulig at, når driften av EDAG har kommet i gang, kan frigi ressurser i forhold til innhenting og kontroll av lønns- og sysselsettingsdata.

Etter omleggingen av AKU i 2006 stilles det spørsmål om overtid i AKU hvert kvartal, mens overtid tidligere kun ble kartlagt i 2. kvartal. Overtid i AKU er ikke publisert etter 2005, grunnet brudd i forbindelse med omleggingen. Hele spørresekvensen om arbeidstid ble lagt om⁴⁶, og gradvis faset inn i 2006. Overtidstimer blir også kartlagt ved indirekte intervju etter omleggingen, men det er fortsatt noe innslag av partielt frafall på overtidsspørsmålene. Seksjon for statistiske metoder og standarder arbeider f.o.m. 2011 i nært samarbeid med Seksjon for arbeids-

⁴⁴ EDAG - Elektronisk Dialog med ArbeidsGiver er et samarbeidsprosjekt mellom Skattedirektoratet, NAV, Brønnøysundregistrene og Statistisk sentralbyrå om å utvikle et system for samordnet innsamling av data fra arbeidsgivere om ansettelse, lønn og skatt, jmfør Interne dokumenter 38/2010 (http://www.byranettet.ssb.no/Filer/38-2010_web.pdf)

⁴⁵ Det er bl.a. ulike populasjoner i Aa-registret og LTO.

⁴⁶ Tidligere ble det først spurt om avtalt (eventuelt vanlig) arbeidstid, deretter om faktisk arbeidstid i referanseuka, for så å kartlegge fravær og overtid. I det nye skjemaet kommer spørsmålene om fravær og overtid før spørsmålet om hvor mange timer man arbeidet i referanseuka. Formålet var å bedre kvaliteten på data for faktisk arbeidstid (utførte timeverk) og for fravær i deler av uka, noe erfaringer fra andre land tyder på.

markedsstatistikk med å lage et ferdig produksjonssystem for overtid i AKU, der opplegg for imputering for manglende observasjoner for overtid og overtidsstimer, både betalt og ubetalt inngår.

Forslag til endringer i publiseringssyklus:

Lønnsstatistikken har mange ulike publiseringer, men det foreligger sterke brukerkrav om at statistikken skal publiseres så tidlig som mulig. I tillegg er det slik at statistikken for de ulike næringene utarbeides og sammenstilles separat for hver næring. Det er derfor ikke så mye å ”tjene på” å samle flere publiseringer av ulike næringer. Jmfør omtale i kapittel ble det dessuten bestemt at beregningsopplegg og publiseringssyklus for den årlige lønnsstatistikken skulle endres fra og med 2011.

Prosjektgruppen har derfor ikke funnet det formålstjenelig å komme med forslag til endringer utover de endringene som allerede har blitt besluttet og er iverksatt.

6.2. Prosjektgruppens forslag til videre arbeid

6.2.1. Overordnede tiltak

- Sysselsettingsstatistikk som belyser arbeidstid per sysselsatt (grunnlag for opptjening av lønn) bør gjennomgås og om mulig styrkes. Det bør også vurderes om selve formidlingen fra Seksjon for nasjonalregnskap kan forbedres i utarbeidelsen av de foreløpige regnskapene. Sysselsatte årsverk (lønnstakerjobber) er selve grunnlaget for opptjening av lønn. Denne er summen av heltids og deltidslønnstakerjobber, der deltidslønnstakerjobber er omregnet til heltidsjobber ved bruk av jobbandeler. Det kan være hensiktsmessig at Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk til det løpende arbeidet med AR overleverer næringsvise data for gjennomsnittlig jobbandel i hovedjobber (en heltidsjobb er synonymt med 100 prosent jobbandel) fordelt på næring og status, andel bijobber per hovedjobb, i tillegg til faktisk og avtalt ukentlig arbeidstid per sysselsatt, sykefraværsrate og overtidsrate. Dette vil kunne gi Seksjon for nasjonalregnskap et bedre grunnlag for å utarbeide årsverk og få mer tak på utviklingen i avtalt og faktisk arbeidstid per sysselsatt i regnskapene, og dermed grunnlag for opptjening av lønn i lønnstakerjobber.
- Utviklingen i overtid er antakelig sterkt korrelert med konjunkturutviklingen og sentral for utviklingen i lønnssum. Det vil være hensiktsmessig at Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk gjenopptar produksjon av slik AKU-statistikk.
- AR bør gjennomgå rutiner for beregning av forholdet mellom antall sysselsatte lønnstakere og antall årsverk for lønnsjobber basert på de foreliggende data-grunnlaget. Noe er allerede gjort i samband med gjennomføringen av HR2011, men det gjenstår noe arbeid i forhold til løpende kvartalsvise AR-tall.
- Lønnsstatistikken bør på sikt innføre system for mer systematisk sammenligning av lønnstatistikken mot LTO, med formål å kvalitetssikre begge statistikkene. En kobling mellom lønnsstatistikken og LTO foretas også i dag, der hensikten med koblingen er kontroll av variable i lønnstatistikken og overføring av tallgrunnlag til AR for variable som ikke dekkes av lønnsstatistikken, jmfør omtale i vedlegg, kilde *i*. Så det som etterspørres utover dette kan kanskje beskrives som en dokumentert vurdering av sammenligningen av tall fra disse kildene, der denne vurderingen blir foretatt på årlig basis og videreformidlet til Seksjon for nasjonalregnskap.

Nedenfor gjengis noen forslag til mer spesifiserte enkelttiltak, der forslagene, bortsett fra de to første, er tiltak som kan gjennomføres på litt lengre sikt:

6.2.2. Endringsforslag kildedata angående sysselsatte på korttidsopphold

Når det gjelder vekstanslaget for lønnstakere på korttidsopphold i Norge⁴⁷ bør det undersøkes om det er mulig å skille bedre mellom sysselsatte i norske og utenlandske bedrifter, slik at vi ikke får med lønnstakere i utenlandske bedrifter. I AR skal sysselsatte i utenlandske bedrifter regnes som *tjenesteytere*, og kjøp av tjenester fra utenlandske bedrifter som import av tjenester.

Dette kan trolig gjøres ved å både se på landbakgrunnen til eieren av foretaket i tillegg til landbakgrunnen til alle ansatte. Dersom hverken eier eller ansatte har norsk bakgrunn, men fra ett annet land, er det en god indikasjon for at det er snakk om en ”utenlandsk” bedrift, i alle fall første året det er registrert i enhetsregisteret. Mer informasjon i kapittel 4 i Rapporter 2010/15.

Noen andre forslag:

- Se på maskinelle endringer: hvor mye av veksten blant personer med D-nummer fra år t til t+1 skyldes maskinell rapportering (=bedre kvalitet) og hvor mye skyldes manuell rapportering?
- Se på inn- og utvandring fra befolkningsstatistikk etter statsborgerskap – hvordan svinger dette sammenlignet med personer med D-nummer?

6.2.3. Forbedring av trygdefinansiert langtidssykefravær

AR mottar tall for tapte dagsverk i kvartalet grunnet legemeldt sykefravær med varighet over 16 dager *i kvartalet*. Tallene var i utgangspunktet ikke egnet til å summere for å få årstall, fordi langt flere fravær kan være over 16 dager når kvartalsgrensene tas vekk.⁴⁸

Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk kan levere tall for tapte dagsverk i statistikk-kvartalet grunnet legemeldt sykefravær med varighet over 16 dager uavhengig om 16-dagersperioden er innenfor eller utenfor statistikkkvartalet. Dette forbedringspunktet er også fulgt opp i 2011, i samband med leveranser av data til HR2011.

6.2.4. Endre bruk av begrep i lønnsstatistikken

Endre begrepene vi benytter i lønnsstatistikken for ”privat” og ”offentlig sektor”, for å tydeliggjøre at det ikke er sektorkoder som benyttes for å skille privat og offentlig, men mer hvor datamaterialet kommer fra.

6.3. Forslag til endringer på lengre sikt

6.3.1. Koordinert inn/utfasing av næringsendringer/feil

Næringsendringene gjennom året tas inn løpende i kvartalsvis arbeidstakerstatistikk⁴⁹. Dette burde imidlertid ideelt sett vært koordinert med andre seksjoner og statistikker slik at Seksjon for nasjonalregnskap får næringsendringene faset inn på samme måte fra alle kildene. Det samme gjelder også oppretting av næringskoder som har vært feil. Ved evt. revidert kvartalsvis arbeidstakerstatistikk grunnet koordinert inn/utfasing av næringsendringer/feil vil det også være gunstig å

⁴⁷ Se omtale av kilde b i avsnitt 2.2.2.

⁴⁸ På den annen side kommer egenmeldt fravær rett i forkant av et legemeldt fravær til fratrukk når det gjelder trygdefinansiering. Det betyr at legemeldt fravær mindre enn 16 dager i kan være trygdefinansiert. I og med at vi ikke har egenmeldte fraværet på individnivå eller dateringer på dette fraværet, får vi ikke regnet ut det trygdefinansierte fraværet korrekt.

⁴⁹ Det er næring slik den fremkommer i siste tilgjengelige situasjonsuttak fra BoF en måned etter kvartalets utløp som anvendes i kvartalsvis arbeidstakerstatistikk.

anvende siste tilgjengelige uttak fra Aa-registeret for å få med flere endringsmeldinger, selv om all tallrevisjon vil være resurskrevende.

6.3.2. Bedre løpende informasjon om selvstendige næringsdrivende

I prosjektet EDAG⁵⁰, som er planlagt satt i drift i 2014, er et hovedmål at arbeidsgiver gir en samlet felles oppgave i forbindelse med avlønning til Altinn som dekker innbefattede etatenes behov på dette området. Dette vil på sikt kunne gi bedre sammenheng mellom lønn og sysselsetting (lønnstakere), slik at noe av dagens konsistensproblemer⁵¹ vil kunne forsvinne. En gruppe sysselsatte i AR som ikke blir berørt av EDAG er selvstendig næringsdrivende, der kvaliteten på foreløpige kvartalsvise tall ikke er spesielt god. AKU er eneste kilde til informasjon som benyttes. Sett i lys av det, kan også fokus på selvstendig næringsdrivende være en retning å gå. Å vurdere alternative registerkilder med høy frekvens evt. i kombinasjon med ligningsregisteret eller selvangivelsesregisteret er en løs ide. En registerstatistikk over (trolig) selvstendige næringsdrivende, kvartalsvis eller månedlig, kan også på sikt, innarbeides i leveransene til strukturstatistikkene og registerfilen⁵² som benyttes i estimeringen i AKU, slik at AKU blir en enda bedre konjunkturstatistikk for AR.

6.3.3. Innarbeiding av tallstørrelser for begrepet "nasjonal sysselsetting" i AR

Jamfør avsnitt 2.1 oppfyller ikke AR rapporteringspliktene til Eurostat per i dag, når det gjelder tallstørrelser for størrelsen nasjonal sysselsetting. Eurostat krever for øvrig at også tall for arbeidsledighet og yrkesaktiv befolkning. Ved rapportering av disse tallstørrelsene til Eurostat benyttes tall fra AKU. Disse tallstørrelsene er imidlertid ikke nødvendigvis konsistente med de øvrige tallstørrelsene i AR. I fremtiden bør man se på hvordan rapporteringsforpliktelsene til Eurostat kan oppfylles fullt ut. Som en del av hovedrevisjonen 2011 blir imidlertid tiden for knapp, så en slik eventuell utvidelse foreslås i så fall forskjøvet til neste hovedrevisjon (2014).

6.3.4. Kvartalsvis arbeidstakerstatistikk for bedriftene som rapporterer maskinelt via lønnskjøringene

Seksjon for nasjonalregnskap ønsker kvartalsvis registerbasert arbeidstakerstatistikk også fordelt etter om bedriftene rapporterer maskinelt til Aa-registeret via lønnskjøringene. Enheter som rapporterer maskinelt via lønnskjøringene vil resultere i statistikk som bedre fanger opp konjunkturforløpet kvartalsvis, for eksempel innen for bygg og anlegg der det er mange små enheter uten maskinell rapportering.

⁵⁰ EDAG - Elektronisk Dialog med ArbeidsGiver er et samarbeidsprosjekt mellom Skattedirektoratet, NAV, Brønnøysundregistrene og Statistisk sentralbyrå om å utvikle et system for samordnet innsamling av data fra arbeidsgivere om ansettelser, lønn og skatt, jamfør Interne dokumenter 38/2010 (http://www.byranettet.ssb.no/Filer/38-2010_web.pdf)

⁵¹ Det er bl.a. ulike populasjoner i Aa-registeret og LTO.

⁵² I registerfilen som anvendes i dagens estimeringsmetode i AKU er ligningsregisteret 2 år før statistikkåret koblet til. fra gitt i Se kapittelet om AKU.

Referanser

- Aukrust, Inge, Aurdal, Per Svein, Bråthen, Magne, Køber, Tonje (2010): *Registerbasert sysselsettingsstatistikk. Dokumentasjon*, Notater 8/2010, Statistisk sentralbyrå.
- Berge, Christoffer: *Sysselsatte på korttidsopphold i Norge. 4. kvartal 2008*, Rapporter 2010/15, Statistisk sentralbyrå.
- Berge, Christoffer: *Sysselsatte på korttidsopphold i Norge. 4. kvartal 2007*, Rapporter 2009/30, Statistisk sentralbyrå.
- Beyrer, Svetlana, Bråthen, Remy, Kristoffersen, Sigrun og Tyholt, Inger Lise (2009): *Lønnsstatistikk 2009. Etablering av populasjon og utvalg. Dokumentasjonsnotat*, Interne dokumenter 2009/20, Statistisk sentralbyrå.
<http://www.byranettet.ssb.no/publikasjoner/1257849320.47>
- Bye, Torstein, Smogli, Per Ove, og Lunde, Harald (2011): *Lønnsstatistikk og årslønn. Dokumentasjon av beregningsopplegg for årslønn*, Notater 12/2011, Statistisk sentralbyrå.
- Bø, Tor Petter og Håland, Inger (2002): *Dokumentasjon av arbeidskraftundersøkelsen (AKU): Korrigert versjon*, Notater 2002/24, Statistisk sentralbyrå.
- Dysvik, Erlend (2010): *Dokumentasjon av beregningene for næringen eiendomsdrift i nasjonalregnskapet for året 2007*, Notat 2010/43, Statistisk sentralbyrå.
- Evensen, Trude Nygård, red (2006): *Oljenæringen – dokumentasjon av kilder, beregninger mv. (SKA-prosjekt). Rapport fra prosjektgruppen*, Notater 2006/8, Statistisk sentralbyrå.
- Evensen, Trude (red), Dysvik, Erlend, Kalko, Jacob og Thomassen, Arild (2010): *Nærmere studie av eiendomsdrift i nasjonalregnskapet. Kvalitetsprosjekt*, Notater 44/2010, Statistisk sentralbyrå.
- Halvorsen, Tore (30 June 2006): *Norwegian National Accounts and Balance of Payments. Technical Implementation Report to EUROSTAT*. Theme: 40 Improved implementation of ESA95. Agreement number - 40100.2005.001-2005.360, Statistics Norway.
- Gimming, Kristian, Halvorsen, Tore og Skoglund, Tor og Sørensen, Knut (2011): *Reviderte nasjonalregnskapstall 1970-2010*, Økonomiske Analyser 6/2011, Statistisk sentralbyrå.
<http://www.ssb.no/emner/08/05/10/oa/201106/skoglund.pdf>
- Grini, Knut Håkon (2003): *Lønnsstatistikk privat sektor 1997-2001 Dokumentasjon av utvalg og beregning av vekter*, Notater 2003/74, Statistisk sentralbyrå
- Grini, Knut Håkon (2007): *Quality Report on the Norwegian Structure of Earnings Survey 2002*, Reports 2007/14, Statistics Norway.
- Halvorsen, Tore, Simpson, Liv Hobbelstad og Skoglund, Tor (2011): *Nasjonalregnskapets historie i Norge*. Fra fri forskning til lovregulert statistikk, Sosiale og økonomiske studier 112, Statistisk sentralbyrå.
- Hansen, Stein og Skoglund, Tor (1997): *Beregning av sysselsetting og lønn i nasjonalregnskapet*. Notater 97/21, Statistisk sentralbyrå.

- Hansen, Stein og Skoglund, Tor (1997): *Sammenligning av data for sysselsetting og lønn fra ulike kilder*, Notater 97/53, Statistisk sentralbyrå.
- Lien, Håvard Hungnes (2008): *Lønnsstatistikk for ansatte i industri 2008. Klargjøring og analyse*. Notater 2009/55, Statistisk sentralbyrå
- Lien, Håvard Hungnes, Beyer, Svetlana, Lunde, Harald (2009): *Quality Report on the Norwegian Structure of Earnings Survey 2006*, Reports 2009/20, Statistics Norway.
- Skartveit, Jon (2006): *Strukturstatistikk for olje- og gassvirksomhet. Dokumentasjon av prinsipper, metoder, beregninger og rutiner*. Notater 2006/76, Statistisk sentralbyrå.
- Skoglund, Tor (2001): *Employment in the Norwegian National Accounts*, Documents 2001/9, Statistics Norway.
- Skoglund, Tor (2006): *Nye beregninger av sysselsetting og lønn i nasjonalregnskapet*, Økonomiske analyser 6/2006, Statistisk sentralbyrå.
- Skoglund, Tor og Todsens, Steinar (2007): *Begreper og beregninger i nytt arbeidskraftregnskap*, Notater 2007/6, Statistisk sentralbyrå.
- Solheim, Leiv (2001): *Kvartalsvis lønnsindeks – definisjon av parametere, beregning av parametere og overvåking av kvaliteten*, Notater 2001/53, Statistisk sentralbyrå
http://www.ssb.no/emner/00/90/notat_200153/notat_200153.pdf
- Statistisk sentralbyrå (2003): *Arbeidskraftundersøkelsen 2001*, NOS C 748
http://www.ssb.no/nos_aku/nos_c748/nos_c748.pdf
- Statistisk sentralbyrå (2007): *Standard for næringsgruppering 2007*. NOS D 383
- Statistisk sentralbyrå (2007): *Forbedringer i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)*, Artikkel publisert på Statistisk sentralbyrås hjemmeside
<http://www.ssb.no/aku/arkiv/art-2007-02-07-02.html>
- Statistisk sentralbyrå (2010): *Arbeidskraftundersøkelsen. Om statistikken*
<http://www.ssb.no/aku/om.html>
- Statistisk sentralbyrå (2010): *Sykefravær, egen og legemeldt. Om statistikken*
<http://www.ssb.no/sykefratot/om.html>
- Statistisk sentralbyrå (2010): *Sysselsetting, hovedtall (registerbasert). Om statistikken*
<http://www.ssb.no/regsys/om.html>
- Todsens, Steinar (2010): *Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2011*. Økonomiske analyser 6/2010, Statistisk sentralbyrå.
- Villund, Ole (2006): *Evalueringsrapport av omkodningen fra stillingskode til yrkeskode i Statens sentrale tjenestemannsregister (SST). Korrigert 24.1.2006*, Notater 2006/3, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/06/90/notat_200603/notat_200603.pdf
- Walle, Mari Aasgaard, Areklett, Sunniva Vang, Mæland, Ståle, Dahle, Anne Berit, Meggison, Trine, Høgset, Trine (2006): *Oljenæringen – dokumentasjon av kilder, beregninger mv. (SKA-prosjekt). Vedlegg til prosjektrapport*. Notater 2006/9, Statistisk sentralbyrå.

Mer om kildene i AR

a. Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), kvartalsvis og årlig

a.1. Bakgrunn og omfang

De kvartalsvise arbeidskraftundersøkelsene⁵³ har vært gjennomført siden 1972. Populasjonen er bosatte personer i aldersgruppen 15-74 år. Før 2006 var nedre aldersgrense⁵⁴ 16 år. AKU skal i første rekke klassifisere personene ut fra arbeidsstyrkestatus, dvs. som sysselsatt, arbeidsledig eller utenfor arbeidsstyrken i undersøkelsesuka. Definisjonene bygger på anbefalinger fra Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO).

En lang rekke variable inngår i materialet, foruten de demografiske nevnes her næring, viktigste biarbeidsforhold⁵⁵, undersysselsetting og *direkte kartlegging* av avtalt og utført arbeidstid, overtid og fravær. Årstall beregnes som uveid gjennomsnitt av kvartalstallene.

Undersøkelsen omfatter ikke sysselsatte i Norge som pendler inn fra utlandet, eller sysselsatte i Norge med opphold i landet på mindre enn et halvt år.

Bosatte i alle landets kommuner inngår i trekkegrunnet, og stratifisering foretas på fylkesnivå. På grunnlag av adresseregisteret trekkes det tilfeldig ut et antall familieenheter bestående av til sammen 24 000 personer (per kvartal) i den aktuelle aldersgruppa. Utvalgsprosenten og dekningsgraden var 0,67 i 2009. Hvert familiemedlem i denne alderen intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en nærmere spesifisert referanseuke. Intervjuobjektene deltar i alt 8 ganger i løpet av 8 påfølgende kvartaler fra og med 1996.

Utvalget av familier fordeles slik at alle årets uker blir kartlagt. Slike referanseuker, fra mandag til søndag, blir ikke delt for å følge kalenderens månedsinndeling eksakt og avgrensningen av kvartal og år i AKU følger dermed heller ikke kalenderen eksakt.⁵⁶

a.2. Estimeringsmetoden i AKU

De absolutte tallene fra AKU blir presentert i form av estimerte totaltall for hele befolkningen i alderen 15 – 74 år. Estimeringen bygger på at hver person i utvalget representerer flere personer. Oppblåsningsfaktoren varierer, men har et gjennomsnitt på om lag 170 for kvartalstall. Beregningene justeres ved hjelp av demografiske data og registeropplysninger om tilknytningen til arbeidsmarkedet (etterstratifisering). Denne etterstratifiseringen gjøres i flere trinn:

- først justeres det etter befolkningstallet i hvert fylke

⁵³ AKU har siden 1988 vært en representativ månedlig utvalgsundersøkelse, og siden 1996 er alle årets uker kartlagt.

⁵⁴ Fra og med 2006 er alder definert som fylte år på referansetidspunktet for undersøkelsen, mens alder før 2006 ble beregnet som fylte år ved utgangen av året.

⁵⁵ Det vil si at AKU gir en konsistent behandling av sysselsatte personer og jobber.

⁵⁶ Dette påvirker spesielt utførte ukeverk/timeverk gjennom avvikende plassering av påsken og nyttårsfridagene, samt romjulsdagene og dagene i slutten av juni og begynnelsen av juli med høyt (ferie)fravær.

- deretter etter 12 aldersgrupper, kjønn og registersysseletting⁵⁷ i næringshovedgruppene primær, sekundær og tertiær, samt ikke-registersysseletting (de eldste og de yngste deles kun i sysselsatt/ikke-sysseletting).
- til slutt finjustering (kalibrering) av marginene etter fylke, 12 aldersgrupper, kjønn og registersysseletting (sysselsatt/ikke-sysseletting)

a.2. Definisjoner av begreper i AKU

Sysseletting *Sysseletting* er personer i alderen 15-74 år som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuka, og personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Personer som er inne til førstegangs militær- eller siviltjeneste, regnes som sysseletting. Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysseletting, til forskjell fra personer på andre typer tiltak (kvalifiseringstiltak), hvor det bare utbetales en kursstønad e.l. Ufrivillig permitterte, med varighet på inntil 3 måneder, blir ikke regnet som arbeidsledige i AKU⁵⁸, men som sysseletting (midlertidig fraværende).

Utførte timeverk/faktisk arbeidstid *Utførte timeverk/faktisk arbeidstid* omfatter alle timeverk utført i inntektsgivende arbeid, inklusive overtid eller ekstrarbeid og eksklusive fravær pga. ferie, sykdom, permisjon, arbeidskonflikt m.v.

Yrkesstatus De sysseletting grupperes etter om de er *ansatte/lønnstakere, selvstendig næringsdrivende* eller familiemedlemmer uten fast avtalt lønn.

a.3. Feilkilder og usikkerhet

Spørsmål om yrkesstatus blir (f.o.m. 2006) stilt til alle sysseletting, der det i stor grad er opp til den enkelte sysseletting å klassifisere seg som ansatt, eller som selvstendig næringsdrivende. Før omleggingen i 2006 ble sysseletting i AS og i offentlig virksomhet uten videre regnet som å være ansatt, uten at de ble spurt direkte om dette. Innføringen av nytt spørreskjema i 2006 ga en markant økning i tallet på selvstendige som ikke var reell. Økningen skulle i stedet gjenspeile seg i tallet på ansatte. I tallgrunlaget til AR har det blitt laget tabeller der en del selvstendig næringsdrivende er omkodet til lønnstakere dersom de er ansatt i egen virksomhet i følge NAV Aa-registeret, slik at tallene før og etter 2006 er sammenlignbare. Offisielle publiserte AKU-tall er ikke omkodet slik, og har derfor en litt annen fordeling på yrkesstatus.

Feil i datafangsten medførte at 15-åringene ikke ble intervjuet i 1. og 2. kvartal 2008. Sysselsettingstallet ble om lag 6 000 for høyt i 1. kvartal og 12 000 for høyt i 2. kvartal 2008. Dette slår ut i aldersgruppa 15-19 år og dermed også totalen 15-74 år⁵⁹. Feilen påvirker også utførte time/ukeverk.

Alle utvalgsundersøkelser er beheftet med en viss usikkerhet. Tabellene til AR er fordelt på 2-siffer SN2002-næring. Relativt standardavvik vil generelt være høyere for mindre delgrupper enn for totalen.

Mer utfyllende dokumentasjon av AKU finnes i Om statistikken på Statistisk sentralbyrås webside: www.ssb.no/aku/om.html, i tillegg til publikasjonene:

- Arbeidskraftundersøkelsen 2001 (NOS C748)
- Notater 2002/24 Dokumentasjon av arbeidskraftundersøkelsen

⁵⁷ Registersysseletting innebærer at det undersøkes om personen er sysseletting ifølge registerdata, som et ledd i justeringen av vektene.

⁵⁸ Gjelder fra omleggingen i 2006.

⁵⁹ Utslaget på sysselsettingstallet totalt sett ligger innenfor den statistiske usikkerheten som gjelder for AKU.

b. Sysselsatte på korttidsopphold i Norge, årlig registerstatistikk per november

Formålet med statistikken er å fange opp sysselsatte på korttidsopphold i Norge, det vil si personer mellom 15 og 74 år som forventes å oppholde seg *mindre* enn seks måneder i Norge. Disse står registrert som "ikke-bosatte" i Det sentrale folkeregisteret (DSF). I praksis omfatter statistikken individuelle lønnstakere i norske bedrifter, utstasjonerte lønnstakere fra utenlandske bedrifter med oppdrag i Norge og utleide lønnstakere fra et bemanningsbyrå, når disse oppholder seg kun kort tid i Norge. Andre grupper på korttidsopphold som arbeider i Norge, er personer som er bosatt i våre naboland, som daglig eller ukentlig pendler over grensen for å arbeide, og utenlandske bosatte med arbeid på kontinentalsokkelen eller på norske skip i utenriksfart. Statistikken omfatter foreløpig ikke sjøfolk som er bosatt utenfor EØS-land. En spesiell gruppe korttidstilsatte er asylsøkere som er i arbeid, men som ikke har fått oppholdstillatelse.

Personer som kommer fra land utenfor Norden og som forventes å oppholde seg i minst seks måneder i landet, skal registreres som "bosatt" i Det sentrale folkeregisteret. Personer som oppholder seg i Norge i en periode på under seks måneder, eller som ikke bor i Norge i det hele tatt, men reiser daglig inn i landet for å arbeide, skal registreres som "ikke-bosatt".

Statistikken er basert på informasjon fra NAV Aa-registeret, Lønns- og trekkoppgaverregisteret, registre over personer/arbeidsforhold fra Sentralskattekontoret for utenlandssaker og Enhetsregisteret.

b.2. Meldeplikt til NAV Aa-registeret

Til Aa-registeret skal alle arbeidsgivere melde arbeidsforhold med minst fire timers gjennomsnittlig arbeidstid per uke. Det er i utgangspunktet meldeplikt for alle arbeidsgivere som får arbeid utført i Norge og generelt alle der hvor det betales ut lønn som det skal betales arbeidsgiveravgift for, uavhengig av om arbeidsgiveren er "norsk" eller om arbeidsgiveren er registrert bosatt. Både de som kommer som individuelle arbeidstakere og tjenesteytere vil derfor være meldepliktige til Aa-registeret.

Det er noen unntak fra meldeplikten til Aa-registeret; Arbeidsforhold med en varighet på mindre enn seks dager skal ikke meldes. Det er heller ikke meldeplikt for selvstendig næringsdrivende, styremedlemmer, frilansere og vernepliktige, samt for trailersjåfører, bussjåfører, og andre som utfører transportoppdrag i Norge for utenlandsk arbeidsgiver. Det er også unntak i meldeplikten for arbeidstakere som skal rapporteres til Sentralskattekontoret for utenlandssaker etter ligningsloven § 6-10.

b.3. Rapporteringsplikt til Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU)

Norske og utenlandske næringsdrivende og offentlige organ skal gi Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU) opplysninger om arbeidstakere ved oppdrag på sted for bygge- og monteringsvirksomhet, den norske kontinentalsokkelen eller på sted som står under oppdragsgivers kontroll i Norge. Opplysninger skal gis når oppdragstaker er et selskap hjemmehørende i utlandet eller en person er bosatt i utlandet. Rapporteringsplikten omfatter også eventuelle underoppdrag.

Oppdragsgiver plikter å gi opplysninger om arbeidstakere som er ansatt hos utenlandsk oppdragstaker og som benyttes til å utføre oppdraget. Utenlandske oppdragstakere plikter å gi opplysninger om egne arbeidstakere som benyttes i oppdraget. Det er laget en rutine for ukentlig overføring av data fra Sentralskattekontoret for utenlandssaker til Statistisk sentralbyrå. I tillegg mottar Statistisk sentralbyrå et totaluttak per kvartal. Foreløpig er det kvartalsfilene som er brukt i statistikkproduksjonen med data for personer på korttidsopphold.

b.4. Kontroll ved SFU-registeret

Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU) sender en til to ganger i året en liste med ikke avsluttede arbeidsforhold til alle oppdragstakere, der de blir spurt om å ajourføre listen. Denne listen sendes også til utlandet. Når det gjelder utmelding av registrene ved opphør av arbeidsforholdet i Norge, finnes sikre indikasjoner på at det er en god del mangler. Mange arbeidsforhold med startdatoer langt tilbake i tid, står fremdeles som aktive. For de fleste rimer dette dårlig med at de forventes å oppholde seg kort tid i Norge. Det er derfor valgt å kreve at det skal foreligge en lønns- og trekkoppgave på personen for det aktuelle året, før lønnstakerforholdet inkluderes. Imidlertid gjelder dette kravet kun arbeidsforhold med en startdato som er *før* statistikkåret. I en del tilfeller er ikke problemet manglende utmelding av registrene, men manglende innsending av lønn- og trekkoppgaver.

Den publiserte statistikken inkluderer, som nevnt, kun personer som ikke er registrert bosatt. Personer som er ikke-bosatt, vil kunne være bosatt året etter. Da vil i stedet personene telle med i den ordinære registerbaserte sysselsettingsstatistikken. Det publiseres også årlige tall for sysselsetting blant innvandrere. Denne statistikken baserer seg på den ordinære sysselsettingsstatistikken, og omfatter kun personer som er registrert bosatt.

b.5. Mer informasjon

For mer generell informasjon se *Om statistikken* (<http://www.ssb.no/kortsys/om.html>)

Mer informasjon om kvaliteten på denne statistikken finnes i *Berge (2009)*, kapittel 2.3.

I *Berge (2010)*, kapittel 4, analyseres egenskapene ved norske og utenlandske bedrifter som har sysselsatte på korttidsopphold.

b.6. Sysselsatte på korttidsopphold – kvartalsvise anslag på veksten fra samme kvartal året før

Dette er upubliserte anslag som Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk utarbeider og oversender til Seksjon for nasjonalregnskap for bruk ved utvikling av foreløpige AR-tall.

Anslagene er basert på ny informasjon om antall personer registrert med D-nummer i NAV Aa-register, personer med D-nummer eller fødselsnummer som kun var registrert i SFU-registeret, antall som var registrert som utvandret og som jobber i Norge i 4. kvartal året før, samt personer med D-nummer som kun stod registrert i Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO-registeret) 4. kvartal de siste to årene, samt de publiserte tallene for 4. kvartal de siste to årene.

Følgende forutsetninger er lagt til grunn for vekstanslagene:

- i. Når tall fra Aa-registeret stilles opp mot sammenlignbare tall fra LTO-registeret fjernes en del (eldre) arbeidsforhold. Antar at like mange arbeidsforhold fjernes som i 4. kvartal året før (evt. to år før om ikke ett år før er tilgjengelig)⁶⁰.
- ii. For personer som *kun* står registrert som lønnstaker hos SFU 4. kvartal året før antas samme prosentvise vekst fra 4. kvartal året før⁶¹ til gjeldende kvartal, som blant personer med D-nr. i Aa-registeret i samme periode⁶².
- iii. For personer som er registrert *utvandret* ifølge DSF pr. 4. kvartal året før antas det også samme prosentvise vekst som beskrevet i punkt ii.

⁶⁰ Andelen arbeidstakere som ble fjernet pga. manglende lønn i LTO-registeret i 4. kv. 2008 og 2009 var hhv. 15% og 19%.

⁶¹ Evt. To år før om ikke ett år før er tilgjengelig.

⁶² 1 prosent når 8-ukers uttaket benyttes fra 4. kv. 2009 til 3. kv. 2010

- iv. For personer som kun stod registrert med lønn i LTO-registeret i 4. kvartal året før antas det også samme prosentvise vekst som beskrevet i punkt ii og iii.

Forutsetning iv. er ny fra og med anslagene for 2. kvartal 2008 og 2009. I juni 2010 ble det publisert reviderte tall for 4. kvartal 2008, der personer med D-nummer som kun stod i LTO-registeret også var tatt med i statistikkgrunnlaget (lønnsgrænse på 200 000). Dette ga 3 117 flere personer 4. kvartal 2008 og 3 987 flere personer i 4. kvartal 2009. Forutsetning ii. og iii. var nye f.o.m. anslagene for 1. kvartal 2009 og 2010.

Forhold som vil påvirke tallene:

- Manglende utmelding fra Aa-registeret. Til en viss grad justerer vi for dette.
- Innføring av ID-kort. Bedrifter som tidligere har drevet "svart" har nå meldt ansatte inn i Aa-registeret. Undersøkelser vi har gjort antyder at innføringen av ordningen med ID-kort har hatt betydning, og fører til økt innmelding til Aa-registeret. Dette hadde trolig størst betydning for veksten fra 2008 – 2009.
- Forsinkelse i meldingsgangen til Aa-registeret. I anslaget over benyttes 4- og 8-ukers uttak. 16-ukers uttak er ikke tilgjengelig for løpende statistikkproduksjon av kvartalstall.
- Antagelsen om at antall personer som kun står registrert hos SFU endrer tilsvarende som i Aa-registeret er meget usikker. Det er ikke usannsynlig at det er korrekt å anta en større nedgang hos SFU i en konjunkturedgang. Utenlandske oppdragstakere skal i hovedsak meldes til SFU, mens utlendinger i norske bedrifter skal meldes til Aa-registeret. Konjunkturedgangen i bygg og anlegg sektoren i 2008 og 2009 kan ha ført til at norske bedrifter kutter utenlandske oppdragstakere, som kommer med sin utenlandske bedrift på oppdrag til Norge, før de kutter egne ansatte⁶³.

I tillegg er manglende innmelding til Aa-registeret og SFU-registrene et problem. Vi har ikke anslag på hvor mange personer vi mangler.

c. Registerbasert sysselsettingsstatistikk, årlige tall per november

c.1. Bakgrunn og omfang

Definisjonen på sysselsetting i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken skal så langt som mulig følge anbefalingene fra den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO. Begrepet sysselsetting omfatter personer som har utført arbeid av minst én times varighet i referanseuken, eller var midlertidig fraværende fra slikt arbeid. Dette gir samme totalnivå på antall sysselsatte i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken som i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) per 4. kvartal totalt sett, fordelt på lønnstakere og selvstendige.

Den registerbaserte sysselsettingsstatistikken gir opptellinger per den tredje uka i november. Statistikken omfatter registrerte bosatte personer i alderen 15 – 74 år. Fra 2006 ble nedre aldersgrense for å bli regnet som sysselsatt senket fra 16 til 15 år⁶⁴, i tråd med internasjonale anbefalinger. Samtidig ble aldersdefinisjonen endret fra alder ved utgangen av året til alder ved utgangen av referanseuka. Familiearbeidere er ikke med i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken grunnet manglende datakilder.

⁶³ For eksempel er det en nedgang på 20 prosent fra 4. kv. 08 til 09 i antall som kun er registrert hos SFU, mens det i samme periode var en økning på 6 prosent blant de som kun var innmeldt i Aa-registeret.

⁶⁴ Inkludering av 15-åringene ga 10 000 flere sysselsatte i 4. kvartal 2005, som det også er laget nye sammenlignbare tall for.

For å kunne gi et totaltall for sysselsettingen med samme omfang som definisjonen kombineres data fra flere ulike registre: NAV Aa-registeret er hovedkilden til data om lønnstakere, men lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO) utgjør et viktig supplement ved at det fanger opp lønnstakerforhold som ikke er meldepliktige til Aa-registeret. Begge registre har arbeidsforhold (jobber) som enhet. Selv-angivelsesregisteret er hovedkilden til opplysninger om selvstendig næringsdrivende, men registeret fra året før⁶⁵ benyttes grunnet lang produksjonstid. Personer registrert i verneplikts- eller siviltjenesteregisteret i aktiv tjeneste på referansetidspunktet klassifiseres alle som lønnstakere. Enhetsregisteret og Bedrifts- og foretaksregisteret gir opplysninger om bedriftene. I tillegg nyttes supplerende data fra en rekke andre kilder: Arena-registeret, som gir data om registrerte arbeidsledige hos NAV og personer på arbeidsmarkedstiltak, registre over ansatte i stat i kommune, lønnsstatistikk for ansatte i privat sektor, sykefraværsregisteret, mv. Det er bygget opp et system i Statistisk sentralbyrå for en samlet utnytting av de ulike kildene som omfatter moduler for konsistensbehandling mellom ulike datakilder, valg av viktigste arbeidsforhold⁶⁶ i referanseuken og klassifisering som sysselsatt.

For mer informasjon anbefales [Notat 2010/08](#), eller Om statistikken: www.ssb.no/regsys/om.html.

c.2. Spesialtilpasset fil til bruk i endelig AR til hovedrevisjonen i november 2011

Til bruk i AR leverer Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk i dag tall for sysselsatte personer etter kjønn, lønnstaker/selvstendig, institusjonelle sektorgrupper og 5-siffer næring.

I tillegg får AR nå også tall over *antall jobber⁶⁷ og tilhørende gjennomsnittlig avtalt arbeidstid⁶⁸*. Tallene tar utgangspunkt i den såkalte grunnfilen for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken og er fordelt på:

- jobbandel(hel/deltid),
- jobbstatus(bijobb/hovedjobb),
- yrkesmessig status (lønnstakerjobb/selvstendigjobb),
- kjønn til person, næring og sektor.

⁶⁵ Som følge av denne tidsforskyvningen kan personer dermed feilaktig bli klassifisert som sysselsatte, hvis de avsluttet virksomheten det foregående året.

⁶⁶ Opplysninger om personenes jobb- og bedriftsrelaterte kjennemerker gjelder det viktigste arbeidsforholdet.

⁶⁷ Statistikken har lagt begrensninger på hvilke sysselsatte som kan ha biarbeidsforhold, og antall biarbeidsforhold. Sysselsatte klassifisert som lønnstakere basert på informasjon fra Aa-registeret koblet med LTO tillates å ha biarbeidsforhold, det samme gjør sysselsatte klassifisert som selvstendig næringsdrivende. Samlet ukentlig arbeidstid for hoved- og biarbeidsforhold for en person kan ikke overstige 60 timer. For lønnstakernes hovedarbeidsforhold benyttes informasjonen om arbeidstid oppgitt i antall timer fra Aa-registeret. Potensielle biarbeidsforhold som lønnstakere plukkes kun fra koblede Aa/LTO-forhold som er aktive i referanseuken. Antall biarbeidsforhold som selvstendig begrenses ut fra nivået i AKU, og kandidatene med høyest næringsinntekt plukkes ut til AKU nivået nås.

⁶⁸ Avtalt arbeidstid er imputert for de som ikke har eksakt arbeidstid fra Aa-registeret. Dellønnsprosent (stillingsandel) anvendes kun for lønnstakere fra SST og PAI som vi ikke finner i Aa-registeret. For restgruppen av lønnstakere konstrueres kjennemerket ved hjelp av størrelsen på kontantlønn og varigheten av lønnsforholdet. Fra Aa/LTO-forhold, finner vi en sammenheng mellom lønn og arbeidstid, som overføres til lønnstakerne med kun LTO-informasjon. Arbeidstid for selvstendigforholdene er beregnet på bakgrunn av størrelsen av næringsinntekt og opplysninger fra AKU fordelt på kjønn, 2-delt næring og hel/deltid.

d Kvartalsvis registerbasert arbeidstakerstatistikk til foreløpig AR

d.1 Bakgrunn og omfang

Kvartalsvis registerbasert arbeidstakerstatistikk til foreløpig AR er opptellinger av viktigste arbeidsforhold i referanseuka fra NAV Aa-registeret⁶⁹ mot slutten av midterste måneden i kvartalet. Aa-registeret er i forkant konsistensbehandlet mot helt ledige og personer på kvalifiseringstiltak i Arena-registeret til NAV fra samme måned, i tillegg til at gamle arbeidstakerforhold som ikke fikk tilkoblet lønn fra LTO-registeret to år tidligere også er silt ut.

Opptellinger gjøres for populasjonen bosatte, og ikke-bosatte med d-nummer, i alderen 15 – 74 år i alt, der alder er målt ved utgangen av referanseuka. Tilsvarende opptellinger gjøres også for populasjonen bosatte 15-74 år i AKU. Sammenlignet med AKU 4. kvartal 2008 og 2009, gir denne statistikken hhv. 191 000 og 167 000 færre lønnstakere. Imidlertid legges mest vekt på det prosentvise endringer gjennom året ved beregning av foreløpige tall i AR.

Aa-registeret⁷⁰ definerer en arbeidstaker som enhver som arbeider i annens tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse. Arbeidsforhold med minst fire timers gjennomsnittlig arbeidstid pr. uke skal registreres. Det er videre et kriterium at arbeidsforholdet skal vare i mer enn seks dager. Personer med midlertidig fravær på mer enn 14 dager skal med unntak av for ferie, arbeidstidsordning og sykefravær⁷¹, meldes ut av registeret.

Erfaring viser at det er en viss forsinkelse i meldingsgangen av inntaks- og opphørmeldinger til NAV Aa-registeret. Av denne grunn blir uttaket fra Aa-registeret foretatt ca. 8 uker etter referanseuken.

Opptellingene av viktigste⁷² arbeidsforhold i Kvartalsvis registerbasert arbeidstakerstatistikk er fordelt på 5-siffer SN2002-næring kryssklassifisert med sektorgrupper. Inntil nasjonalregnskapet gjennomførte hovedrevisjonen 2011, med innføring av ny næringsstandard SN2007, ble næringsfordelte⁷³ tall fom. 1. kvartal 2009 omregnet fra SN2007 til SN2002, pr. sektorgruppe, med Statistisk sentralbyrås offisielle omregningsmatrise⁷⁴ basert på bedriftenes 5-siffer næringskode (for alle sektorer samlet). Data som ble nyttet ved utarbeiding av foreløpige tall i AR ble laget tilbake til 1. kvartal 1997. Bedriftenes endring av næring gjennom året tas inn i den løpende i statistikken, slik at næring (og sektor) fremkommer i siste tilgjengelige situasjonsuttak fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF) en måned etter kvartalets utløp.

NAV har fram til 2005 gjennomført en årlig totalkontroll av Aa-registeret for arbeidsgivere med manuell innrapportering. De fikk tilsendt lister over alle personer de har stående innmeldt med aktivt arbeidsforhold. Fra og med 2005 ble

⁶⁹ Tidligere arbeidstaker/arbeidsgiver-registeret.

⁷⁰ Aa-registeret er knyttet til administreringen av sykelønnsordningen for lønnstakere. Alle arbeidsgivere er pliktige til å melde seg inn i Arbeidsgiverdelen av registeret, som i praksis vil si Enhetsregisteret. Bedriftene er også pliktige å sende meldinger til registeret når ansatte begynner og slutter, endrer arbeidstid eller yrke i foretaket. Disse meldingene skal sendes innen utløpet av den påfølgende uken etter arbeidsforholdets start/opphevelse. Ved elektronisk melding til NAV Aa-registeret, skal dette gjøres etter hver lønnskjøring, minst én gang i måneden.

⁷¹ Opphørmelding skal sendes når arbeidstakeren har vært sammenhengende sykmeldt i 12 måneder.

⁷² Som viktigste arbeidsforhold i referanseuka regnes det arbeidsforholdet med lengst forventet ukentlig arbeidstid, og hvis flere har samme arbeidstid velges det med siste startdato.

⁷³ Bedrifter innenfor hovedkontorvirksomhet (SN2007-næring=70.100) er for 1. kvartal 2009 omkodet ved at disse enhetenes næring for 2. kvartal 2009 er brukt.

⁷⁴ Prosentfordelingene er laget ut ifra sysselsettingsvariabelen på omregningsmatrisen.

totalkontrollen sendt til arbeidsgivere der man hadde indikasjoner på feil/mangler i meldingsgangen. For arbeidsgivere med såkalt maskinell meldingsgang, produseres inn- og utmeldinger til Aa-registeret automatisk fra lønns- og personalsystemet, og man antar at dette sikrer kvaliteten på registreringer.

d.2 Kvartalsvis arbeidsmarkedsstatistikk før 2009

Den nye kvartalsvise arbeidstakerstatistikken startet opp i 2009, og ga tall tilbake til 1. kvartal 2007.

Tidligere leverte Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk en kvartalsvis registerstatistikk til AR som grovt kan skisseres ved at en tok utgangspunkt i antallet arbeidstakere fra Aa-registeret og avstemte disse mot totalt antall lønnstakere fra AKU ved proporsjonal justering⁷⁵ for alle næringer. Før man kom fram til de endelige tallene ble dataene sammenlignet med data fra NAVs arbeidssøkerregister, ARENA⁷⁶ for å fjerne arbeidstakere som registrert som helt ledige eller som går på kvalifiseringstiltak⁷⁷. Videre ble dataene koplet mot personregisteret, for eliminere arbeidstakere som ikke var registrert bosatt i Norge. Det ble dessuten gjennomført maskinelle og manuelle kontroller av arbeidsgiverdelen i registeret. Kvartalstallene i denne tidlige registerbaserte arbeidsmarkedsstatistikken er uvektede gjennomsnitt av opptellinger ved en referansedato i hver av månedene i kvartalet.

d.3 Om kvaliteten på NAV Aa-registeret

Generelt var veksten i antall arbeidstakere for svak i på slutten av 2007 og inn i 2008, mens den senere har blitt litt for sterk.

- Et av lønns- og personalsystemene som brukes for maskinell innberetning til Aa-registeret, mistet sin godkjenning høsten 2007 og ble først godkjent igjen i april/mai 2008. For aktuelle arbeidsgivere betydde dette at de har blitt liggende med sine ansatte fra ca. oktober/november 2007 (men noen kan ha blitt meldt inn/ut gjennom andre kanaler). Et stort oljeselskap, som skulle implementere en organisasjonsendring da dette skjedde, ”mistet” rundt 2 500 ansatte, og har vært registrert uten disse fram til sommeren 2008. For andre berørte arbeidsgivere har trolig utslaget vært mindre. Det har ført til for lav 12-månedersvekst fra november 2007 til mai (2. kvartal) 2008, og tilsvarende for høy vekst etter dette og fram til mai 2009.
- Årskontrollen av Aa-registeret i 2008 ble gjennomført kjappere i 2008, slik at den vanlige overvekten av opphørmeldinger kom inn noe tidligere.
- Det ble innført krav om ID-kort på bygge- og anleggsplasser i 2008. ID-kort utstedes på grunnlag av Aa-registeret. Dette førte trolig til rapportering av flere arbeidstakere. Noe av dette har vært reelt, dvs. at flere arbeidsgivere er nøye med å være à jour med (inn)meldingene til Aa-registeret hele tiden. I hovedsak vil det gjelde små arbeidsgivere. Store arbeidsgivere har nok i større grad maskinell rapportering hvor lønnskjøringer hver måned styrer inn- og utmeldinger.
- Enkelte vikarbyråer har vært dårlig til å rapportere til Aa-registeret over flere år. Et stort vikarbyrå som lenge lå med for lavt tall på ansatte, meldte inn 20 000

⁷⁵ Siden Seksjon 930 kun ser på endringstall og ikke nivået for denne datakilden, droppes oppblåsningen av tallene mot totaltallet for lønnstakere fra AKU i den nye kvartalsvise arbeidstakerstatistikken. Bakgrunnen er at unødvendig utvalgsusikkerhet trekkes inn ved å inkludere AKU.

⁷⁶ Tidligere Aetat sitt SOFA-søker-register. Registeret omfatter nå alle registrerte arbeidssøkere i Norge, dvs. helt arbeidsledige, personer på ordinære arbeidsmarkedtstiltak, yrkeshemmede i tiltak og i kartleggings- og ventefase, samt delvis sysselsatte.

⁷⁷ I konsistensbehandlingen tok en utgangspunkt i start- og stoppdatoer i Aa-reg. og SOFA.

ansatte⁷⁸ vinteren 2008 ved en manuell rutine, som ikke sikrer at alle faktisk hadde vært på jobb på aktuelt tidspunkt.

d.4 Annen bruk av kvartalsvis arbeidsmarkedsstatistikk og kvartalsvise AR-tall

EU-kommisjonen/Eurostat har utarbeidet en rådeordning om korttidsstatistikk for produksjon av konjunkturstatistikk for medlemslandene i EU og EØS-området. Forordningen omfatter regler og anbefalinger angående måneds- og kvartalsstatistikk for en rekke størrelser, blant annet sysselsetting, timeverk, lønn og omsetning. Statistisk sentralbyrå har lagt opp til at kvartalsvise tall fra AR skal utnyttes i beregningene for å bidra til å sikre best konsistens både i forhold til andre størrelser og innbyrdes.

Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk mottar kvartalsvise AR-tall for sysselsatte og utførte timeverk fordelt på næringer⁷⁹, både ujustert og sesongjustert, i tillegg til virkedagsjusterte utførte timeverk.

De kvartalsvise AR-tallene brytes ned til 5-siffer NACE Rev. 1 næring ved hjelp av kvartalsvis arbeidstakerstatistikk og omregnes til NACE Rev. 2 ved hjelp av Statistisk sentralbyrås offisielle omregningsmatriser, før tallene aggregeres til de mer aggregerte næringsgruppene som EUROSTAT krever.

e. Lønns- og trekkoppgaverregisteret (LTO), informasjon om sysselsetting

Se kilde *k*.

f. Sykefravær, egen- og legemeldt

f.1. Bakgrunn og omfang

Statistikken over sykefravær, egen- og legemeldt, skal belyse utviklingen i sykefraværet totalt sett og fordelt på næring, yrke, og ulike personlige kjennemerker ved de sykmeldte. Dette skal blant annet danne grunnlag for å utvikle og evaluere tiltak mot sykefravær.

Statistikken baserer seg på et register over alle sykmeldinger utfylt av leger (Sykmeldingsregisteret) og en utvalgsundersøkelse om egenmeldt fravær. Statistikken omfatter *ikke* selvstendige næringsdrivende eller vernepliktige, samt fravær grunnet barns sykdom eller omsorgs- og fødselspermisjoner. Personer på aktiv sykmelding vil være inkludert i statistikken.

Populasjonen for registertellingen av legemeldt sykefravær er alle arbeidstakere 16-69 år bosatt i Norge og registrert i NAV Aa-registeret med et aktivt arbeidstakerforhold i referanseperioden.

Populasjonen for utvalgsundersøkelsen om egenmeldt fravær er alle bedrifter med virksomhet i Norge med noen få unntak. Grunnet problemer med å skaffe til veie pålitelig informasjon om egenmeldt sykefravær er bedrifter fra følgende næringer holdt utenfor utvalgsundersøkelsen: Lønnet husarbeid, internasjonale organisasjoner, investeringsselskap, olje-/gassutvinning, sjøtransport og avløserlag i jordbruket.

⁷⁸ Det kan ha vært hele "vikarlista" i forbindelse med innføringen av ID-kort kravet på bygge- og anleggsplasser i 2008.

⁷⁹ På det næringsnivået som benyttes i det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR), og dermed også for foreløpige AR-tall.

f.2. Legemeldt sykefravær

Sykefraværsregisteret er hovedkilden til informasjon om legemeldt sykefravær. Sykefraværsregisteret er basert på trygdekontorenes registreringer av Sykmeldingsattest 1A i sykepengerutinen. Disse registreringene skal omfatte alt legemeldt fravær på grunn av egen sykdom. Sykefraværsregisteret kobles sammen med NAV Aa-registeret, som gir informasjon om de arbeidsforholdene de sykmeldte er sykmeldt fra. For personer som har flere arbeidsforhold, regner vi med at sykmeldingen(e) gjelder alle arbeidsforholdene.

Statistisk sentralbyrå kontrollerer både sykmeldings- og Aa-registeret opp mot registeret over arbeidsledige og personer på arbeidsmarkedstiltak registrert ved NAV-kontorene. I statistikken har vi av kvalitetshensyn satt et tak på hvor mange arbeidstakerforhold vi tillater at en person kan være registrert med samtidig.

f.3. Egenmeldt sykefravær

Statistikken over egenmeldt sykefravær baserer seg på data rapportert fra et utvalg bedrifter. Tallene er fordelt på kjønn. Et tilfeldig utvalg av nærmere 10 000 aktive bedrifter trekkes fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF). Bedriftene stratifiseres etter næring og størrelse. Etter størrelse deles populasjonen inn i 5 grupper avhengig av antall ansatte i bedriften. Etter næring er trekkpopulasjonen hovedsakelig stratifisert etter 2-siffer SN2007 næring. For at ingen av næringsstrataene skal bli for små har vi slått sammen enkelte 2-siffer næringer. Dette sikrer god representasjon i alle næringer og blant store og små bedrifter. Systematisk trekking sikrer en relativt god geografisk spredning av bedriftene i utvalget. Alle bedrifter innenfor samme nærings- og størrelsesstratum har samme sannsynlighet for å bli trukket ut. Trekk sannsynligheten øker fra størrelsesstratum til størrelsesstratum, slik at ingen små bedrifter (færre enn 4 ansatte) skal trekkes ut, mens alle store bedrifter blir trukket ut (flere enn ca. 150 ansatte). På denne måten dekker undersøkelsen rundt 36 prosent av alle ansatte, mens vi sender ut skjema til rundt 5,5 prosent av bedriftene. En gang pr. år ruller vi deler av utvalget, slik at noen bedrifter som har vært med tas ut, mens nye bedrifter trekkes inn. Næringsstandarden SN2007 har medført endringer bl.a. i stratuminndelingen i utvalgstrekkningen f.o.m. 2009. Det er oppgaveplikt på undersøkelsen, og tvangsmulkt ilegges.

Estimeringen av det egenmeldte sykefraværet bygger på at hver bedrift i utvalget regnes å representere flere bedrifter, slik at det kan foretas beregninger av alle ansatte (fordelt på menn og kvinner) i hele populasjonen av bedrifter. I estimeringen benytter vi registerinformasjon om antall ansatte og næring for hver bedrift i hele populasjonen. Siden de minste bedriftene ikke får spørreskjema, gjøres en antakelse om at gjennomsnittlig sykefravær pr. ansatt (for menn og for kvinner) i strataene med de minste og med de nest minste bedriftene er like.

Sykefraværsprosenten måler tapte dagsverk på grunn av egen sykdom i prosent av avtalte dagsverk.

Formel: Sykefraværsprosent = (sykefraværsdagsverk*100) / avtalte dagsverk.

f.4. Begreper i sykefraværsstatistikken

Sykefraværsdagsverk

Sykefraværsdagsverk er definert som antall dagsverk som går tapt som følge av egen- eller legemeldt sykefravær. Dette er sykefraværsdager justert for stillingsandel og uføregrad. Vi har altså at:

Sykefraværsdagsverk = sykefraværsdager X stillingsandel X sykeuføregrad, der stillingsandel kan ha verdier mellom 0 og 1 og sykeuføregrad kan ha verdier mellom 0,2 og 1.

Avtalte dagsverk Avtalte dagsverk = avtalte arbeidsdager⁸⁰ X stillingsandel⁸¹ X feriekorrigeringsfaktor, der stillingsandel og feriekorrigeringsfaktor fra AKU, kan variere mellom 0 og 1.

f.5. Trygdefinansiert langtidsfravær i kvartalet

Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk leverer pr. i dag tapte dagsverk i kvartalet pga. legemeldt sykefravær over 16 dager i kvartalet, etter næring og sektor, og både absolutte tall og i prosent av (feriekorrigererte) avtalte dagsverk.

Mange tilfeller som *ikke* har varighet over 16 dager innenfor kvartalet, kan ha varighet utover 16 dager når en ser flere kvartal under ett. Man kan derfor ikke summere tall fra slike kvartalsvise opptellinger for å få tapte dagsverk i løpet av året pga. legemeldt sykefravær over 16 dager.

Selv om varighetsgrensen på 16 dager ikke hadde vært begrenset til kvartalet, vil en likevel ikke få målt det trygdefinansierte langtidsfraværet presist. Dette skyldes at egenmeldt sykefravær som direkte går over i legemeldte fravær skal telle med i grensen på 16 kalenderdager, som kan gi trygdefinansiering. Dermed vil noe legemeldt fravær med varighet under 16 dager også kunne bli trygdefinansiert.

g. Kvartalsvis lønnsindeks

g.1. Bakgrunn og omfang

Formålet med statistikken er å vise endring i gjennomsnittlig månedslønn og avtalt lønn i løpet av året, innen ulike næringer (enkelte næringer er ikke dekket av statistikken). Lønnsindeksene bygger på innrapporterte lønnsopplysninger for alle heltidsansatte i et representativt utvalg av foretak som er gruppert etter sysselsetting og næring. Det blir innhentet informasjon om blant annet avtalt lønn, bonus, uregelmessige tillegg og arbeidstid til den enkelte ansatte i bedriften.

Innkommene data blir viderekoblet sammen med informasjon fra Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF).

Utvalget til kvartalsstatistikken trekkes blant foretakene som er med i den årlige lønnsstatistikken (se kilde h). Foretak med mindre enn 3-10 sysselsatte, avhengig av næring, er ikke med i utvalget. Hvert år skiftes om lag 25 prosent av de mindre og mellomstore foretakene i utvalget ut med nye. Trekkeenheter er foretak gruppert etter næring, det vil si at foretaket splittes opp dersom det har bedrifter i flere næringer. Det skal fylles ut en oppgave for hver bedrift i foretaket.

Avtalt månedslønn er hovedkomponenten i månedslønna. I tillegg inngår uregelmessige tillegg og bonuser (se definisjon av lønnsstørrelsene i omtale av kilde h) som beregnes som et gjennomsnitt kun for gjeldende kvartal. Dette innebærer at indeksen for gjennomsnittlig månedslønn utsettes for større svingninger mellom kvartalene enn indeksen for avtalt månedslønn.

Indeksene for avtalt månedslønn måler endring i avtalt månedslønn ved utgangen av hvert kvartal, og ikke gjennomsnittet for en periode. Lønnsindeksene tar ikke

⁸⁰ Avtalte arbeidsdager er definert som antall kalenderdager som arbeidstakerforholdet gjelder fratrukket helgedager og generelle fridager på ukedager.

⁸¹ Stillingsandel er her definert som avtalt arbeidstid pr. uke (fra Aa-reg.) dividert på 37,5 timer. Vi legger altså til grunn at en full stilling tilsvarer 37,5 timer avtalt arbeidstid per uke for alle. I Aa-reg. blir avtalt arbeidstid for den enkelte nå rapportert i uketimetall med to desimaler, mens dette før ble delt inn i intervallene heltid (30 timer pr. uke og over), lang deltid (20-29 timer pr. uke) eller kort deltid (4-19 timer pr. uke). Sykefraværstatistikken har ikke begynt å bruke den nøyaktige rapporteringen ennå. For å anslå avtalt arbeidstid eksakt, brukes derfor gjennomsnittet av avtalt arbeidstid fra AKU innenfor gruppene med avtalt arbeidstid 4-19 timer, 20-29 timer og 30 timer eller mer per uke, delt etter kjønn. Disse verdiene knyttes så til tilsvarende arbeidsforhold i Aa-registeret.

hensyn til når forhandlingsresultater ved lønnsoppgjør faktisk gjelder fra, men måler endringen i lønn slik den har kommet til utbetaling på tidspunktet for rapportering til Statistisk sentralbyrå. Resultater fra lønnsoppgjørene kommer gjerne til utbetaling en tid etter at oppgjørene er fullført. Overtidsgodtgjørelser er ikke inkludert i statistikken.

g.2. Feilkilder og usikkerhet

Målefeil kan i hovedsak oppstå ved at oppgavegivere mistolker og innrapporterer feil, mens bearbeidingsfeil kan skje ved bearbeiding av dataene i Statistisk sentralbyrå.

Hovedårsaker til frafall er at foretak ikke lenger har ansatte som følge av at det er opphørt eller er solgt og overdratt til annen eier, har gått konkurs eller er blitt fusjonert i tiden mellom trekking av utvalg og telletidspunkt. Videre er det en liten gruppe som rapporterer så sent at de ikke kommer med i statistikken. I lønnsstatistikken er frafallet av enheter som rapporterer på mellom 2,5 og 5 prosent. Frafall av opplysninger om en flere av de postene som samles inn, kan ofte beregnes logisk ut fra de andre opplysningene som innrapporteres, eventuelt imputeres fra tidligere årganger. Av og til blir observasjoner forkastet på grunnlag av manglende opplysninger og/eller feil verdier på variable.

Feil i registeret, BoF, med hensyn til opplysninger om næring og/eller sysselsetting, kan føre til at bedrifter blir plassert feil i utvalget eller i feil strata. I forhold til utvalgsusikkerhet, er en generell betraktning at resultater blir mer usikre desto færre observasjoner resultatet baserer seg på.

Modellfeil kan oppstå for foretak med få sysselsatte (som derfor holdes utenfor utvalget), dersom forutsetningen om at gjennomsnittlig lønnsnivå for disse er det samme som lønnsnivået i det strata med færrest sysselsatte som er med i utvalget ikke stemmer.

h. Årlig lønnsstatistikk

h.1. Bakgrunn og omfang

Lønnsstatistikk, for alle ansatte innen ulike næringshovedområder er etablert for alle årganger fra og med 1997. Statistikken er basert på årlige undersøkelser av lønn for ulike næringshovedområder. Formålet med statistikken er å gi en oversikt over lønnsnivået og endring i lønn for alle ansatte (lønsmottakere), uavhengig av næringstilknytning og arbeidstid.

Populasjonen omfatter alle foretak i Bedrifts- og foretaksregisteret (BoF), unntatt næringshovedområdene jordbruk og skogbruk, lønnet husarbeid og internasjonale organer og organisasjoner. Hvert foretak omfatter en eller flere bedrifter som grupperes etter næringstilknytning. Opplysningene til lønnsstatistikken hentes inn per bedrift på personnivå.

h.2. Definisjon av begreper i lønnsstatistikken

Lønnsbegrepet i lønnsstatistikken er begrenset til å omfatte kontante godtgjørelser fra arbeidsgiver til arbeidstaker for utført arbeid, mens naturalytelser, forsikringer, trekkfrie utgiftsgodtgjørelser og lignende ikke inngår.

Ved innrapporteringen av lønnsstatistikk fra næringslivet er Statistisk sentralbyrå avhengig av at oppgavegiverne forstår rettledninger og definisjoner av de ulike lønnsartene.

Månedslønn Månedslønn er hovedbegrepet i lønnsstatistikken. Månedslønn omfatter **avtalt månedslønn**, **uregelmessige tillegg** og **bonuser**. Overtidsgodtgjørelser er ikke

medregnet i månedslønna. Månedslønna gjelder enten september eller oktober i tellingsåret.

Utgangspunktet her er data som gjelder de tre nevnte komponenter for det enkelte individ.

<i>Avtalt lønn</i>	<p><i>Avtalt månedslønn</i> er den faste bruttolønna som utbetales for en avtalt mengde arbeid. Mengden arbeid følger av variabelen avtalt arbeidstid per uke. Lønna oppgis som nivået per referansetidspunktet for statistikken. Kvalifikasjonstillegg/kompetansetillegg og andre faste personlige tillegg skal inkluderes i denne lønnsarten.</p> <p>Summen av avtalt månedslønn for tellingstidspunktet, gjennomsnittlig bonus per måned (for siste tolv måneder) og gjennomsnittlig uregelmessige tillegg per måned hittil i år, utgjør månedslønna.</p>
<i>Uregelmessige tillegg</i>	<p><i>Uregelmessige tillegg</i> er som regel tillegg knyttet spesielle arbeidsoppgaver eller arbeidstider, slik som tillegg for ubekvem arbeidstid, utkallingstillegg, skifttillegg, smusstillegg, offshoret tillegg. Uregelmessige tillegg gis som et beregnet gjennomsnitt per måned for perioden 1. januar til tellingstidspunktet.</p>
<i>Bonuser</i>	<p><i>Bonuser</i> omfatter tillegg som ofte <i>ikke</i> er knyttet til bestemte arbeidsoppgaver, og utbetalingene kommer ujevnt med hensyn til perioden de er opptjent i eller gjelder for. Andre eksempler på lønnsarter under denne posten er overskuddsdeling, produksjonstillegg, gratialer og tantieme. Bonuser er et beregnet gjennomsnitt per måned for perioden 1. oktober året før og til tellingstidspunktet. Informasjon om 4. kvartal året før inkluderes for å få med informasjon over en periode på et helt år</p>
<i>Overtidsgodtgjørelse</i>	<p><i>Overtidsgodtgjørelse</i> er ikke inkludert i månedslønn, men det blir gitt tall for overtidsgodtgjørelse ved frigiving av statistikken. Overtidsgodtgjørelse omfatter summen av kontant godtgjørelse for arbeid utført utover avtalt arbeidstid, og som godtgjøres med et tillegg til den avtalte lønnen. Overtidsgodtgjørelse i denne sammenhengen er omregnet til å være et anslag for året. Overtidsgodtgjørelsen samles inn som et akkumulert beløp for perioden 1. januar til tellingstidspunktet, og omregnes til en gjennomsnittlig størrelse for en måned ved frigiving av lønnsstatistikken.</p>
<i>Overtidstimer</i>	<p><i>Overtidstimer</i> i lønnsstatistikken omfatter kun overtidstimer som det er gitt en kontant godtgjørelse for. Hensikten er at det skal være en sammenheng mellom innrapporterte timer og overtidbeløp. I enkelte næringer er det ikke uvanlig at overtidstimer blir godtgjort med både betaling og tid til avspasering. I slike tilfeller rapporteres alle timene og den kontante ytelsen rapporteres under overtidsgodtgjørelse.</p>
<i>Heltid og deltid</i>	<p>Alle ansatte med en avtalt arbeidstid på 33 timer eller mer per uke regnes som <i>heltidsansatte</i>. For ansatte i stat, skoleverk og kommune er heltid definert som alle med dellønnsprosent/stillingsandel på 100 prosent. <i>Deltidsansatte</i> er definert som alle ansatte som har avtalt arbeidstid på mindre enn 33 timer per uke eller en stillingsandel på mindre enn 100.</p>
<i>Avtalt arbeidstid</i>	<p>Avtalt arbeidstid defineres som avtalt arbeidstid per uke, eksklusive spisepauser. Det gjøres ingen fradrag for fravær grunnet ferie, sykdom, permisjon eller lignende. For arbeidstakere som har en varierende arbeidstid fra uke til uke blir det innrapportert gjennomsnittlig arbeidstid per uke for året eller for siste måned.</p>
<i>Heltidsekvivalenter</i>	<p>Ansatte med en arbeidstid på mindre enn 33 timer per uke, eller med stillingsandel på mindre enn 100 prosent, blir definert som deltidsansatte. For å kunne sammenligne lønn mellom hel- og deltidsansatte omregnes lønna til de deltidsansatte til hva den ville vært hvis de jobbet heltid. Dette gjøres ved å benytte forholdet mellom arbeidstiden til hver enkelt deltidsansatt og den gjennomsnittlige</p>

arbeidstiden for heltidsansatte i næringen som omregningsfaktor. Månedslønn per *heltidsekvivalent* for de deltidsansatte kan da slås sammen med månedslønn med de heltidsansatte, slik at man kan beregne en gjennomsnittlig månedsfortjeneste for alle ansatte.

h.3. Usikkerhet

Feilkilder i lønnsstatistikken for alle ansatte er i hovedsak feil og usikkerhet knyttet til lønnsstatistikken for de ulike næringshovedområdene som danner grunnlaget for denne statistikken: Feil i register som brukes til stratifisering og utvalgstrekkning, og målefeil i form av feil utfylling av lønnsarter, arbeidstid eller andre variabler i skjema, samt bearbeidingsfeil i form av for eksempel feil i innlesing eller registrering av innrapporterte opplysninger eller feil og mangler i opplysninger fra andre kilder.

Utvalgsusikkerhet: Lønnsstatistikken er basert på en rekke forskjellige datakilder der de fleste er utvalg. Kun lønnsstatistikken for ansatte i stat, kommune, skoleverk og statlige sykehus tjenester bygger på en totaltelling. Alle utvalgsundersøkelsene vil være beheftet med en viss usikkerhet. Generelt blir resultatene mer usikre jo færre observasjoner de er basert på. Usikkerheten er også avhengig av lønnsbredning og dekningsgraden for forskjellige kjennemerker i populasjonen som utvalget er trukket fra.

Frafall I lønnsstatistikken generelt er frafallet i enheter i utvalget på mellom 2,5 og 5 prosent. Frafall i flere av de postene som samles inn på skjema og brukes i de enkelte lønnsstatistikken kan vanligvis beregnes logisk ut fra de andre opplysningene som er gitt, eventuelt imputeres fra tidligere årganger. Frafall som ikke er tilfeldig fordelt kan gjøre de enkelte utvalg skjeve, noe som *kan* påvirke også den sammenstilte statistikken.

Bearbeidingsfeil og modellfeil Datamaterialet som danner grunnlaget for lønnsstatistikken for alle ansatte er primært bygd opp for å etablere lønnsstatistikk på en rekke adskilte næringshovedområder. Derfor er det en mulighet for bearbeidingsfeil også knyttet til utnyttelsen av datamaterialet fra de enkelte lønnsstatistikken. Videre kan det oppstå målefeil også ved at lønnsdefinisjoner og sammenstillinger av lønnsarter kan være uforenlige mellom de enkelte kildene til statistikken.

Ved sammenveining av statistikken for de ulike næringshovedområdene, kan forutsetningene sammenveiningen bygger på gi kilde til modellfeil. En modellforutsetning er at utvalgene til de respektive lønnsstatistikken faktisk speiler fordelingen av heltids- og deltidsansatte i populasjonen. Sysselsatte lønnstakere ifølge AR benyttes som vektgrunnlag. Om vektene er rimelige kan også diskuteres.

h.4. Mer informasjon

Mer informasjon om lønnsstatistikken er gitt i blant annet *Grini, 2003*. En fullstendig oversikt over etablering av populasjon og utvalg til lønnsstatistikken, og programmene som benyttes til dette er gjengitt i dokumentasjonsnotater for ulike årganger, se *Beyrer, Bråthen, Kristoffersen og Tyholt (2009)* for dokumentasjon av 2009-årgangen.

Den årlige lønnsstatistikken er også populasjon for utvalgstrekkningen til den kvartalsvise lønnsindeksen samtidig som den er referansepunkt for beregningen av indeksene.

Ved omlegging av næringskoder fra og med 2008 (NACE Rev. 2) har det blitt noen endringer innen produktnumrene. Det er tilbakeregnet ny lønnsstatistikk for 2008 og lagd ny lønnsstatistikk for 2009 etter den nye næringsfordelingen.

h.5. Mer om årslønnsberegningene basert på den årlige lønnsstatistikken (t.o.m. 2010)

I dette avsnittet gis en oversikt over opplegget for beregning av årslønn basert på den årlige lønnsstatistikken som har vært benyttet til og med 2010. Beregnet årslønn fra lønnsstatistikken ble publisert løpende, samtidig med månedslønnstallene, næring for næring.

Beregning av årslønn ble basert på følgende informasjonskilder (i prioritert rekkefølge):

1. 2 eller 3 årganger av årlig lønnsstatistikk
2. Kvartalsindeks for avtalt lønn
3. Institusjonell informasjon (informasjon om resultater fra lønnsoppgjøret eller andre forhold som påvirker lønnsnivået i løpet av året årslønn beregnes for)

Beregningen av årslønn tar utgangspunkt i at det utbetales lønn for 12 måneder i året, slik at eventuelle feriepengetillegg ikke er inkludert. Årslønn i en næring er lik summen av avtalt månedslønn for hver måned i løpet av året, pluss summen av gjennomsnittlig bonus og uregelmessige tillegg per måned multiplisert med 12. Med andre ord, vil den avtalte lønna variere over året, mens tillegg og bonus legges på som en som flat størrelse over hele året (lik hver måned). På denne måten er det kun avtalt lønn som vil påvirke lønnsoverhenget. I næringer/områder med kvartalsinformasjon blir utvikling i avtalt lønn over året bestemt av indeksen (som måler avtalt lønn slik det kommer til uttrykk gjennom utbetalt lønn). Dette gjelder alle næringer i privat sektor⁸² eksklusive fiskeoppdratt og finansnæringen. I næringer/områder uten kvartalsinformasjon blir utvikling i avtalt lønn lagt inn punktvis som glidning på ett eller flere punkter i løpet av året. Beregnet årslønn for gjeldende år er foreløpig, inntil ny årgang lønnsstatistikk er etablert. Årsaken til dette ligger i at vi inntil nå ikke har hatt informasjon om 4. kvartal på det tidspunktet årslønna beregnes. Det utarbeides både foreløpige og endelige tall:

Foreløpige tall:

- Gjennomsnittlig utbetalt bonus over perioden for *4. kvartal foregående år fram til og med tellingstidspunktet* benyttes som estimat for bonus 4 kvartal gjeldende år.
- Gjennomsnittlig lønnsvekst iht lønnsindeks 4. kvartal for *to foregående år* benyttes som estimat for utviklingen i avtalt lønn i 4 kvartal gjeldende år.

Endelige tall:

- Bonus for *4. kvartal gjeldende år* benyttes (innhentes år t+1)
- Lønnsvekst iht lønnsindeks 4. kvartal gjeldende år benyttes for utvikling i avtalt lønn for 4 kvartal.

i. Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk – leveranser til AR

i.1. Bakgrunn og omfang

Arbeidet med etablering av datagrunnlag til utarbeiding av endelige og foreløpige årstall i AR i Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk ble startet i 2003 og satt i løpende produksjon fra 2006. Arbeidet har hatt mange bidragsytere og har krevd omfattende ressurser til utarbeiding av metoder, programmer og arbeidsrutiner. Arbeidet er gjennomført i nært samarbeid med Seksjon for nasjonalregnskap, og har blitt tilpasset underveis. Her gis en kortfattet oversikt over materialet som leveres til AR i en egen fil:

⁸² Se fotnote 34.

Tallmaterialet omfatter beregninger av *årslønn*, *årsfortjeneste* og *årsgodtgjørelse* pr næringsområde og kjønn for alle heltidsekvivalente ansatte. Det er tre hovedkilder med data som nyttes, årlig lønnsstatistikk, kvartalsvis lønnsindeks, samt Lønns- og trekkoppgaveregistret (LTO).

Beregningene av årslønn blir gjort på grunnlag av årlig lønnstatistikk og kvartalsindeksen for lønn, i samsvar med metoden som blir benyttet for årslønnsberegninger for hver næring. Merk at f.o.m. 2011 har Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk gått over til å publisere årslønn for alle ansatte. Beregningsopplegget for denne nye publiseringen er dokumentert i *Bye, Smogli og Lunde (2011)*, og beregningsopplegget benyttes også for AR-leveringene.

Årsfortjeneste blir beregnet som årslønn pluss overtidsbetaling, og årsgodtgjørelsen er årsfortjeneste pluss noen utvalgte variabler fra LTO.

Hovedkomponenten i beregningene er gjennomsnittlig månedslønn per næringshovedområde fra *den årlige lønnsstatistikken*. Herifra plukkes det ut på sektor og næringskode, og fordeles på kjønn. Inndeling av undernæring skjer i samarbeid mellom Seksjon for inntekt og lønn og Seksjon for nasjonalregnskap. I de enkelte næringshovedområdene er det i den årlige lønnsstatistikken etablert et begrep for årslønn for heltidsansatte. I forbindelse med frigivingen av lønnsstatistikk for alle ansatte var det per september 2010 fortsatt ikke etablert årslønn for ansatte i staten, kommunene, skoleverket eller helseforetakene. Beregningene til AR før 2011 omfattet derfor beregninger som tidligere ikke er blitt behandlet i offisiell statistikk for disse områdene.

Den kvartalsvise lønnsindeksen beskriver endringen i lønn ved utgangen av det enkelte kvartal. For de næringene som har indeksserier, har kvartalsvis lønnsstatistikk blitt benyttet for å modellere en årslønnsvekst gjennom året. For de næringene som ikke har indeks regnes en flat utvikling fra måned til måned. Til slutt kobles dette sammen med informasjon fra LTO om naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser. For kontrollformål benyttes også kontantlønn.

Lønns- og trekkoppgaveregistret (LTO), som kilde tjener to formål i dette tallgrunnlaget til AR:

Først og fremst benyttes tallstørrelser for naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser, som inngår i lønnsbegrepet i nasjonalregnskapet, som input. Vel så viktig er det at *LTO også er kilde til kontroll av lønnsstatistikken og resultatene fra beregningene som er gjort i de enkelte næringer*. Det antas at LTO gir det minst usikre tallgrunnlaget for variabelen total lønnssum som utbetales i løpet av et år i den enkelte næring. Denne hypotesen er imidlertid beheftet med en rekke problemer knyttet til identifisering (gruppering av lønn i LTO) og periodisering (hvilken periode lønna i LTO dekker).

i.2. Ulike lønnsbegreper etablert på basis av variablene i lønnsstatistikken

Alle lønnsbegrepene som gjennomgås kan etableres for gruppene heltidsansatte og deltidsansatte, eller samlet for begge grupper, som heltidsekvivalenter. I denne gjennomgangen vil primært heltidsekvivalenter behandles. Lønnsbegrepene tar utgangspunkt i lønnsbegrepene i lønnsstatistikken (se kilde g og h), men i filen med leveranser til AR innføres altså også noen tilleggsbegreper:

Overtidsrater *Overtidsgodtgjørelsen* omfatter summen av kontant godtgjørelse for arbeid utført utover avtalt arbeidstid, og som godtgjøres med et tillegg til den avtalte lønnen. Overtidsgodtgjørelsen i denne sammenheng er omregnet til å være et anslag for året.

For deltidsansatte finnes to hovedformer for arbeidstid utover avtalt arbeidstid: merarbeid og overtid. *Overtid* er den ordinære formen som kjennes for heltidsansatte. *Merarbeid* er derimot timer utover avtalt arbeidstid for deltidsstillinger, og med godtgjørelse ofte noe lavere enn ordinære overtidstimer. *Overtidsratene* er gitt som andelen overtidstimer av summen av avtalt arbeidstid. Overtidstimer samles inn som en akkumulert størrelse for perioden 1. januar til tellingstidspunktet, og omregnes til gjennomsnittlig antall timer per måned. *Avtalt arbeidstid* er den avtalte arbeidstiden per uke ved tellingstidspunktet. Avtalt arbeidstid per måned beregnes ved å multiplisere avtalt arbeidstid per uke med 4,33. Overtidsraten uttrykker derfor et gjennomsnitt for perioden 1. januar til tellingstidspunktet (september eller oktober).

$$\left(\frac{\left(\frac{\text{Overtidstimer}}{\text{Antall mnd}} \right)}{\text{Avtalt arbeidstid per uke} \times 4,33} \right) \times 100 = \text{Overtidsraten}$$

Beregnet årslønn per heltidsekvivalent

Årslønn beregnes kort fortalt på samme måte som årslønn for heltidsansatte, men er tilpasset for å inkludere deltidsansatte gjennom en heltidsekvivalent. Beregningen av årslønn tar utgangspunkt i minst 2 årganger av årlig lønnsstatistikk, supplert med kvartalsvis lønnsindeks for avtalt månedslønn. Årslønnsberegningen går ut på å beregne et anslag på månedslønn for alle tolv måneder i året og siden summere disse.

Beregnet årsfortjeneste per heltidsekvivalent

Denne størrelsen omfatter beregnet årslønn og beregnet overtidsgodtgjørelse per år per heltidsekvivalent. Derved dekker dette begrepet alle variablene om lønn som kommer fra lønnsstatistikken og kvartalsindeksen. Begrepet er sentralt i forbindelse med sammenligning av resultater mellom lønnsstatistikken og LTO (se også kontantlønn).

Kontantlønn

Tall for kontantlønn overføres fra LTO (se avsnitt k.2 for definisjon av begrep), og benyttes til kontroll og vurdering av utvikling og ikke minst nivå av årsfortjenesten. Videre benyttes summen av kontantlønn som ekstrakontroll.

Naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser

Størrelsene naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser bygger også på begreper i LTO. I beregningene til AR inkluderes også 25 prosent av utgiftsgodtgjørelsene i LTO. Dette skyldes antakelse om at 25 prosent av den mottatte utgiftsgodtgjørelsen er en ekstra utbetaling utover det som faktisk har blitt dekket. Disse utgiftsgodtgjørelsene omfatter blant annet utgiftsgodtgjørelser til overnatting, trekkfire godtgjørelser til bruk av bil eller reiser, samt flyttegodtgjørelser og stipender.

Beregnet årsgodtgjørelse

Årsgodtgjørelsen er benevnelsen for den størrelsen som skal nyttes til input i AR og som nærmest svarer til lønn definert i ENS 95. *Årsgodtgjørelse* omfatter årsfortjeneste (årslønn og overtidsgodtgjørelse) samt naturalytelser og 25 prosent av utgiftsgodtgjørelsene som er hentet fra LTO. Med "utgiftsgodtgjørelse" menes godtgjørelse til dekning av utgifter mottakeren pådrar seg under utførelsen av arbeid, oppdrag eller verv – i motsetning til dekning av private utgifter.

i.3. Mer om beregningene av årslønn i lønnsstatistikken

For å beregne årslønn nyttes flere av kildene nevnt over: Årlig lønnsstatistikk per september og oktober (inkluderer dekning av NHO), kvartalsvis lønnsindeks og grunnlaget til LTO. I tillegg er det mulig å benytte kunnskap om resultater av lønnsoppgjørene.

Ulike metoder for beregninger av årslønn kan grovt grupperes i to hovedgrupper:

- Bruk av kvartalsindeks og årlig lønnstatistikk.
- Bruk av kun årlig lønnstatistikk.

T.o.m. 2010 varierer metoden for beregning av årslønn med næringen.

Kvartalsvis lønnsindeks tas i bruk for de næringer som er dekket av denne statistikken. I tillegg nyttes eventuelt informasjon fra lønnsoppgjørene der dette finnes og er relevant for næringen. Beregningene hviler på noen forutsetninger:

- Avtalt månedslønn er definert som et nivå ved utgangen av kvartalet og ikke et gjennomsnitt for kvartalet.
- Uregelmessige tillegg og bonuser er derimot gjennomsnittlig utbetaling i kvartalet.

Siden det ikke er kjent hvilket tidspunkt innen et gitt kvartal den avtalte månedslønnen gjelder for, (dvs. når lønna endret seg i løpet av kvartalet), må dette tidspunktet velges.

Når omfanget av utbetalt avtalt månedslønn for et år er beregnet, kan man enkelt summere verdiene for de forskjellige tilleggene over året.

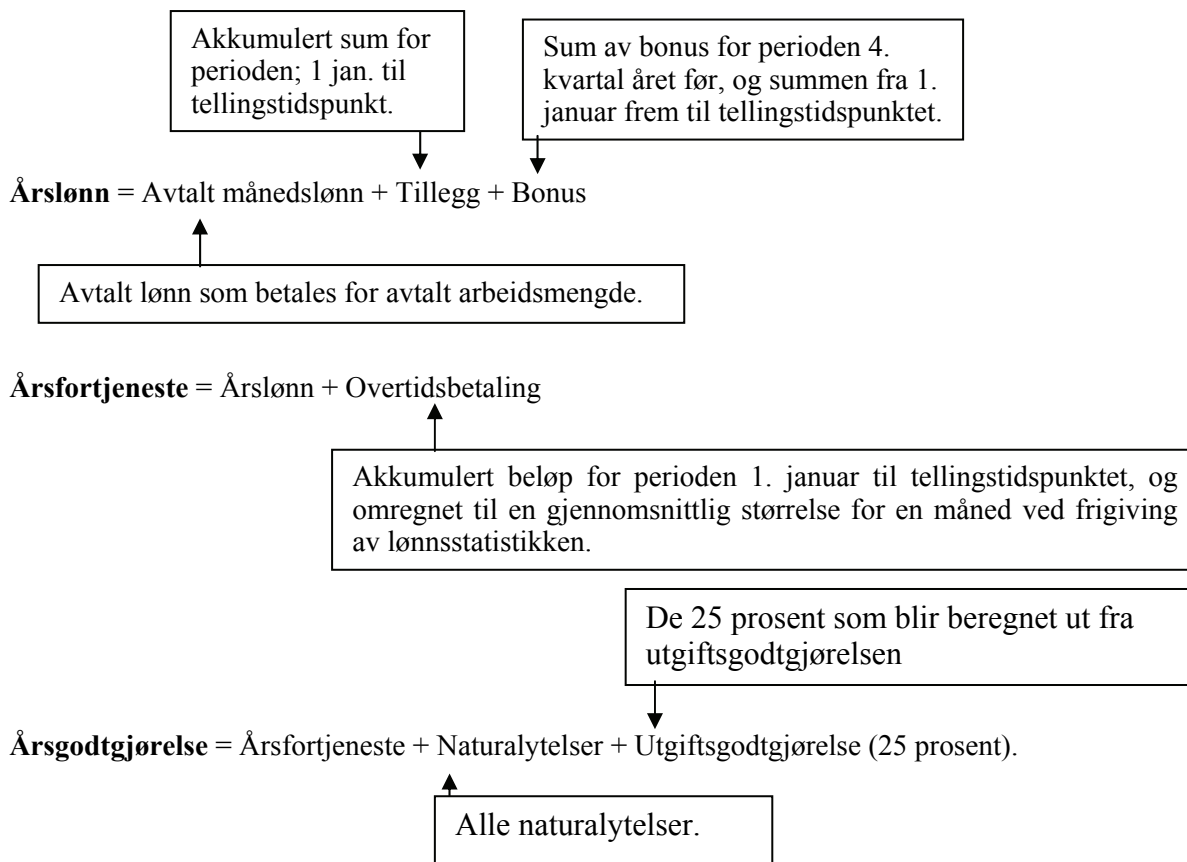
Årslønnsberegninger *kan* gjøres ved bruk av årlig lønnsstatistikk og informasjon om resultater fra lønnsoppgjørene. Dette likner mye på beregningsmetodene som benyttes av Det tekniske beregningsutvalget for lønnsoppgjørene (TBU), som omtalt i avsnitt 5.3.5. Med denne metoden for årslønnsberegningen forutsettes det at resultatene for oppgjørene gjelder for hele populasjonen beregningen gjøres for, både virkningstidspunkt og prosent endring. Det er også viktig å merke seg at resultatene fra forhandlingene stort sett gjelder avtalt månedslønn. Denne metoden for beregning benyttes kun på finanstjenester.

Kort kan vi si at selve årslønnsberegningen gjennomføres ved å nytte to årganger av lønnsstatistikk der foregående årgang er startpunkt. Dersom lønnsstatistikken viser lønnsvekst ut over den som er gitt i lønnsoppgjørene, noe som er normalt, fordeles denne restveksten jevnt over året.

Som nevnt overfor blir beregningsopplegget som benyttes for beregning av årslønn for alle ansatte i samband med publiseringen av lønnsstatistikken (f.o.m. 2011) nå også benyttet for den årslønnsstørrelsen som inngår i AR-leveringene.

i.4. Sammenheng mellom variablene

Fremstillingen nedenfor gir en enklere oversikt over hvordan sammenhengen er mellom de ulike variablene som er beskrevet mer i detalj tidligere.

Ved innrapporteringen til AR sendes det over et datasett for hver av næringene. Variabelverdier som innrapporteres er; kjønn, næringskode, naturalytelser, utgiftsgodtgjørelse, overtidsgodtgjørelse, årslønn, overtidsrate og årsgodtgjørelse.

j. Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), informasjon om lønn

Se kilde *k*.

k. Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO)

k.1. Bakgrunn og omfang

LTO inneholder alle lønns- og trekkoppgaver (sum over året) som arbeidsgivere innrapporterer til likningsmyndighetene. Det gjelder også lønsmottakere på Svalbard/Jan Mayen, utlendinger som mottar lønns- og trekkoppgave i Norge eller på kontinentalsokkelen og nordmenn i utlandet. Statistikken omfatter bare rapportering med gyldige fødselsnummer. Skattedirektoratet har det administrative ansvaret for registeret. LTO bygger på et kodesystem med om lag 120 koder (fra 1999) som er ment å dekke alle typer ytelser fra arbeidsgiver til arbeidstaker. Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk publiserer hovedtall fra registeret.

Alle arbeidsgiverne eller oppdragsgiverne, som i året har utbetalt lønn eller annen godtgjørelse til arbeidstakere eller mottakere av oppdrag, er som hovedregel pliktige til å sende lønns- og trekkoppgave til kommunekasserer/Skattedirektoratet.

Skattedirektoratet utarbeider rettleiding for rapporteringen. Trygdekontorene, NAV, Pensjonskassen for fiskere, med flere, sender lønns- og trekkoppgaver for dagpenger, sjukepenger, pensjoner, uførestønad osv.

Statistisk sentralbyrå tar to uttrekk fra LTO. Et uttrekk i mars som utgjør grunnlaget for foreløpige tall og et uttrekk i mai/juni som grunnlag for endelige tall. Informasjon i uttrekkene blir koblet sammen med informasjon om næring, eierform og institusjonell sektorkode fra Bedrifts- og foretaksregisteret og NAV Aa-registeret.

Kontroll og revisjon av LTO-registeret blir utført i flere ledd: Arbeidsgiverne gjør den første kontrollen før materialet blir sendt skatteetaten, mens skatteetaten kontrollerer både lokalt ved kommunekassererkontorene og sentralt i Skattedirektoratet. Videre blir materialet kontrollert av Statistisk sentralbyrå, blant annet ved identifisering av ugyldige fødselsnummer og ulogiske verdier. Statistikken blir også sammenlignet mot tidligere årganger og annen statistikk ved Statistisk sentralbyrå. På grunn av størrelsen på datamaterialet, både når det gjelder antall observasjoner og variabler, er både kontrollene og de korrigeringsene som eventuelt følger automatiserte, og det blir i liten grad utført kontroll på individnivå.

k.2. Definisjon av viktigste begreper og variabler i LTO

<i>Kontantlønn</i>	Kontantlønn er summen av alle kontante ytelser som blir utbetalt til arbeidstakeren, slik som lønn og honorarer, lønn og annen godtgjørelse for arbeid i utlandet, opsjonsytelser, syke- og foreldrepenger utbetalt av arbeidsgiver, feriepenger, skattepliktig del av sluttvederlag, styrehonorar, nettolønnsordning og lønn ved konkurs.
<i>Lønn og honorarer</i>	Lønn og honorarer er utbetalt lønn og andre godtgjørelser, slik som feriepenger, sjuke- og fødselspenger betalt av arbeidsgiver og skattepliktig del av sluttvederlag (som ikke er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet).
<i>Nettolønnsordninger</i>	<i>Nettolønnsordninger</i> er samlede utbetalinger til ansatte i lønnsordning der arbeidsgiver har forpliktet seg til å betale den ansattes skatter. Summen omfatter utbetalinger både for arbeid utført i Norge og utlandet.
<i>Lønn ved konkurs</i>	<i>Lønn ved konkurs</i> omfatter utbetalt garantibeløp etter lov om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs og utbetaling av lønn fra konkursbo, eller dividende av lønnskrav, opptjent før konkursen.
<i>Naturalytelser</i>	<i>Naturalytelser</i> er en samlebetegnelse for forskjellige ytelser og fordeler som arbeidstakere får i tillegg til den ordinære lønnen. Dette inkluderer størrelser som fri bil, fri telefon, fri avis og andre naturalytelser slik som fri bolig i arbeidsforhold og feriereiser betalt av arbeidsgiver. Det er skattemessig beregnet verdi som er med i statistikken.
<i>Utgiftsgodtgjørelser</i>	<i>Utgiftsgodtgjørelser</i> er godtgjørelser til dekning av utgifter mottakeren har under utførelse av arbeid, oppdrag eller verv. Dette kan være utgiftsgodtgjørelser til overnatting, kost og bil.
<i>Grunnlag for arbeidsgiveravgift</i>	Grunnlag for arbeidsgiveravgift er summen av alle arbeidsgiveravgiftspliktige ytelser. Det er denne størrelsen som utgjør grunnlaget for hvor mye arbeidsgiveravgift arbeidsgiveren skal betale. Det skal beregnes arbeidsgiveravgift blant annet av alle kontantytelser og ulike naturalytelser. Satsendringer verken skal eller vil slå ut, dette er kun grunnlaget for arbeidsgiveravgiften. Det er alle koder i LTO merket med ”-A”
<i>Dagpenger</i>	<i>Dagpenger</i> er utbetalinger fra folketrygden ved arbeidsledighet.

<i>Personer</i>	<i>Personer</i> er antall personer (unike person eller d-numre) som har mottatt den aktuelle lønnsart i løpet av året.
<i>Lønnsforhold</i>	Et <i>lønnsforhold</i> er en kombinasjon av fødselsnummer og foretaksnummer og i utgangspunktet synonymt med en lønns- og trekkoppgave. Om et foretak har utstedt flere lønns- og trekkoppgaver for en og samme person, ses disse oppgavene under ett og regnes som ett lønnsforhold. En person kan ha lønns- og trekkoppgave fra ulike arbeidsgivere og antallet lønnsforhold vil derfor være høyere enn antall personer.

k.3. Kort om overføringen av LTO-tall til AR fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk

Jamfør avsnitt 2.2.4, får AR overført LTO-tall fra Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Materialet er fordelt på næring og type personnummer (ordinært fødselsnummer eller d-nummer), der næringsfordelingen bygger på en kobling mot NAV Aa-register som gjennomføres ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Det er etablert et eget beregningssystem for aggregering av lønnskoder i LTO til begreper som tilnærmet samsvarer med lønnsbegrepene i AR. Dette omfatter:

- *kontantlønn* (hovedpost: 111A Lønn, honorarer mv.),
- *naturallønn* (112A Trekkpliktige naturalytelser, samt flere andre poster som i AR er definert som naturallønn), og
- *arbeidsgivers beregnede trygde- og pensjonspremier* (bl.a. annet post 227 Avtalefestet pensjon).

Når det gjelder de to siste postene brukes LTO-tall direkte i AR (se også avsnitt i.1 i vedlegg). For naturallønn nyttes næringstallene, mens totaltall nyttes for beregnede trygde- og pensjonspremier. LTO-tall for kontantlønn har fram til nå først og fremst vært brukt som kontrollkilde for beregningene i AR. At tallene ikke kan benyttes direkte skyldes blant annet at lønnstall beregnet fra LTO (under post 111A) også inneholder sykepenge og fødselspenge som utbetales av bedriftene, men som refunderes av trygdekantorene. Dette skal ikke være lønn, men offentlige stønader i AR. Dette medfører at LTO-lønn gjerne er gjennomgående om lag 2 prosent for høy etter definisjonen i AR.

Feriepenge registreres i LTO som en del av lønnen i utbetalingsåret (i motsetning til i strukturstatistikken).

I. Strukturstatistikk og annen regnskapsbasert statistikk

I.1. Strukturstatistikk

Strukturstatistikk for en gitt næring gir informasjon om aktiviteten i næringen på bakgrunn av regnskapstall (der NO-skjemaer for foretak, og egne skjemabaserte opplysninger (tilleggsskjema (TS)) for et utvalg av foretakene er de viktigste kildene). Statistisk sentralbyrå, ulike seksjoner, utarbeider i dag strukturstatistikk for de fleste næringer (primærnæringer og enkelte tjenesteytende næringer er viktige unntak). Strukturstatistikk følger normen til EUs forordning for strukturstatistikk.

Ved innhenting og publisering av strukturstatistikk, er det generelt *foretak* som er statistisk enhet. Ved bruk av endelig strukturstatistikk for ulike næringer som kilde for beregning av endelige nasjonalregnskapstall for produksjon, produktinnsats, investeringer og lønnskostnader, benyttes imidlertid *bedriftsbaserte* tall. For foretak som kun består av en bedrift, er tall for bedriften lik tall for foretaket. Men for flerbedriftsforetak blir tall spesifisert på detaljerte poster for foretaket splittet opp på bedrifter i foretaket ved hjelp av nøkler. Nøklerne tar utgangspunkt i at

foretakene i TS blir bedt om fordele hovedvariable som lønn, omsetning, driftskostnader og tilganger og avganger (investeringer) på bedrifter i foretaket, og at underposter får samme prosentvise fordeling som hovedvariablene.⁸³ Estimering av detaljerte tall for *bedrifter* gjøres som en del av beregningsopplegget for strukturstatistikk i de ulike fagseksjonene. For næringer som dekkes av strukturstatistikk mottar Seksjon for nasjonalregnskap beregnede tall på bedriftsnivå fordelt på detaljerte poster som vedrører driftsregnskapet i næringsoppgaven (NO).

Strukturstatistikk for ulike næringer er nærmere beskrevet i ”om statistikken” ved publisering av strukturstatistikk for den enkelte nærings(gruppe) og for noen næringsområder mer detaljert i egne dokumentasjonsnotater. For eksempel har vi at for olje- og gassnæringene gir *Evensen, red (2006)* en samlet oversikt over kildemateriale, herav strukturstatistikk, og bruk av strukturstatistikk for beregning av tall for olje- og gassnæringene i nasjonalregnskapet, mens strukturstatistikken for olje- og gassvirksomhet er nærmere dokumentert i *Skartveit (2006)* og beregningen i av olje- og gassvirksomhet i årlig arbeidsregnskap er gjengitt mer detaljert i *Walle m.fl (2006)*. For næringen eiendomsdrift gir *Evensen (red), Dysvik, Kalko og Thomassen (2010)* er overordnet dokumentasjon av strukturstatistikk for eiendomsdrift og bruken av denne strukturstatistikken for beregning av nasjonalregnskapstall for eiendomsdrift, mens *Dysvik (2010)* gir en mer detaljert oversikt over beregningene i nasjonalregnskapet.

Generelt er det utarbeidet en felles ”oppskrift” for hvilke poster i NO som skal medregnes ved beregning av de ulike nasjonalregnskapsstørrelsene, dette gjelder også for lønnskostnader. På denne måten sikrer man at tall for produksjon, produktinnsats og lønnskostnader i en næring er konsistente, slik at nasjonalregnskapets tall for driftsresultatet i næringen blir rimelig.

For beregning av lønnskostnader i AR, nyttes generelt følgende poster i NO⁸⁴:

Beregning av lønnskostnader AR, ut fra poster i NO

NO-poster	Beskrivelse
NO5000	Lønn, feriepengar mv.
+ NO5300	Annen oppgavepliktig godtgjørelse (50% for industri og bergverk , 100% for andre næringer)
+ NO5400	Arbeidsgiveravgift
+ NO5420	Inneberetningspliktig pensjonskostnad
+ NO5900	Annen personalkostnad (Kun 90%)
+ NO7155	Reise- og diettkostnad, bilgodtgjørelse, oppgavepliktig (Kun 25%)
+ NO7165	Reise- og diettkostnad, ikke oppgavepliktig (Kun 25%)

Som oversikten viser, er det enkelte poster i NO som som i sin helhet, eller delvis, i nasjonalregnskapet er ”omdefinert” fra vare- og tjenesteforbruk til lønnskostnader. Av denne grunn ligger beregnede lønnskostnader i AR for en gitt næring generelt litt høyere enn tall for lønnskostnader fra strukturstatistikken.

For enkelte næringer legges det til tall for enkeltenheter som i nasjonalregnskapet skal inngå i næringen, men som ikke er omfattet av statistikken (det omvendte er i prinsippet også mulig). Generelt for alle næringer, skal lønnskostnader for hjelpeforetak legges til. For enkelte næringer legges det til et anslag for lønn knyttet til svart arbeid, der dette antas å ha et visst omfang. Andre særtillegg (eller fradrag) for enkeltnæringer kan også forekomme, for eksempel knyttet til enkelte typer naturallønn som er spesifikk for gitte næringer (for eksempel gratisreiser for ansatte i enkelte samferdselsnæringer).

⁸³ Detaljert beregningsopplegg kan variere noe mellom ulike næringer.

⁸⁴ Detaljerte poster i næringsoppgaven (NO) kan bli endret fra en årgang til en annen. Dermed kan også denne detaljerte ”oppskriften” bli endret noe fra år til år.

I.2. Annen næringsstatistikk

Ettersom strukturstatistikk gjennom 1990-tallet og etter år 2000 har dekket flere og flere næringer, har dette erstattet bruk av annen næringsstatistikk som kilde i AR. Men for enkelte næringer nyttes fortsatt andre kilder. For eksempel nyttes det for jordbruket tall fra Budsjettnemnda for jordbruket.

I.3. Regnskapsstatistikk for offentlig forvaltning

Seksjon for nasjonalregnskap mottar detaljert regnskapsstatistikk (offentlige finanser) for henholdsvis kommunal forvaltning og statsforvaltningen fra Seksjon for offentlige finanser. Dette tallmaterialet gir kildegrunnlaget for beregning av tallstørrelser for lønnskostnader, produksjon, offentlig konsum og bruttoprodukt i offentlig forvaltning i nasjonalregnskapet.

Regnskapsstatistikk for kommunal forvaltning er basert på regnskapstall innrapportert fra kommuner og fylkeskommuner, samt særregnskap for kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskap gjennom KOMMUNE-STAT-RAPPORTERING (KOSTRA). Grunnlaget for regnskapstall for statlig forvaltning er statsregnskapet og andre stats- og trygderegnskap (helseforetakene, universiteter, statlige høyskoler og forskningsinstitusjoner, Norges forskningsråd, Statens Pensjonsfond (Utland og Norge) og statlige pensjonskasser).

m. Arbeidsgiveravgift

Seksjon for nasjonalregnskap beregner tall for samlet arbeidsgiveravgift til AR basert på følgende kilder:

- Tall for påløpt arbeidsgiveravgift per måned
- Tall for lokale statlige beregninger og skatteendringer

Tall for månedlig påløpt arbeidsgiveravgift leveres fra Seksjon for offentlige finanser.

Verditall for lokale statlige beregninger og skatteendringer som følge av regelendringer leveres fra Finansdepartementet. Tallstørrelsen mottas i januar, og endres ikke senere i året. Tallet for skatteendring trekkes fra anslått arbeidsgiveravgift i alt (eventuelt negativt tall gir høyere vekst).

Beregnet arbeidsgiveravgift i AR for et gitt år t , er anslag på samlet innbetalt arbeidsgiveravgift for år t , innbetalt i regnskapsårene t , $t+1$, $t+2$ og $t+3$, dvs. 48 måneder. Når arbeidsgiveravgiften skal beregnes etter x måneder, må det beregnes hvor mye som er innbetalt for år t etter disse månedene (akkumulert over flere regnskapsår). Dette tallet blåses deretter opp til å gi et anslag for 48 måneder. For å få et anslag på arbeidsgiveravgiften i alt for år t blir tall for lokale statlige beregninger lagt til. Endring fra år $t-1$ til år t beregnes for arbeidsgiveravgift i alt. Dette gjøres også når det korrigeres for skatteendringer pga. regelendringer.

B Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
NO-2225 Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå

Oslo:

Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo
Telefon: 21 09 00 00
Telefaks: 21 09 49 73

Kongsvinger:

NO-2225 Kongsvinger
Telefon: 62 88 50 00
Telefaks: 62 88 50 30

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no

ISBN 978-82-537-8369-7 (trykt)
ISBN 978-82-537-8370-3 (elektronisk)
ISSN 1891-5906

ISBN 978-82-537-8369-7

9 788253 783697

